

ב"ה טוב טעם ודעת ומדני (טבור) ל"ח – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, ו – זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביעי – 4; מונח רביעי – לפחות 4 ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה, תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.1 בראשית ויצא כהי (התשע"א)

בראשית ויצא כהי: ויהי כשמע לבן את שמעו יעקב בן-אחיתו ויגרוץ לקראתו ויחבק-לו וינשק-לו ויביאהו אל-ביתו ויספר ללכן את כל-הדברים האלה:

את-שמעו יעקב בן-אחיתו - הרב כיטוב ספר הפרשיות מביא מדרש על הפסק שהיו הרבה משמיעים ללכן על גבורת יעקב ועל שפע המים שהחל במקום עם בואו, אבל התעלם מכך עד שהודיעוהו שיעקב הוא בן-אחותו, שאז אמר כל הכבוד שלי הוא (של לבן) כי בן אחותי הוא.

את-שמעו יעקב בן-אחיתו - מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביעי, הפסק כאן בתפקיד של כעין כתוב סדור שנחלק, מידה י"א דרבי אלעזר בר' יוסי הגלילי, קריאה עם פסק משמעותה התעלמות לבן ממה שממע, עד שע"פ קריאה ללא פסק משמעותה שתאוות הכבוד הניעה אותו כי יעקב בן-אחותו ועל כך כולם יכבדוהו.

בראשית ויצא כהי:

[יח] ויאתהב יעקב את-רחל ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה:

[טז] ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש אחר שבה עמרי:

[כ] ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו כעניו כנמים אחרים באהבתו אתה:

[כא] ויאמר יעקב אל-לבן הבה את-אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה:

בבלי קידושין סבב, טג, סוגיית שכירות משתלמת בסוף לעומת שכירות המשתלמת בכל רגע של שווי פרוטה, וכאשר לא שולמה באותו רגע הריהי כמלווה בידי בעל הבית. התורה מדגימה את שני המצבים כדלהלן:

(טז, טז) ויאמר (יעקב) ... אעבדך שבע שנים - פשטא מונח זקף קטן, ברחל בתך הקטנה - מרכא טפחא סלוק. יעקב השכיר או

האומן מקבל על עצמו עבודה של שבע שנים, שכירות המשתלמת בסוף בסיום העבודה במלואה. אם ישלימה שכרו יהיה קבלת רחל (במקום כסף), אם לא ישלימה שכרו אפס.

(טז, טז) ויעבד יעקב ברחל - דרגא תביר טפחא, שבע שנים - מונח אתנה. קבוצת פרטים קשורים לענין מסוים שעל כל אחד חל הענין

או ההלכה ו/או מצטרפים ביחד, קבוצת הפרטים הם כל רגע עבודה לא היה בו שוה פרוטה וכאשר מצטבר לשווי פרוטה על בעל הבית לשלמה מיד, וכאשר לא שולמה מיד, הריהי כמלווה בידי בעל הבית, כאן לבן צובר מלווה של שבע שנים.

אפשר כי יעקב מלכתחילה קבע כי השכירות תשתלם בסוף עבודתו כדי שלא יהיה מצב של מלווה בידי לבן שבו אי אפשר לקדש (בבלי קידושין ו). אבל לבן החליף תנאי העבודה ועשה זאת למלווה, וטען שיעקב אינו יכול לקדש במלווה, לכך ענה יעקב (טז, טז) (באחד מפירושי אור החיים) שרחל כבר קנואה לו בדין לוקח עבדים וקרקעות במלווה כדעת הרמב"ם (אור החיים). לפי זה יעקב צריך לשחרר את רחל קודם שכונסה, כדי שתהיה אשה יהודית ולא שפחה נוכרית.

בראשית ויצא ליג: ותאמר לאה באשתי כי אשרוני בנות בלידת אשר הבן השני של זלפה ותקרא את-שמו אשר:

באשתי - בשם ר' אליהו שגב: הלכה בנוטריקון א'מן י'אה ש'מיה ר'בא בקול, מתואם עם העובדה כי מ- 527 מופעי זקא-גדול (ב-491 פסוקים בתורה) 179 מהם (המופיעים ב-175 פסוקים) מטעמים את השורש אמר, היינו 33.97%. קשר לבטוי בפה.

לאה באשתי - זקא-קטן זקא-גדול, עולה תקע"ו ג'י' המלים לאה באשתי עולה לו"י באש"ר וגם 513 + 36 = 549 הפרש מתקע"ו 549 - 576 = 27 עולה ז"כ, כגון שמן ז"ך,

בבני אשר נאמר במדבר פנחס כו,מד:

בני אשר למשפחתם לימנה משפחת לישי' משפחת הישני לבריעה משפחת הבריעי:

הימנה לישי' ג'י' 110 + 356 = 466 עולה סו"ת, אוצר הג'י' של הרב ר"י פאלוך זצ"ל גימטריית סו"ת היא ג'י' ר"ת מ'אשר ש'מנה

ל'חמו ו'הוא יתן מ'עדני מ'לך: שהיא ברכת יעקב לאשר בראשית ויחי מט,כ: מאשר שמנה לחמו והוא יתן מ'עדני מ'לך: ס הפרש מתקע"ו 466 - 576 = 110 עולה כ"צ - כהן צדק, לאה באשתי - ג'י' לוי באשר, שבט אשר משיאים בנותיהם לכהנים

במדבר פנחס כו,מה:

לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכאל משפחת המלכאל:

בריעה לחבר ג'י' 287 + 240 = 527 עולה תקכ"ז, אוצר הג'י' של הרב ר"י פאלוך זצ"ל: חטי"ם י"ן שמ"ן

הפרש מתקע"ו 527 - 576 = 49 עולה מ"ט, כלומר המקיים מ"ט לפול עליו נאמר (287=) פז"ר נתן לאבינוים צדקתו עומדת לעד..

סיכום אפשרי לקרא במדבר פנחס כו,מד: הימנה לישי' ולקרא במדבר פנחס כו,מה: בריעה לחבר

לאה אמנו אמרה. בראשית ויצא ליג: לאה באשתי - זקא-קטן זקא-גדול, הפרש מתקע"ו 549 - 576 = 27 עולה ז"כ, כגון שמן ז"ך שהוא הבסיס לשמן המשחה בו הקדשו הכהנים המרומזים בג'י' הימנה לישי' הפרש מתקע"ו 466 - 576 = 110 כ"צ - כהן צדק.

יעקב אבינו ברח לשבט אשר בראשית ויחי מט,כ: מ'אשר ש'מנה ל'חמו ו'הוא יתן מ'עדני מ'לך: ומעדני מ'לך יהיו כג'י' בריעה לחבר ג'י' 287 + 240 = 527 עולה חטי"ם י"ן שמ"ן

בראשית ויצא לכ:

ותאמר לאה זבדני אלהים | אתי זבד טוב

הפעם זבדני אישי כי-גלדתי לו ששה בנים

ותקרא את-שמו זבדני:

זבדני אלהים | - קדמא מרכא פסק

אתי זבד טוב - זקא מונח סגול, הכל כעין כלל הצריך לפרט ופרטו הפעם זבדני אישי וגו' - פשטא מונח זקא-קטן

אפשר שזה כעין לימוד אלפניו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה.

אֱלֹהִים ו – מרכא פסק אֱתִי, אפשר כי פסק בא להבדיל בין הענין זבד אלקים והענין זבד האדם, כאן לאה, אפשר שפסק בא להוסיף השהייה בקריאה כדי שאות אל"ף לא תבלע ועלול להשמע "מתי"

1. **דברי הימים א ח, לח:**

וְלֵאצֵּל שְׁשֶׁה בָּנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם עֲזַרְיָה וְבְכֹרְהָ וְשַׁעֲרָה וְשַׁמְעֵאל וְשִׁירָה וְחִנָּן כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי אֶצֶל:

2. **דברי הימים א ט, מד:**

וְלֵאצֵּל שְׁשֶׁה בָּנִים וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם עֲזַרְיָה וְבְכֹרְהָ וְשַׁעֲרָה וְשַׁמְעֵאל וְשִׁירָה וְחִנָּן אֵלֶּה בְּנֵי אֶצֶל: פ

טט – שלושה פסוקים בתנ"ך **בראשית ויצא ל, כ:** **דברי הימים א ח, לח:** ו-**ט, מד:** ובהן ששה בנים: ושלושתם בטעמי זרקא מונח סגול. **וְלֵאצֵּל שְׁשֶׁה בָּנִים** – זרקא מונח סגול – מוסף מענין אצל ששה בנים משהו מענינים עליהם, היות שנמנה מספרם וגם מצוינים שמותיהם הרי שרק אלו, אפשר כי מרבה דומים להם. ב- בבלי פסחים סב, ב מוזכר גניזת ספר היוחסין וסמוך אליו בין אצל לאצל טעינו ארבע מאה גמלי דדרשא. ו-**פרטי"י** מאצל לאצל - שני מקראות הן, ופרשה גדולה ביניהן, אפשר כי מרמז לספר היוחסין ולאנשים דומים באמונתם ומעשיהם לאצל ושהה בניו.

וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם – מונח רביע, לפחות ארבע, אכן נמנים כאן ששה

עֲזַרְיָה וְשַׁמְעֵאל וְשִׁירָה וְחִנָּן – אפשר ש- **עֲזַרְיָה** בכורו ושם הבן השני **בְּכֹרְהָ** ואם כן כאן מידה י"א

לראבריה"ג סדור שנחלק

כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי אֶצֶל:

אפשר שהקשר לששה בני לאה הוא כך:

אצל ובניו הם מבני בנימין. בני בנימין מצטרפים עם בני לאה יהודה ולוי, בעיקר, לשארית הפליטה שלגביה יש ענין של ספר היוחסין. רוב יוצאי שאר השבטים נותקו מעם ישראל עד זמן הגאולה בב"א.

בבלי פסחים סב, ב אמר רמי בר רב יודא אמר רב: מיום שנגנו ספר יוחסין תשש כחן של חכמים, וכהה מאור עיניהם. אמר מר זוטרא: בין אצל (דברי הימים א, ח) לאצל (דברי הימים א, ט) טעינו ארבע מאה גמלי דדרשא.

רש"י פסחים סב, ב תשש כחן - שנגנו מהן טעמי תורה שהיו בו; **נגנו** – נשתכח;

מאצל לאצל - שני מקראות הן, ופרשה גדולה ביניהן, ולאצל ששה בנים וקא חשיב ואזיל הבנים, וסיפא דפרשתא אלה בני אצל.

וְתֹאמַר לְאֵה זְבֻדְנִי אֱלֹהִים ו אֱתִי זְבֻד טוֹב – קדמא מרכא זרקא סגול, סגול בעל תכונה הדומה לזקף-קטן כסוגר ענין וכרכוי

(הכוזרי) לכן אפשר כי זה כמו התבנית קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל, כפי **בעה"ט** בלוי כתיב (כט; לד) כי ילדתי לו שלשה בנים ובזבולון כתיב כי ילדתי לו שלשה בנים, כשילדה שלשה אמרה הרי ילדתי שלשה שהם חלקי, וכשילדה עוד שלשה אמרה הרי ילדתי ב' חלקים:

נשות יעקב ידעו שנבואה שיוולדו שניים עשר בנים. **לכתחילה** לאה, שהיא אחת מארבע נשות יעקב, חשבה שחלקה בבני יעקב יהיו שלושה בנים, שווה לנשים האחרות, **בפועל** ילדה ששה שהם שני חלקים.

מתואם עם ההשערה כי מרכא זרקא סגול מרבה דברים אחדים לעומת מונח זרקא סגול המרבה דבר אחד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוות האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א; תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרקא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קבי ששעויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום: דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פאר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

1.2 בראשית ויצא כה, (התשע"ב)

בראשית ויצא כה, יג: וְהָיָה ה' נָצִיב עֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה שָׂכַב עָלֶיהָ לֹה אֶתְנַנָּה וּלְיֹרְעָךָ:

נָצִיב עֵלָיו רש"י – לשמרו, **שפת"ח** – ... מאי **נָצִיב עֵלָיו**, אלא עליו על יעקב. והוא דהווצרך לשמרו (**חולין צא,ב**) לפי שדיוקנו של יעקב חקוק בכסא הכבוד, ועכשיו ראו המלאכים את יעקב וידעו שדיוקנו הוא ונתקנאו בו הואיל שהוא קרוב לכסא הכבוד יותר מהם והיה בדעתם להזיקו לכך שמרו הקב"ה.

וְהָיָה ה' נָצִיב עֵלָיו אור החיים – ירמוז גם אל יעקב, על דרך אומרים ז"ל (**ב"ר מ"ז ו'**) האבות הם המרכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל רביעי יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק, כי הוא עיקר העמדת הכסא. **ליקוטי הערות על אה"ח** אדם הראשון היה מהמרכבה עד בוא דוד המלך, אם כן בעת ההיא היה יעקב רגל רביעי (**סוגלות משה**)

וְהָיָה ה' – קדמא ואולא, כעין כלל מלמד, שממנו נמשכים ענינים אחרים בכתוב. מלת **הָיָה** מלמדת על גילוי חדש בין היתר בקרא **נָצִיב עֵלָיו וַיֹּאמֶר**, אשר נסבירו ע"פ **רש"י**, **שפת"ח ו-אור החיים**.

נָצִיב עֵלָיו וַיֹּאמֶר – מונח זרקא סגול, כעין שתי תבניות זרקא סגול, מוסיף ממהות הענין על הענין.
(א) **הָיָה** מלמדת על גילוי כי דיוקן יעקב חקוק בכסא הכבוד ואפשר כי ממתין להתגלותו של יעקב בעולם להשלמת העמדת הכסא, אשר עמד על אדם הראשון, אברהם ויצחק עד אז. פירש **אור-החיים עֵלָיו וַיֹּאמֶר** כי בהגיע יעקב יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק, כי הוא עיקר העמדת הכסא. ולכן ע"פ רש"י ושפת"ח צריך תוספת שמירת ה' עליו מפני קנאת המלאכים.
(ב) **אור-החיים** ... ירמוז אל בחינת מעשים טובים אשר ישתדל האדם בעוה"ז ויעלה באמצעותה (של הבחינה) אורות עליונים בשורש נשמתו ... אומרו (**מנ"י**) **וְהָיָה ה' נָצִיב** פירוש שממדרגה זו יעלה לנבואה עצמה לא בחלום ידבר בו אלא תגלה עליו השכינה ולזה תמצא שאמרו ז"ל על ישראל שלא הושלל אחד מהם מהנבואה וכולן מוכשרים לדבר זה.
וְהָיָה ה' – קדמא ואולא כעין כלל מלמד על גילוי שכל אחד מישראל מוכשר לנבואה. ויש ללמוד ממעשים טובים של יעקב אל מעשים טובים של כל אחד מישראל אשר על-כן זוכה לכך אשר **ה' נָצִיב עֵלָיו וַיֹּאמֶר** – מונח זרקא סגול, מוסיף באדם עליה ממדרגה של קבלת דבר ה' בחלום אל קבלת דבר ה' בנבואה בהקיץ.

בראשית ויצא כה, טז: וַיִּיקָץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹל נֶשׂוּאָה בְּמַקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: בעל הטורים – מִשְׁנָתוֹ (רבי יוחנן) קרי ביה ממשנתו (ב"ר ס"ט ז'**) מתוך, שהיה הוגה בתורה ביום ובלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו.**

הרב כי טוב – וכשהקיץ, אע"פ שלילה היה, לא חזר לשנתו אלא עשה כל הלילה יום בתורה ובתפלה ככל שאר לילותיו שמקודם לכן ושאחרי כן. (תנ"י ויצא ג; הה"ק מהר"ם מפרמישלין; מדרש אגדה; הרב נ"צ פינקל) **מלבוש לשבת ויו"ט – הרב מו"ה ישכר בעריש האדמו"ר מזידיטשוב – פי' על הטעמים זרקא סגול סעיף כז – ויקץ ... גם כאן משמשים הטעמים לשמחה שבה למוחין דגדלות וזכה לאספקלריא המאירה כדאימא במד"ר ... ממשנתו עיי"ש פפי' מת"כ ובדברי אא"ז מו"ר זצוק"ל.**
וייקץ יעקב משנתו – מונח זרקא סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין. מכל הפירושים עולה שהוסיף בלימודו ובהשגתו בדברי אלקים חיים. חלום יעקב הוא גלוי נבואי בדרך החלום ובאמצעותו הקב"ה מאשר בחירתו וברכות יצחק אביו והינו תוצאת דבקו בה' ובלמוד תורתו. כלומר ממשנת יעקב בתורה מואצל עליו להיות בכור נבחר לברכות.

בראשית ויצא כה, יח: וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר וַיִּקַּח אֶת-הָאֶבֶן אֲשֶׁר-שָׁם מְרֵאשֵׁתָיו וַיִּשָּׂם אֹתָהּ מַצְבֵּה וַיִּצָּק שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה: וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב – קדמא ואולא, כעין כלל ללמוד התורה ולתפילה. **תורה שלמה** מביא **מכילתא בשלח ה'** ויהי באשמורת הבקר. אתה מוצא שתפילות הצדיקי' נשמעי' בבקר. בקרו של אברהם מנין שנ' **בראשית וירא יט, כז: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר**. בקרו של יצחק מנין שנאמ' **בראשית וירא כב, ו, ח: וַיִּלְכְּו שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וּשְׁנֵיהֶם הִשְׁכִּימוּ בַבֶּקֶר**. בקרו של יעק' מנין שנא' **וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר** וגו'. **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)** וישכם יעקב. הוא קדם הבקר:

אפשר כי השכים = הקדים בקומו, כפירשנו ב(**כח, טז**) שעסק בלילה בלימוד תורה. ויש מדרש המספר כי יעקב לקח עמו שמן במקלו ללימוד התורה בלילה. ומצאנו ב-**בראשית מקץ מד, ג – ד [ג] הַבֶּקֶר אֲזַר [ד] הֵם יִצְאוּ אֶת-הָעִיר לֹא הָרַחֵקוּ** כי הם – תלשא, מרמז על שיעורי זמן כדרשת **ירושלמי ברכות פ"א** אמר רבי בא כתיב **הַבֶּקֶר אֲזַר** ... אמר רבי חננאל מאיילת השחר עד שיאור המזרח אדם מהלך ארבעת מילין **משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל ומניין משיאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל דכתיב וכמו השחר עולה וגומר וכתיב השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה ומן סדום לצוער ארבעת מיל**, לכן אפשר כי **בְּבֶקֶר** – רביעי, ירמוז על שיעור זמן ההשכמה כמהלך ארבע מיל, כגון משיאור המזרח עד שתנץ החמה, והוא גם שיעור זמן לתפלה, וכדומה גם ב- **בראשית וירא כה, כח: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיִּרְא כב, ג: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר בראשית ויצא כה, יח: וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר בראשית ויצא לב, א: וַיִּשְׁכַּם לָגֵן בְּבֶקֶר שמואל א יז, כ: וַיִּשְׁכַּם דָּוִד בְּבֶקֶר** לכן אפשר כי **בְּבֶקֶר** – רביעי, ירמוז על שיעור זמן ההשכמה כמהלך ארבע מיל, כגון משיאור המזרח עד שתנץ החמה, והוא גם שיעור זמן לתפלה. וכדומה גם ב- **בראשית וירא כה, כח: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיִּרְא כב, ג: וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר בראשית ויצא כה, יח: וַיִּשְׁכַּם יַעֲקֹב בְּבֶקֶר בראשית ויצא לב, א: וַיִּשְׁכַּם לָגֵן בְּבֶקֶר שמואל א יז, כ: וַיִּשְׁכַּם דָּוִד בְּבֶקֶר**

לגבי השמן שברשות יעקב יש להקשות מפני **רמב"ן וזה שער השמים**. ושכ יעקב ללקט האבנים ומצא אותן כולן אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום, וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה, שנאמר "ויצק שמן על ראשה" (להלן, יח).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

ואפשר לתרץ כי ללימוד השמן מספיק אבל ליציקה על האבן באופן שישאר רישומו לזמן רב לא היה מספיק השמן שברשותו.

בראשית ויצא כט,ח: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל

עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל-הַעֲדָרִים וְיִגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן:

וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל – זרקא מונח סגול, לרבות או למעט, הכא בא למעט יכולת הרועים ולרבות גבורת יעקב שלא ע"פ טבע האדם שלפי רבינו בחיי **בראשית ויצא כט,י**, להורות כי לא נתוסף כח בטבעו לאהבת רחל, ולא היה לו בראייתה שום התעוררות כטבעי שאר בני אדם אבל הכל לאהבת אמו וגו'. ויש רמז לשם המיוחד אהו"ה בר"ת **הַעֲדָרִים וְיִגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן** כאשר ה"ה וא"ו מקדים היינו ואת ה'ארץ מקדים ל-א'ת ה'שמים (בראשית א,א), וזה נועד להודיע גבורת יעקב אבינו בהתעוררות דלתתא שעשה לאהבת אמו.

בראשית ויצא כט,י: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל בַּת-לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ וְאֶת-צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגְלַל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשֶׁק אֶת-צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ:

רבינו בחיי בראשית ויצא כט,י ויהי כאשר ראה יעקב, הזכיר בכתוב הזה כמה פעמים אחי אמו להודיע כי כל מה שהשתדל יעקב בצאן להשקותם, ומה שהיה חומל על רחל בת לבן, לא עשה לכבוד לבן רק לכבוד אמו, בשביל שהיה אחי אמו. ומפני זה בכל פעם שיזכיר הכתוב שמו של לבן הרשע יזכיר בכל פעם "אחי אמו" לבאר כי לא היה משקה צאנו של לבן כי אם בשביל שהיה אחי אמו, וזכר בלבד את אמו אשר אהבתו שנתנה לו העצה הזאת לבא אליו. ועוד יש בזה טעם אחר: שהרי כשיראה אדם חושב כי טבעו של יעקב בראותו את רחל נמשך אחר תאוה גופנית והוסיף בו כח בגלילת האבן מה שלא היה עושה מתחילה, לכך הוצרך לומר כמה פעמים "אחי אמו" להורות כי לא נתוסף כח בטבעו לאהבת רחל, ולא היה לו בראייתה שום התעוררות כטבעי שאר בני אדם אבל הכל לאהבת אמו, ומפני זה הזכיר הכתוב את רחל ואת הצאן קודם שיזכיר: ויגל את האבן, (ואל ?) אמר: ויהי כאשר ראה יעקב את-רחל בת-לבן אחי אמו [ואת-צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב] ויגל את-האבן... [וישק את-צאן לבן אחי אמו]:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר – פזר תלישא-קטנה... **וְאֶת-צֹאן לָבָן אֶחָיו אִמּוֹ** – אפשר כי התלישא-קטנה מרמזת לשיעור המעט של צאן לבן, כפי שיעקב אומר ללבן (**בר ויצא 5,5**) **כִּי מַעַט אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ לִפְנֵי וַיִּפְרָץ לְרֵב וַיִּבְרַךְ ה' אֶתְךָ לְרִגְלֵי וְעַתָּה מֵתִי אֲעֲשֶׂה נֶם-אֹנְכִי לְבִיתִי:** שני הפסוקים פותחים באותה תבנית טעמים (**בר ויצא 5,5**); **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר** – פזר תלישא-קטנה, (**בר ויצא 5,5**) **כִּי מַעַט** – פזר תלישא-קטנה

אפשר כי **כַּאֲשֶׁר** – תלישא-קטנה, בתפקיד ענין מובחר, והוא כפירשו **רבינו בחיי** אבל הכל לאהבת אמו, ו- **אור החיים** שלש פעמים אחי אמו... לומר שכל מעשיו היו לצד היותו אחי אמו ולכבוד אמו.

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב – מונח רביע ונגל את-האבן מעל מהפך פשטא פשטא – מהפך למד יצא מפשוטו, פשטא פשטא בתפקיד רגילות ובבת אחת כאילו רגילות ליעקב גבורה כזאת, בבת אחת. גילוי כוח מעליונים ליעקב מתחננים כדי לגלות צדקותו. ראה מקבילה הפוכה (**בר ויצא 3,2**) **וַיִּגְלַל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן וְהַיִּשְׁבוּ אֶת-הָאֶבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָה:**

וְיִגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל מהפך פשטא פשטא – מהפך למד יצא מפשוטו, פשטא פשטא בתפקיד רגילות, אנשים מעטים לא יכלו להזיז האבן והרגילות הייתה שרועים רבים נדרשו להזיז האבן. ומרומז פלא זה שלא יכלו להזיז האבן בראשי התיבות של הקרא **הַעֲדָרִים וְיִגְלְלוּ אֶת-הָאֶבֶן** – הוא"ה שם מיוחד שבין הדברים שנדרשים בהופעתו ענין של פלאים.

וַיִּגְלַל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשֶׁק אֶת-צֹאן – פעמיים ראשי תיבות הו"א, שם מיוחד ר"ת ה-ו-א ע"פ רבינו בחיי זה שם משמות השם.

וַיִּשֶׁק – זקף-גדול – כעין שתי נקודות באופן אחד ונקודה באופן אחר כפי' **תורה שלמה, מדרש לקח טוב: וַיִּשֶׁק** (א) מלמד שהמים עלו מאיליהן (ב) ושחו הצאן (ג באופן אחר) שאין כתוב דלה ושאב אלא **וַיִּשֶׁק**. **פרקי דרבינו הקדוש**: כיון שראו המים את יעקב עלו מאיליהן.

ראה **ספר הפרשיות הרב כיטוב על כט,יג** ויהי כשמע לבן את-שמע יעקב וגו' שהמים החלו לנבוע בכל מעינות ובארות האזור **הַבְּאֵר וַיִּשֶׁק** – זקף-קטן זקף-גדול, גיל' מלות הטעמים עולה תקע"ו, גיל' המלים המוטעמות בזקף-קטן זקף-גדול עולה תקע"ו ל"ה, אפשר שמכוון למדרש ש- **וַיִּגְלַל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר** הביא לעלית המים לקראתו בבאר זאת ובכל מקורות המים באיזור כי עד אז המקום היה חסר מים.

בראשית ויצא כט,לה: וַתֵּהָרֵעַ עֹדָה וַתִּלְדַּבֵּן וַתֹּאמֶר הַפַּעַם אֹדְהָ אֶת-ה' עַל-כֵּן קָרָאתִי שְׁמוֹ יְהוָה וַתַּעֲמֹד מִלְּדָת:

זוהר קנו א פתח רבי יוסי ואמר, הפעם אודה את ה', וכי בכולהו דאולידת לא אתחזי לאודאה לה לקדשא בריך הוא אלא בהאי?

- (תרגום) וכי בכולם שילדה לא היה ראוי יהדות לו לקב"ה אלא בזה?

אלא יהודה איהו ברא רביעאה לכורסיא, ואיהו אשלים לכורסיא, ובגין כך יהודה בלחודי תקנא דכורסיא, וסמכו דכולהו סמכין (ג"א דהוו תלתא אברהם יצחק ויעקב, וכדין אתא דוד מיהודה ואשלים לכורסיא).

- (תרגום) אלא יהודה הוא בן רביעי לכסא, והוא השלים הכסא, משום כך יהודה בלבדו תקון הכסא ותמיכה של כל התומכים וגו'.

ספר הפרשיות הרב אליהו כיטוב זצ"ל ומתוק מדבש הרב דניאל פריש זצ"ל מפרשים שיהודה כולל כל התומכים וחותם אותם.

וַתִּלְדַּבֵּן – מונח רביע, לפחות ארבע, יהודה כאב לדוד מייצג החלפת אדם הראשון בדוד בכסא הכבוד בעל ארבע הרגליים, דבר המרומז ב-**בֵּן** – רביע, **וַתִּלְדַּבֵּן** – מונח מרמז להרחיב על הרביע בכוללו כל התומכים האחרים.

ב"ה טוב טעם ודעת (טורד"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערת**: **אתנן**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תבר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – ב"ב בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **זולא** = גרש = גרשייף – יוצא מהענין; **קדמא זולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פז** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.3 בראשית ויצא כח"י: (התשע"ג)

בראשית ויצא כח"י:

וַיִּחַלְסֵם וַיְהַנְּהוּ סֻלָּם מִצֵּב אַרְצָה וַרְאִישׁוֹ מִנֵּיעַ הַשְּׂמִימָה וַיְהַנְּהוּ מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵימ וַיִּרְדִּים בּוֹ:

וַיִּחַלְסֵם – רביע, (א) רמז לארבע מלכויות ושריהם המלאכים כפי **רמב"ן** ... ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פר"א לה), היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברהם (ראה בר' טו, ט-יא), כי הראוהו ממשלת **אַרבע מלכויות** ומעלתם וירידתם, וזה טעם **מלאכי אלהים**, כמו שנאמר בדניאל "שר מלכות יון" (ראה דנ' י, כ), "ושר מלכות פרס" (שם, ג), והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך בניניהם, וישמרונו ויצילנו מידם. אמרו (פר"א לה): הראה לו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכויות, מושלן ואבדן; הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמשים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד; אמר לו יעקב "אך אל שאול תורד" (יש' יד, טו), אמר לו הקדוש ברוך הוא "אם תגביה כנשר" וגו' (עו' א, ד). אפשר כי לפי **הדר זקנים (מנצח, אג' ה)** – מונה רביע – תבנית הטעמים תרמז לדין שעבוד ישראל לחמש מלכויות ואחר כך ה' מושיעם.

וַיִּחַלְסֵם – רביע, (ב) רמזים לאופני פירוש אחרים השייכים למספר ארבע כפי **רד"ק** ... (א) ומלאכי אלהים עולים ויורדים בו – העולים הם משה ואהרן, והיורדים הם המלאכים העליונים. (ב) **והנה ה' נצב עליו** – זהו שאמר "ויורד ה' על הר סיני" (שמו' יט, כ). ויש אומרים (ב"ר סח, יב): דבר הקרבנות שיעשו בניו הראה לו, **והסלם הוא המזבח** (בעל ארבע צדדים וארבע קרנות), **וראשו מניע השמימה** – זהו עשן המערכה שגולה לשמים לצדן ריח ניחוח לה' (עו' ו' א, ט). **מלאכי אלהים עולים ויורדים בו** – אלה הכהנים המקריבים הקרבנות ומקטירים קטורת. ומצאנו עוד בדבריהם (? וראה ב"ר סט, ט), שראה עצמו בחלום הזה, כי הוא בהר המוריה, כי נודע לו המקום מקבלת אברהם אבינו; ועליו אמר: "יהיה בית אלהים" (להלן כב); ואמר: "אינן זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים" (להלן יז), כי המקום ההוא מכוון כנגד כסא הכבוד (בעל ארבע צדדים וארבעה מלאכים ראשיים עמו, מלאך על כל צד). ומה שקרא שמו "בית אל" (להלן יט), לפי שראה שם המראה, אמר, כי גם המקום קדש; ובנה שם מצבה. (ג) **ומצאנו עוד בדבריהם ז"ל** (תנחומא ואינו לפנינו, ראה מו"נ ב'י; וראה ב"ר סח, יב), שהסלם היו בו **אַרבעה חנוקים**, ורחב הסלם עולם ושליש עולם; והיו **אַרבעה מלאכים עולים ויורדים בו, שנים עולים ושנים יורדים**; וכשנתחברו בחווק אחד שנים העולים ושנים היורדים, היה מלא החווק מהם. וימלאך' הוא שלישי העולם שנאמר "וגייתו כתרשיש" (דנ' יו); וגמרי ד' תרשיש' היו שלישי של עולם; הנה כי רחב הסלם עולם ושליש עולם. וצריך להתבונן בתפוח הזה, כי מה נכבד הוא. והראה לנו הרב רבינו משה ז"ל (מו"נ ב'י) בזה פתח, כי הנמצאים – שלשה, והשלישי הוא המלאך; והחנוקים, שהיו ארבעה, הם **אַרבעה כדורים, והעולים והיורדים** – רמז על המנהיגים ברצון האל; וזה מה שאמר **והנה ה' נצב עליו**; ויהיה טעם **עליו** – על הסלם או על יעקב, ויהיה הטעם – להשכילו. וטעם **עולים** תחלה ואחר כך **יורדים** – לפי התלמדות האדם שהוא ממטה למעלה, והנהגה הוא מלמעלה למטה. וטעם **שנים עולים** – הפועל והשכל האנושי, ושנים **היורדים** – שכל כל גלגל, כי בהם הנהגת העולם; וכשיתבונן האדם כל זה, הם אצלו מדרגה אחת, **העולים והיורדים**. סוף דבר, המראה הזאת היתה להשכיל את יעקב, הנהגת העולם היאך היא, ושהיא על ידי אמצעים, ולפי שהיה בורה הראה לו זה, וכי המנהיג הגדול מושל בכל ומשנה הנהגה כאשר ירצה לשעתה.

וַיִּחַלְסֵם – רביע, (ג) שני מלאכים המלווים את יעקב בארץ-ישראל עולים, הרבה מלאכים יורדים לראות את יעקב ואפשר כי שנים נשארים ללוותו בחו"ל כב- **תרגום יונתן (כח, יב)** המובא כאן בתרגום ללשון הקדש (יב) ויחלוס ונהג סולם מוצב בארץ וראשו מגיע עד חיבור השמים ונהג שני מלאכים שהלכו לסדום וגורשו ממחיצותיהם, מן בגלל שגילו סודות של אדון עולם והיו מגורשים, והולכים עד זמן שיצא יעקב מבית אביו והם מלווים אותו בחסד עד בית אל וביום ההוא עלו לשמי מרום עונים ואומרים אתם רואים יעקב החסיד שדיוקנו אשר לו קבוע בכסא הכבוד שהייתם מתאווים לראות אותו בכך שאר מלאכים קדושים של יי יורדים להסתכל בו: (אבל מפ' רש"י ב-**בר' ויצא כב, מחנים** – שתי מחנות: של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן, ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (ראה תנ"כ וישלח, ג). לא מובן כמה מלאכים ליווהו בחו"ל)

בראשית ויצא כח"י:

וַיִּשְׁפֹּם יַעֲקֹב בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת-הָאֶבֶן אֲשֶׁר-שָׁם מִקְרָאֲשֵׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה:

בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח אֶת-הָאֶבֶן אֲשֶׁר-שָׁם מִקְרָאֲשֵׁתָיו – רביע ... זקף-קטן, כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, (א) הסבר הקשור ל- (כח, כב) ללמד כב-**תרגום יונתן (כח, י)** (יא) (מובא בלשון הקדש) נס שני ארבע האבנים ששם למראשותיו מצא אותם בבוקר לאבן אחת.

בראשית ויצא כח"י:

וַהֲאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצְבֵּה וַיְהִי בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּקַּח-לִי עֵשֶׂר אֶעֱשֶׂרְנִי לָךְ:

וַהֲאֶבֶן הַזֹּאת – מונה רביע, (א) במשמע של ארבע ללמד כב-**תרגום יונתן (כח, י)** (יא) נס שני ארבע האבנים ששם למראשותיו מצא אותם בבוקר לאבן אחת. (ב) אפשר כי זה המקור לארבע קרנות המזבח שכל אחד היה קוביה (המרוזם במונה רביע) של אמה על אמה על אמה, ועל הקרן הדרומית מערבית נסכו יין ובסוכות מים. אפשר כי רעיון זה מתחיל מפעולת יעקב (**כח, יח**) **וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצְבֵּה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֵאשָׁה** שייציקת השמן דומה לקידוש כלי המשכן וביניהם מזבח הנהושת, והמשכו כפי **רש"י (כח, כב)** **וַהֲאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצְבֵּה** אהא פלח עלה מן קדם ה" (ת"א). וכן בשו"ב מפרדן, נאמר לו: "קום עלה בית אל" (**בר' וישלח לה, א**), מה נאמר שם? "ויצב יעקב מצבה... ויסך עליה נסך" (שם, יד). ואין נסך אלא יין.

בראשית ויצא לח: וַתֵּאמֶר רָחֵל נְפֹתוּלֵי אֱלֹהִים וַנְּפַתְלָתִי עִם-אַחָתִי גַם-יָכַלְתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נְפֹתָלַי:

רש"י – נתקבלה תפלת, **רש"י** – מנחם בן-סרוק פירשו ... חיבורים מאת המקום נתחברתי עם אחותי. ואני מפרשו לשון עקש ופתלתול, נתעקשתי והפצרתי ... הרבה למקום להיות שוה לאחותי.

רשב"ם – חיבור הקב"ה נתחברתי

ראב"ע – ... וטעמו כאדם שיאבק עם אחר ויפתל לנצח אותו כדי להפילו. וכן תתפל. וטעם זכר אלקים כי לכבוד השם נתתי שפחתי. או השם עזרני בהאבקי.

אבי עזר על ראב"ע – **נְפֹתוּלֵי** – שם מבנין נפעל ... והוראתו ידוע להגדיל הענין ... שסמכו הענין אל שמות הקדושים כדי להגדיל הענין וגו'. (**נ, ט**) **נְפֹתוּלֵי** – (הארת שב"פ) גי' תקע"ו גי' יסו"ד מלכו"ת, כאשר יסוד מציגי את זעיר-אנפין, ומלת **נְפֹתוּלֵי** מרמז לחיבור-ליחוד ביניהם המסומן בנוטריקון ז"ן, כעין רמז ליעקב כמייצג את ז"א.

ספורנו – ... חיבורים אלקים ושל קדושה התחברתי לבעלי: עם-אחתי, וזה עשיתי יחדיו עם- אחתי שהכנסנו את צרותינו לביתנו יחדיו להעמיד השבטים. (טט) והולך ומחשב שבתוך שבע שנים נולדו השבטים)

ב"ה טוב טעם ודעת ומדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: המקרא והתורה שבעל-פה, התש"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

טט – ממנחם בן-סרוק, רשב"ם, ראב"ע, אבי עזר על ראב"ע וספורנו נראה שכולן פעלו בעצה אחת למחר לידת השבטים להקמת עם ישראל, כדי שבתום שבע שנות העבודה עבור רחל יצאו מחרן למשימות עם ישראל בעולם.

מסירות נפשה של רחל היא לא רק בהקדמת נשואי לאה ליעקב אלא גם בהקדמת העמדת השבטים באמצעות ארבע אחיות במקום רק דרכה. כיצד? **ותאמר רחל** - מונח רביע, מרמז לשלבים בהוצאת השבטים לעולם.

(א) אפשר, כי **נפתולי** – קדמא, בתחילה כל שבטי י"ה היו אמורים להיות ממני (רחל). **לכתחילה** כל שבטי י"ה היו אמורים לצאת מרחל (ל, ח), אבל בפועל, מפני הקטרוג רחל שיתפה את אחיותיה במשימה וכך לכתחילה חלקה של לאה, שהיא אחת מארבע נשות יעקב, היה שלושה בנים, שווה לנשים האחרות, **בפועל** ילדה ששה שני חלקים.

(ב) אבל הבנתו ממעשי לבן כי יש קטרוג לפני מידת הדין **נפתולי אלהים 1** – דרגא פסק, טעם דרגא מצייר מאבק עקש ופתלתול של הקטרוג לפני **אלהים 1** – מידת הדין, להוציא שבטי י"ה לעולם דרכי, דרך רחל בלבד ומפסיק הוצאת השבטים. (ג) לכן כדי להפסיק הקטרוג לפני מדת הדין, יש להשמיט טעם פסק ואז קריאה ללא טעם פסק **אלהים נפתולי עם-אחתי** – דרגא (ללא פסק) תביר טפחא – מרמזת לקבוצת **נפתולי** - חיבורים קדושים - **התחברתי עם אחיותי** - לאה, בלהה זלפה, בתפילות של קבוצת האחיות, לביצוע משימת לידות בדרך פתלתלה נגד המקטרג.

(ד) **נם יגלתי** – אתנח, מגביל, תפילת רחל להגביל חלקה בשבטים נענה, ואז זה מאפיין את הכתוב לפניו ע"י טעם טפחא של **עם-אחתי** בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריה, וגם בתפקיד מתפשט האפיון על הכתוב לפניו **ותאמר רחל נפתולי אלהים 1 נפתולי עם-אחתי**, ללמדנו שבהגבלת רחל של יכולתה ללדת השבטים היא העבירה המשימה לאחיות שהתחברו עמה למטרה הקדושה. האחיות ילדו עשרה שבטים. (ה) רחל זכתה ביוסף גם בדרך פתלתלה (חילוף עובר דינה ביוסף בבטן אחות) **(73,5) ותקרא את-שמו יוסף לאמר יסף ה' לי בן אחר**: שזה יהיה שלה ללא דרך פתלתלה.

ותקרא שמו נפתלי - מרכא טפחא סלוק - מאפיין בשם נפתלי רבוי עניני הנפתולים הגלויים ומרומזים בפרשת לידת השבטים.

סיכום - בחמישה שלבים יצאו השבטי י"ה לעולם. מה שנראה על פניו כנפתולים, מאבק בין האחיות, אינו אלא דרך לנפתולים - להתחברות לקדושה ע"י עיקוף הקטרוג לפני מידת הדין, כדי להוציא נשמות השבטים הקדושים לבנין עם ישראל לשליחותו בעולם. אפשר גם להסביר **ותאמר רחל** - מונח רביע - לי מידת הדין לא תתן ללדת השבטים אבל ע"י כביכול מאבק בין **ארבע אחיות** שאמנם בפשט ישאיר רושם שלילי אפשר לעקוף הקטרוג ולהביאם לעולם אז עדיף להוציאם לעולם כך מאשר בכלל לא, והשם הטוב ירחם וישוע.

בראשית ויצא ללה:

ויסר ביום ההוא את-התנאים והעקבים והטלאים ואת כל-העזים הנקרות והטלאות כל אשר-לכן בו וכל-חום בכשבים ויתן ביד-בניו:

מצד פשט הכתוב המלים **ויסר ביום ההוא** וגו' מהוות רצף, ואילו ב-**מאורות הגר"א** (חלק) **דקדוק ופירוש על התורה ע' כג** פירש כי טעם תלישא-קטנא עוצר.

תבנית הפסוק כעין פרט קדמא **ויסר ביום** – מונח תרסא, כעין שני תפקידי תרסא, אחד מהם חציצות או מחיצות בשיעור חלש מאד של כתמי לבן בתוך רקע כהה בעזים, השני כעין חציצות או מחיצות בשיעור חלש מאד של כעין חום על רקע לבן בכשבים.

כעין כלל קדמא **ההוא את-התנאים** – קדמא ואולא מרמז על כעין לימוד בכלל ופרט, כאשר הפרטים מתחילים במלים **את-התנאים**

כעין פרטים **והטלאים ואת כל-העזים הנקרות והטלאות**

כעין כלל בתראה **כל אשר-לכן בו וכל-חום בכשבים** – חזר וכלל ללמד אפילו לא היה שם אלא כתם של לבן שלא היה נדון לא משום נקוד ולא משום עקוד (אלא) [ולא] משום טלוא היה מסירו משם.

בראשית רבתי פרשת ויצא עמוד 141 - 142

[ל, לה] **ויסר ביום ההוא**. מהו **עקבים** שהיו לבנים בידיהם כעין עקדת אברהם את יצחק. והנה יעקב לא אמר עקוד, לבן למה

הסירם משם, מכאן אתה למד רמאותו של לבן, אמר אם אני מניח בצאן **עקבים** יסתכלו התישים בלבנות שבידיהם בעת חמום שלהם ויבאו לילד נקודים וטלואים, אלא מוטב שאעשה עצמי כמוסיף על שכרו שאפילו **עקבים** יקח בשכרו ואפרשם משם כדי שלא יהיו לצאן במה להסתכל שלא ילדו כי אם שחומים. וזה אתה למד מן המקלות שפצל יעקב ג' מקלות אחד דוגמת עקוד וא' כנגד נקוד וא' כנגד טלוא, וכה"א ויחמו הצאן אל המקלות ותלדנה הצאן עקודים וטלואים (ל' ל"ט). והרי יעקב לא הזכיר עקוד בשכרו ולמה פצל כנגד עקוד, אלא מכאן אתה למד שלבן חשב לרמות בו, דמה לו כמוסיף על שכרו ולא עשה אלא לפחות לו. ויכול אתה ללמוד ממקרא שלאחריו, **ואת כל-העזים הנקרות והטלאות כל אשר-לכן בו, מהו כל אשר-לכן בו**, אפילו לא היה שם אלא כתם של לבן שלא היה נדון לא משום נקוד ולא משום עקוד (אלא) [ולא] משום טלוא היה מסירו משם. וכי מה צורך לעשות לו כן, אלא כדי שלא יסתכלו בהן.

שכל טוב (בובר) בראשית פרק ל

(לה) ויסר ביום ההוא [את] התיישים. הם השעירים, ולמה נקראו תיישים, שמתישין כחות של בהמות דקות, וגם נקרא עז, וכך אמרו רבותינו במסכת י"ט שלשה עזין הן, ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות, במתנתא תני אף עז בבהמה דקה, וי"א אף צלף באילנות: **העקבים והטלאים**. העקודים בכלל נקודים הם, לפיכך מזכיר פעמים את אלו, ועקר מלת **העקבים** שבארבע רגליהם לבנים כמו עקידת רגל ויד, ולהכי מתרגמינין רגולייא: **ואת כל-העזים הנקרות והטלאות כל אשר-לכן בו**. שהיו בו נקודת שיער לבן: וכל חום בכשבים ויתן ביד בניו. של לבן הארמי, הוא עצמו הסירם אותו היום ביד ינוס וימדם בניו:

העקבים והטלאים – מונח רביע, לפחות ארבע כנדרש ב-**שכל טוב** ועקר מלת **העקבים** שבארבע רגליהם לבנים כמו עקידת רגל ויד.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל – מונח – רבוי; **מרכא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביעי** – 4; **מונח רביעי** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק ריעונו לנושא אחר בהלכה.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 בראשית יוצא כח,י: (התשע"ד)

בראשית יוצא כח,י:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב – מרכא טפחא, יתור לרבות את דבר ה' בעולם מתוך שיחרור מהמוגבלות של **מִבְּאֵר שֶׁבַע** השבועה של אברהם לאבימלך לשיבועה דורות מאברהם עד יהושע, על התעכבות כניסת בני ישראל לארץ ישראל לשיבועה דורות וכך התעכבות להתחיל להפיץ דבר ה' מארץ-ישראל, טעם מונח במלת **מִבְּאֵר** מלמד על רבוי הדורות, והמוגבלות מרומז בטעם אתנה בתפקיד מגביל במלת **שֶׁבַע**, ולרבות הילוכו במרחקים כמרומו בטעם מרכא במלת **וַיֵּלֶךְ**, במקומות שעד אז היה כח חרון-אף (מלת **חֲרָנָה**) בגלל שהיו מוגבלים מדבר ה' כמרומו בטעם סלוק בתפקיד הגבלה במלת-**חֲרָנָה** (ע"פ שיחות קודש, יו"ד כסלו התשכ"ו, האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל זי"ע)

בראשית יוצא כח,יא:

וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָּא הַשֹּׁמֵשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם וַיִּשְׁבֹּב בַּמְּקוֹם הַהוּא:

הַהוּא – אותיות שם קישור שמים וארץ א-ה-ו-ה מלמד על המקום שהוא מקום א-לקי (ראה כח,יג)

בראשית יוצא כח,יג: **וַהֲנֵה הוּא נִצָּב עָלָיו וַיֹּאמֶר**

אֲנִי הוּא אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לֵךְ אֶתְנַנְּה וּלְזַרְעֶךָ:

וַהֲנֵה הוּא – בכעין מידת גורעין ומוסיפין אות אחרונה במלת והנה ושלוש אותיות ראשונות בשם הו"ה מתחברים לאותיות שם הו"ה

ה – י – ה – ו

אֲנִי הוּא אֱלֹהֵי – בכעין מידת גורעין ומוסיפין שלוש אותיות אחרונות בשם הו"ה ואות ראשונה במלת א-להי מתחברים לאותיות שם

אהו"ה – ה – ו – ה – א

וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָּא הַשֹּׁמֵשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמְּקוֹם – זקף-קטן ... זקף-קטן בתפקיד דבר החוזר וקורה,

(א) כאן רמז לקפיצת הדרך בשמוש בשם המיוחד א-ה-ו-ה

בבלי סנהדרין צה,א אמר אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא. - ונימא ליה איהו! - אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורין. - אמר ליה: מאי בעית הכא? - אמר ליה: הכי אמר לי קודשא בריך הוא, והכי אהדרי ליה. - אמר ליה: אפיך צלותיך, בר בוך קירא ליזבון ואת לא תצטער. אמר ליה: אי הכי - סייע בהדן. היינו דכתיב (שמואל ב כז,כא) **וַיַּעְזֹר-לוֹ אֲבִישׁוֹ בֶן-צְרוּיָהּ**. אמר רב יהודה אמר רב: שעזרו בתפלה. אמר אבישי שם ואחתי.

בבלי סנהדרין צה,א תנו רבנן: שלשה קפצה להם הארץ: אליעזר עבד אברהם, ויעקב אבינו, ואבישי בן צרויה. אבישי בן צרויה - הא דאמרן. אליעזר עבד אברהם - דכתיב (בר' ח"ש כד,מב) **וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינִי** (טט – ר"ת ו-ה-א-ה אותיות א-ה-ו-ה שם קפיצת הדרך, כאשר אותיות ו-ה בראש), למימרא דההוא יומא נפק (ביום ההוא יצא והגיע). יעקב אבינו – (צה,ב) דכתיב (בר' ויצא כח,יא) **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה**; וכתיב **וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָּא הַשֹּׁמֵשׁ**. כי מטא לחרן אמר: אפשר עברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו? בעי למיהדר, כיון דהרהר בדעתיה למיהדר - קפצה ליה ארעא. מיד **וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם** (טט – סיום הפסוק מלת **הַהוּא** אותיות אותיות א-ה-ו-ה שם קפיצת הדרך).

שמואל ב כא,ז:

וַיַּעְזֹר-לוֹ אֲבִישׁוֹ בֶן-צְרוּיָהּ וַיִּגַּד אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְתְּהוּ אֵץ נִשְׁבְּעוּ אֲנָשֵׁי-דָוִד לֹא לֵאמֹר לֹא-תֵצֵא עוֹד אֶתְנֹנִי לַמְּלַחְמָה וְלֹא

תִּכְבֶּה אֶת-גֵּר יִשְׂרָאֵל: פ

צְרוּיָהּ וַיִּגַּד אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי – אות אחרונה בצרויה ה"א ור"ת הבאים ו-א-ה יחד צירוף השם ה-ו-א-ה אותיות א-ה-ו-ה שם של קפיצת הדרך. וכן **אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְתְּהוּ אֵץ** - ר"ת א-ה-ו וכן **הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּמְתְּהוּ אֵץ** – ר"ת ה-ו-א, שרשרת של צירופי שם המיוחד א-ו-ה

(ב) היקש מ-**(בר' ויצא כח,יא)** **וַיִּפְגַּע בַּמְּקוֹם** תפילת יעקב למעלתה של תפילה בכלל.

בבלי סנהדרין צה,א אמר אבישי שם אוקמיה לדוד בין שמיא לארעא. - ונימא ליה איהו! - אין חבוש מוציא עצמו מבית האסורין. - אמר ליה: מאי בעית הכא? - אמר ליה: הכי אמר לי קודשא בריך הוא, והכי אהדרי ליה. - אמר ליה: אפיך צלותיך, **מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ב** ... וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', מיד תפסו להם אומנות אבותם אומנות אברהם יצחק ויעקב. באברהם הוא אומר בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ויקרא בשם ה' (בראשית יב,ח) ... ביצחק הוא אומר ויצחק בא מבוא באר לחי רואי (בראשית כד,כב) וכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה (בראשית כד,סג) אין שיחה אלא תפלה שני' ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי (תהלים נה,יח) וכתיב אשפוך לפניו שיחי צרתי לפניו אגיד וגו' (שם /תהלים/ קמב ג) וכתיב **תפלה לעני** כי יעטרף ולפני ה' וגו' (שם /תהלים/ קב א), ביעקב מהו אומר ויפגע במקום וילך שם כי בא השמש (בראשית כח יא) אין פגיעה אלא תפלה שני' ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם ונה ותפלה ואל תפגע בי (ירמיה ז,טז) וכתיב יפגעו נא בה' צבאות לבלתי בואו הכלים הנותרים בית ה' (ירמיה כז,יח) וכה"א אל תראי תולעת יעקב מתי ישראל (ישעיה מא,יד) מה תולעת זו אינה מכה את הארז אלא בפה כך אין להם לישראל אלא **תפלה** ואומר ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי (בראשית מח כב) וכי בחרבו ובקשתו לקחה אלא לומר לך חרבי זו **תפלה** בקשתי זו בקשה וכה"א גור אריה יהודה וגו' (שם /בראשית/ מט ט) ואו' וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה (דברים לג ז) וכן ירמיה אמר ארור הגבר אשר יבטח באדם (ירמיה יז,ה) ו**כתפלה** מהו אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו (ירמיה יז,ז) וכן אמר דוד לגולית ... ה' הושיעה המלך יעננו ביום קראנו (תהלים כח,י) וכן באסא הוא אומר ויקרא אסא אל ה' אלהיו ... (דה"י יד,י) במשה מהו אומר וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו' וירדו אבותינו מצרימה ונצטעק אל ה' וישמע קולנו (במדבר כד, יד - טז)

בראשית יוצא ל,לב:

אֶעֱבֹר בְּכָל-צַאֲרָה הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שָׂחָו וְכָל-שָׂחָה חוּם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנָקַד בְּעֵזִים וְהָנָה שְׂכָרִי:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבות; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דרגא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי (מעט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

אָעֲבֵר בְּכַל-צַאנְךָ הַיּוֹם הַסֵּר מִשָּׁם – קדמא ואזלא קדמא ואזלא , ראה קו"א ... קו"א
הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שָׂחָו – פסק נַקְדַּ וְטָלוּא וְכַל-שָׂחָו-חֹמֶם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנַקְדַּ בְּעֵצִים וְהִנֵּה שְׂכָרִי
פסק בתפקיד להעביר התאור שאחרי הפסק ו נַקְדַּ וְטָלוּא וכו' ולהרכיבו על המלים כַּל-שָׂחָו
קריאה ללא פסק משמע מה מוסר מעדרי לבן הַסֵּר מִשָּׁם כָּל-שָׂחָו נַקְדַּ וְטָלוּא וְכַל-שָׂחָו-חֹמֶם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנַקְדַּ בְּעֵצִים
קריאה עם פסק, היינו מהפסק והלאה משמע שכר יעקב מעדרי לבן שנשאר ללא בעלי החיים הדומים לשכר נַקְדַּ וְטָלוּא וְכַל-שָׂחָו-חֹמֶם בְּפִשְׁבִּים וְטָלוּא וְנַקְדַּ בְּעֵצִים וְהִנֵּה שְׂכָרִי:

בראשית ויצא כט,ב:
וַיָּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן רֹבְצִים עֲלֶיהָ בִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים
וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר:
הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֵבֶן – ר"ת ה-י-ה-ו (צירוף חדש טבת),

וַיָּרָא - גרשיים **וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה** - דרגא מונח רביע, **ב"ר פרשה ע (ה) ... ד"א וַיָּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה** זו ציון, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן** ג' בתי דינים היו שם, אחד בהר הבית, ואחד בפתח העזרה, ואחד בלשכת הגזית וגו' שהיו נושאים ונותנים בדין עד שמעמידים אותו על בוריו. ...
ד"א וַיָּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זו סנהדרין, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן** אלו ג' שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניהם. ...
שמשם שומעין את ההלכה וגו' שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה.
ד"א וַיָּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זו בית הכנסת. **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן** אלו ג' קרואים **בִּי מִן-הַבְּאֵר** וגו' שמשם היו שומעין את התורה **וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה** זה היצר הרע וגו' (**פסג**), **וְהַשִּׁיבֵנו אֶת-הָאֵבֶן** וגו' שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו.
וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה - דרגא מונח רביע, התבנית מרמזת על יצר הרע ותיקונו ע"י בתי דינים להעמדת הדין וההלכה על בורים ובית הכנסת לחזוק בקריאת ולימוד תורה נגד יצר הרע.
והאבן גדולה אנשי המקום רואים את הקושי בבאר ובאבן הגדולה הוא היצר הרע, יעקב אבינו רואה את היכולות של הבאר והדרך לאכוף את היצר הרע.

בראשית ויצא לא,כט,ל:
כַּסְּךָ יֵשׁ-לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע
וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁוּ אֶמֶר אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמֹר לָךְ מִדְּבַר עַם-יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד-רָע:
[ל] וְעַתָּה הִלַּךְ הַלְכָתְךָ כִּי-נִכְסְפָה נִכְסְפָתָה לְבֵית אֲבִיךָ לָמָּה נִגְבַּתְךָ אֶת-אֵלֹהֵי:
(טז,א,ב) אֲמַשׁוּ אֶמֶר אֵלַי לֵאמֹר מונח פסק דרגא מונח רביע,
אֲמַשׁוּ - מונח פסק, מונח אפשר כי מלמד התבנית שאחרי "דרגא מונח רביע" עשויה ללמד על מספר ענינים הקשורים לתפקידה.
הסבר (א) **אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר** דרגא מונח רביע, בפשט לבן מייצג את הרע שבאדם הנמשך מחטא אדה"ר. **אֵלַי לֵאמֹר** מונח רביע מרמז להגנה על יעקב מפני כל, כאן לבן.
וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם אֲמַשׁוּ אֶמֶר אֵלַי לֵאמֹר – בכל מלה נמצא ערך ג' מ"א: אל"י א"מ א"מ אל"י א"מ; ע"פ אוצר ג' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מ"א היא ג' ס"ת כ' מלאכיו יצוה' לך' (**תה' צא,חי**) נמצא יעקב מוגן משה צדדים (מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה ומטה) ע"י מלאכי ה' וזה תיקון למזימת לבן הממשיכה מחטא אדה"ר המרומזת בטעמי המלים **אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר** – דרגא מונח רביע, שעליה נאמר ב-
(דב' תבוא כו,ה) אֶרְמִי אֲבָד אֲבִי וב-**הגדה של פסח** "שלבן ביקש לעקור את הכל"

הסבר (ב) **זוהר ויצא**, ע"פ **מתוך מדבש**: תרפים בעלי חלק זכר הוא המלאך ס"מ וחלק נקבה הוא הנחש. דרגא מונח רביע מרמז על חטא אדם הראשון בגלל הנחש. וגם מרמז לתיקון החטא. לבן חזר בתשובה לזמן קצר וחזר לסורו באמרו (**טז,ג**) **אֵלֹהֵי אֲבִיכֶם וְאֵלֹהֵי נַחֲוֹר**. וע"פ (ב"ר פר' עד,ו) אפשר להבין שבאמרו (**טז,ג**) **לָמָּה נִגְבַתְךָ אֶת-אֵלֹהֵי:** חזר לסורו. אפשר כי **אֲמַשׁוּ** פסק מלמד על היפסקות שובו בתשובה, היינו שב לסורו.

הסבר (ג) **וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם** - קדמא ואזלא, **אֲמַשׁוּ** - מונח פסק **אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר** - דרגא מונח רביע, **ב"ר פרשה עד (ו) ... אמר דלמא חזר ביה (לבן רמז ליעקב רמז חיבה שיחזור אליו). (כו) ולא נטשתני לנשק לבני ולבנתי.** אמר לו (יעקב) עד כדון אית ביה (ע"פ עץ יוסף ומתנות כהונה, עוד עתה יש כח בידך לנשקן, כלומר הזדמנות אחרונה, לבן הבין שיעקב לא יחזור ולכן שינה מחיבה לאיום וגילה בזיונו) **יֵשׁ-לְאֵל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע** (אתנה) **וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם** - קדמא ואזלא כעין דבר מרכזי ולבן חזר בתשובה, **אֲמַשׁוּ** - מונח פסק **אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר** - דרגא מונח רביע, אמר לית הוא מיניה. (אין הוא מין, לפיכך אמר **וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם** ולא שכפר בעיקר.)
אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר - דרגא מונח רביע, התבנית מרמזת על יצר הרע של לבן הגורם לו לכפור בעיקר ליעני משפחת יעקב והם מגיבים על דבריו (**טז,ג**) **לָמָּה נִגְבַתְךָ אֶת-אֵלֹהֵי:** א"ר אייבו כיון ששמעו השבטים כך אמרו בושנו כך אבי אמנו שלעת זקנותך אתה אומר **לָמָּה נִגְבַתְךָ אֶת-אֵלֹהֵי:**

אֲמַר אֵלַי לֵאמֹר - ס"ת ר"ר, **לֵאמֹר הַשְּׁמֹר** – ס"ת ר"ר, **הַשְּׁמֹר לָךְ** – אותיות מש"ה רכ"ל - אפשר מרמז למדרש כי בלעם (נכד לבן) היה בעצה על משה התינוק לאבדו במים ואח"כ בגחלי אש. **הַשְּׁמֹר לָךְ מִדְּבַר** - ר"ת אל תקרב **הל"ם** (במשה בסנה) (**טז,ג**) **וְעַתָּה הִלַּךְ הַלְכָתְךָ כִּי-נִכְסְפָה נִכְסְפָתָה** - ס"ת תכ"ה, הכ"ת, **כִּי-נִכְסְפָה נִכְסְפָתָה** - ס"ת יפ"ה, **נִכְסְפָתָה לְבֵית אֲבִיךָ** - ס"ת הת"ך, הכ"ת, תכ"ה, תכ"ה שם שבו משה רבנו הרג המצרי
הכ"ת שם שמירת הריון, ספר עבודת ישראל
הת"ך שמו של דניאל במגילת אסתר.

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת לטעור (ל) ה' טוב טעם ודעת לדעת לאמתי - ההלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג; מצות ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביר; מונח - רבו; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא - מאריך; רבו; דראג - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שני משמעות, רבו מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום; דראג תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.5 **בראשית ויצא כח,י: (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)**

בראשית ויצא כח,י: וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנַגְבָּה וְנִבְרָכְו כִּי כָל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה וּבְזַרְעֶךָ:

בראשית ויצא כח,י: וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנַגְבָּה וְנִבְרָכְו כִּי כָל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה וּבְזַרְעֶךָ:
בראשית ויצא כח,י: וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנַגְבָּה וְנִבְרָכְו כִּי כָל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה וּבְזַרְעֶךָ:

מהרש"א חידושי אגודת מסכת קידושין סט,א פרק עשרה יוחסין

נאמר ב-**משנה קידושין פ"ד,מ"א** עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל וכו'. אלו עשרה כתות הם כלל ישראל המאמינים בה' וקדושתן עשר קדושות זו למעלה מזו עד הכהן שהוא קודש הקדשים ... ודע כי כמו כן בא"י שניתן להם לישראל יש עשר קדושות זו למעלה מזו עד קודש הקדשים כדתנן פ"ק דכלים וכמו שיש בצבא מעלה עשר קדושות זו למעלה מזו כדאמרין במדרשות (מצאנו זוהר יתרו טז,א) כן יש בצבאות שלמטה שהם כלל ישראל:

מלב"ם תורה אור דברים פרשת ניצבים כט ... ד"א חושב בכאן עשר מדרגות כמ"ש בוה"ק פ' יתרו (דף ס"ז) והענין ע"פ מ"ש המהרש"א פרק י' יוחסין דכמו שהמרכבה העליונה נכללת מעשר מדרגות ואין דבר שבקדושה פחות מעשרה כן למטה קדושת ישראל זיו הדרם הוא בעשר מדרגות והם עשרה יוחסין שעלו מבבל וגו'

זוהר כרך ב (שמות) פרשת יתרו (דף סז עמוד א) ... אמר ר"ש רישי דעמא בלחודייהו רישי דשבטין בלחודייהו נוקבי בלחודייהו ה' דרגין לימינא וה' דרגין לשמאלא הדא הוא דכתיב (זב נצ טט) אַתֶּם נַצְבִּים הַיּוֹם פְּלִלְכֶם לַפָּנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רְאִישֵׁיכֶם שְׂבִיטֵיכֶם וְזִמְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ וְשֵׁרְטָלוֹ; הא ה' דרגין לימינא, וה' דרגין לשמאלא מאן אינון, היינו דכתיב (זב נצ טט) טַפְּכֶם נְשִׂיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּ מַחְנֶיךָ מַחְטָב עֲצִידָה עַד שֹׁאֵב מִמֵּינָה; הא ה' דרגין לשמאלא כלהו דרגין אתתקנו כגוונא דלעילא, (כל המדרגות כעין המדרגות שלמעלה) וגו'

וכתב ספר **המקנה מסכת קידושין סט,א** על דברי המהרש"א הנ"ל ויש לפרש דזה שהתפלל יעקב בפרשת ויצא (בר ויצא כח,י) **וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים** כפרש"י ז"ל שיחול שמו עלי מתחילה (והנה) ועד סוף (ה') שלא ימצא פסול בזרעי, **וַהֲיָה ה'** - פעמיים שם הוי"ה ואילו מצטרפת התמיכה מתבנית הטעמים **וַהֲיָה ה' לִי** - דראג תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין, וזה כפרש"י ז"ל שיחול שמו עלי מתחילה (והנה) ועד סוף (ה') **לְאֱלֹהִים** - סלוק, מגביל שלא ימצא (שלא יכנס) פסול בזרעי

והיינו לפי שראה יעקב בחלומו מרכבה עליונה כמ"ש (בר ויצא כח,י) **וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים** וראה שהם עשר מדרגות זה למעלה מזה כמ"ש מהרש"א ז"ל כנ"ל והבטיחו השי"ת להשרות שכניתו במקום שהוא (זהו חידוש המקנה הבנוי על המהרש"א וזוהר יתרו לו,א שזה מה שיעקב ראה בחלום)

והבין (יעקב) כי כמו כן יש עשר קדושות בצבא מטה כמו בצבא מעלה וזהו שאמר לו הקדוש ברוך הוא (בר ויצא כח,י) **וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִרְמָה וְצִפְנָה וְנַגְבָּה וְנִבְרָכְו** וגו' **וְנִבְרָכְו כִּי כָל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה וּבְזַרְעֶךָ** (הכתובים בנצבים) שהתדבקו בישראל ופירוש **וְנִבְרָכְו** מלשון הברכה אילן (ראה (בר' לך יב,ג) תורה תמימה ע"פ (יבמות סג,א) **שתי ברכות טובות** יש לי להבריך כן, ורות המואביה ונעמה העמונית), ונראה דהיינו דאמר **וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר** ופרשו חז"ל שבגלותן נמשלו לעפר ואמר לו בלשון הזה לרמוז לו על הגלות מפני שאחז"ל [בבלי פסחים פז,ב] שלא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים שנאמר וזרעתם (יר' לא,ב) **זָרַע אֲדָם וְזָרַע בְּהֵמָה**: (טט) - שלא כפרש"י טובים וסכלים שבהם, ותיב"ע שאין עונותיה נפקדין עליה, רד"ק רבוי אדם ורבויה בהמה) והיינו דקאמר שע"י שיהיה **וַהֲיָה זָרְעֶךָ פַּעֲפֵר הָאָרֶץ** שיהיה בגלות **וְנִבְרָכְו כִּי כָל-מִשְׁפַּחַת הָאֲרָמָה** היינו שיתוספו עליהם גרים וזה ה' בחינות יעקב שהוצרך לצאת לחוץ לארץ כדי להוציא ניצוצות שבחור"ל וכמ"ש בפ' (בר' ויצא לא,א) **לָקַח יַעֲקֹב אֶת-כָּל-אֲשֶׁר לָאָבִינוּ** (טט) לקח כל ניצוצות הקדושה), וזהו דקאמר **וְנִבְרָכְו כִּי ... וּבְזַרְעֶךָ**. וענין הגרים הוא כדי להשלים המרכבה בעשר בחינות ע"י גירי וחרורי וכיון שראה יעקב שהשלימות המרכבה יהי' ע"י פסולי קהל שהם ממזרים שתוקי ואסופי התפלל שלא יהיו אלו מזרעו ולא ימצא בהם פסול ושהיו הפסולים מן הגרים שיתוספו עליהם וכמ"ש דלהכי חשיב במתני' ממזרים בתר גרים (במשנה הממזרים כתובים אחרי הגרים לרמוז לתפילת יעקב שלא ימצא פסול בעם ישראל מבני יעקב עצמם), וז"ש (בר' ויצא כח,י) **וַהֲיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים** שיחול שמו עלי מתחילה ועד סוף שאין השכינה שורה אלא על ה(משפחות) מיוחסות שבישראל, מ"מ השלמת המרכבה בעשר קדושות כמו שאמרה התורה בפרשת שלח (במ' שלח טו,טו) **הַקֹּהֵל חָקָה אֶתֶּלְכֶם וְלַגֵּר הֵגֵר** וגו' שהקהל נשלם על ידי כולם וגו'

משנה מסכת קידושין פ"ד,מ"א עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כהני לויי וישראל מותרים לבא זה בזה לויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה:

עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראל חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי (קב - א) כהני לויי וישראל מותרים לבא זה בזה (קב - ב) לויי ישראל חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה (קב - ג) גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה: לתנא קמא הגרים לא נקראים קהל ולכן מותרים במזמז,

בבלי קידושין עג,א ... והילכתא: גר מותר בכהנת ומותר בממזרת; מותר בכהנת, לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים; ומותר בממזרות, כרבי יוסי.

הקָהָל - זקף-גדול מלמד על שלוש קבוצות בעם ישראל **חָקָה אֶתֶּלְכֶם** - מרכא תביר טפחא, קבוצת פרטים קשורים לענין עם ישראל, השונים בהלכותיהם לענין נישואין זה בזה, שבתפקידי שררה ישמשו רק מיוחסים (ראה רמב"ם להלן).

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד

[א] כאשר עלה עזרא מבבל לא השאיר שם פסול כלל אלא כהנים לויים וישראלים מיוחסין, וכך אמרו לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסלת נקיה, והעלה עמו אלו העשרה יוחסין מפני שחשש שמא יתערבו עמהם, לפי שאין שם בית דין הגדול לשמור על כך, לפיכך העלים לירושלם שיש שם בית דין הגדול ולא יניחום להתערב. ונתיני, הם הגבועונים שנתגיירו בימי יהושע אשר בהם נאמר ויתנם יהושע חוטבי עצים וכו'.

[ד] ... לפי שכלל הוא אצלינו לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין, ומותר לכהנת להנשא לגר או חלל, וכל שכן הלוייה והישראלית.
[ז] פסק ההלכה שלכתחלה אין מניחין אותו (כה?) לישא כר' אליעזר בן יעקב, ואם נשא בת גרים אין מוציאין מידו כר' יוסי, וזרעו כשר.

ב"ה טוב טעם ודעת ולמדני (טור"ל) כי במצוותך האמנית – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מחרף; תברך – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תברך טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תברך מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי (מעט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

נעיין בפסוק בהקשר למשנה עשר יוחסין.

וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה בעם ישראל

וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא השלימים המרכבה לעשר קדושות בצבא מטה ואלו עשרה יוחסין והשונים בהלכותיהם או ענינם זה מזה.

קהל ישראל מכיל עשרה יוחסין השלימים המרכבה כמו שכתב בספר המקנה. עיקרי ההבדלים הם בין ישראלים מיוחסין, ישראלים לא מיוחסין, גרים.

והם שונים בהלכותיהם לענין נשואין כפי שמבואר בפ"ד מסכת קידושין. מי רשאי לבוא במי. כל פרטי הדינים שבמשנה ו', כגון לגבי נשואי כהנים יש הגבלות נוספות שלא ישאו גיורת, חללה, גרושה, זונה. ראה הגבלה על מלת **וְנִבְרְכוּ**.

נעיין בתת-תבנית הטעמים של הכתוב **כָּךְ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה**

ב- (**בבלי יבמות סגא**), נדרש מ- (**בר' לז יג**), **וְנִבְרְכוּ בְךָ** מלשון הברכה וחיבור לקבלת רות המואביה ונעמה העמונית כגרים הראויים לבוא בקהל. מוצע לומר שהכתוב כאן **וְנִבְרְכוּ בְךָ** מלמד על קבלת גרים הראויים לבוא בקהל. אפשר כי טעם מלת **וְנִבְרְכוּ** מרכא = מאריך מרמז להארכת עם ישראל, וכתב **צורר המור** הברכת, הרכבת ענפים באומות העולם וכך יהיו כלולים **כָּךְ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה**, ואילו הגרים.

כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות גרים שאינם ראויים לבוא בקהל מיידית או בכלל לא.

כָּךְ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה – תביר מרכא טפחא, התביר מחלק ביתור לרבות ומרמז לעוד תכונה של שוני בין הפרטים.

גרים מצריים וגרים אדומיים, אינם רשאים לבוא בקהל ישראל עד דור שלישי, גרים זכרים ממואב ומעמון לא יבואו בקהל ה' אבל יכולים להתגייר ומותרים במזרת. **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד, ה"ג** האסורין לבוא בקהל הם עמוני, ומואבי, וממזר, ושתוקי שלא נבדקה אמו, ואסופי, וכותי בזמן שלא היה הכותי אצלם גוי, אבל היום כבר ביארנו שהם כגויים לכל דבריהם. ואמרו ר' יהודה אוסר, ענינו ואפילו לר' יהודה שאוסר גר בממזרת מתיר גר עמוני בממזרת, לפי שכל מה שאמר ר' יהודה קהל גרים אקרי קהל וגר אסור בממזרת אם היה אותו הגר ראוי לבוא בקהל, אבל אם היה אסור לבוא בקהל הרי הוא מותר בממזרת. והלכה כר' אלעזר. ופסק ההלכה קהל גרים לא אקרי קהל וגר מותר בכהנת ומותר בממזרת.

אנציקלופדיה תלמודית כרך כה, [יפת תואר] טור יח ... ושביט שבי, לרבות כנענים שבתוכה²⁰⁰, ולמדים ממקרא זה שמקבלים גרים משבע אומות, כדעת ר' שמעון²⁰¹, ומותר לו לגיירה ולקיימה לו לאשה, ור' יהודה הסובר שאין מקבלים גרים משבע אומות²⁰², חולק על לימוד זה, שהרי אינו יכול לקיימה לו לאשה, והלכה כר' שמעון שאף כנענית יפת תואר מותר לו לקחתה לו לאשה²⁰³ (טט – כדוגמת רחב שנשאה יהושע ויצאו מהם שמונה או עשרה נביאים כהנים).

(טור יט) יפת תואר מצרית או אדומית – שאסורה לבא בקהל, להלכה²⁰⁴ – כתבו אחרונים שהיא מותרת, שהיא בכלל ההיתר הנלמד מ"ושבית שבי"ו²⁰⁵, ובא הכתוב לרבות מצרית ואדומית²⁰⁶. ויש מצדדים לומר שכשם שהתיר הכתוב איסור נכרית, כך התיר איסור פסולי קהל (יפת תואר מצרית ואדומית שהותרה אז כבר לא נמצאת בפסולי קהל) ונסתפק אם אומרים שכיון שהותרה לו הותרה לכל ישראל, שאם לקח יפת תואר מצרית או אדומית לאשה וגירשה או מת, מותרת להינשא לישראל אחר, או לא²⁰⁹.

וְנִבְרְכוּ – סלוק, מגביל גר להיקרא זרע ישראל מלא עד שתהא אמו ישראל, וזה מגבילו (א) לשמש במשרות מסוימות שבהם ישמשו רק מיוחסים. **פירוש המשנה לרמב"ם מסכת קידושין פ"ד, ה"ה** ... וכך הסנהדרין לא יהיו אלא כהנים ולוים וישראל המיוחסים. ונבאר את זה במסכת סנהדרין, לפי שבהם אמר ה' (**במ' ב' יא, טז**) **וְהִתְבָּרְכוּ שֵׁם עַמְּךָ**: בדומין לך בחכמה וביראה וביוחסין.

(ב) להביא בכורים, (ג) משנה נוסח תפלתו **משנה מסכת ביכורים פ"א, מ"ד** אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם ואם היתה אמו מישראל אומר אלהי אבותינו:

ספר המקנה למד כי הסיפא של הפסוק עוסק בעשר יוחסין בעם ישראל וגם הביא רישא הפסוק **וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ** שיהיה בגלות **וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה** היינו שיתוספו עליהם גרים, וזה הצענו מרומז בתת קבוצה של גרים שונים. נעיין ברישא של הפסוק ונבדוק האם וכיצד הוא מתאים לענין גרים.

בראשית ויצא כח, יד: וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָה

בבלי יבמות מז, א ... תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם?

אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויסורין באין עליהם? דרשות מהכתוב שמקשרות בין זה ובין גרים (**בר' ויצא כח, יד**) **וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם הָאָרֶץ** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות והטעמים מהפך פשטא מלמדים שלפחות אחת מן הדרשות יוצאת מפשט הכתוב.

(א) **בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ס"ה, טט** (טט - דרשה א) **וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעַפְרַיִם**, מה עפר הארץ אינו מתברך אלא במים, כך בניך אין מתברכים אלא בזכות התורה שנמשלה כמים, ומה עפר הארץ מבלה את כל כלי מתכות והוא קיים לעולם כך בניך מבלין את כל העולם והם קיימים לעולם,

(טט - דרשה ב) ומה עפר עשוי דיש לכל, כך בניך עשויים דיש, ה"ד (ישעיה נא) ושמתיה ביד מוגיך, מהו מוגיך אליו דממיגיך מחתיך [נ"א מכתין] **ומיסירין אותך ומתישין את כוחך**, אפילו כן לטובתך משקשקין וממרקין לך מן חוביך ... ר' עזריה בשם ר' אחא אמר היא סימן טוב מה פלטירה זו מבלה את העוברים ואת השבים והיא קיימת לעולם, כך בניך מבלים את כל אומות העולם והם קיימים לעולם, (**בר' ויצא כח, יד**) **וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל-מְשֻׁפָּחַת הָאֲדָמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָה**, א"ר אבא בר כהנא אתה הוא תרעייא דימה, ואף-על-פי שעם ישראל בשפלות, הוא שער ים התורה להביא העולם למצב של דעת ה' כמים לים מכסים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח = רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששנויה לגודל, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

הגמרא הבאה מלמדת שלושה דברים בגיור: בית דין לגיור, מילה וטבילה, טבילה ביום. **בבלי יבמות מו,ב** ... ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה (דיינים מומחים), וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין מטבילין גר בלילה. ונימא: ש"מ נמי בעינן מומחין! דלמא דאיכלעו. אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: גר צריך ג', (במ' שלח טו,טז) **משפט** כתיב ביה (רש"י ואין משפט פחות מג'). ת"ר: מי שבא ואמר גר אני, יכול נקבלנו (רש"י: לא נצרכנו הטפת דם ברית וטבילה)? ת"ל: **אתה**. במזוהך לך. בא ועדין עמו (רש"י – שנאמן), מנין? ת"ל: **(וי קדשים יט,ג)** **ס וְכִי-יָגוּר אִתְּךָ גֵר פְּאָרְצֶכֶם**. תלמוד לומר **(וי קדשים יט,ג)** **ס וְכִי-יָגוּר** – מכל מקום ולקמן פריך כיון ועדין עמו פשיטא ומי בעי קרא.

- (וי קדשים יט,ג)** **ס וְכִי-יָגוּר אִתְּךָ גֵר פְּאָרְצֶכֶם לֹא תוֹנֶנּוּ אֹתוֹ:**
2. במדבר שלח טו,טו: **הִקְהֵל קְהָה אֶתְּךָ לְכֶם וְלָגַר הֲגַר חֶסֶת עוֹלָם לְדֹרְתֵיכֶם כְּכֶם פְּגַר יְהִיָּה לְפָנֵי ה'**
3. במדבר שלח טו,טז: **תְּנֶהֱ אֶתְּךָ וּמִשְׁפַּטְךָ אֶחָד יְהִיָּה לְכֶם וְלָגַר הֲגַר אִתְּכֶם: פ**

(בר' ויצא כח,ד) **וַיִּפְרָצְתָּ יָמָה וַנְּקַדְמָה וַצְּפִנָּה וַנְּנַבְּחָה** כתוב המרמז על דרך קבלת גרים לעם ישראל **בבלי יבמות מו,א** ... וחכמים אומרים: טבל ולא מל, מל ולא טבל – אין גר, עד שימול ויטבול. יוסבר לפי סדר המלים בפסוק קודם מל **וַיִּפְרָצְתָּ** – תביר אותיות ברי"ת, ואח"כ טובל ב-**יָמָה וַנְּקַדְמָה** כאשר מלת וקדמ"ה מכילה אותיות ד'מקו"ה. על כך הוסיף הרב ארלנגר סנדר הי"ו שאם נשתמש במדה גורעין ומוסיפין ובמידה גימטריה נגרע אות ד' ממלת **וַנְּקַדְמָה** ונוספה למלת **יָמָה** נקבל אותיות ימ"ה-ד ובגימטריה י"מ = נ' לכן התקבלה המלה נד"ה. ממלת **וַנְּקַדְמָה** נותרו אותיות וקמ"ה = מקו"ה, בסיכום **יָמָה וַנְּקַדְמָה** הפך ל-מקו"ה נד"ה, כנאמר ב-(יבמות מו,ב) ובמקום **שנדה טובלת**, שם גר ועבד משוחרר **טובלין**; וכל דבר שחוצץ בטבילה (נדה), חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה. הערה: אותיות מקו"ה שווה קו"ה מ' ועל כך הערת הרב מאיר מאזוז הי"ו אפשר לומר כי **(שמ' תר' כו,ח)** **וַקְמָה** ג' אותיות **וַקְ** = ג' אותיות מ' סא"ה = 106, אותיות **קָה** ר"ת מ'דת ה'מים או ה'מקוה

יָמָה וַנְּקַדְמָה הפך ל-מקו"ה נד"ה, **ההלכה** בענין **תשובות רב נטרונאי גאון - ברודי (אופק) יורה דעה סימן רנב? צ"ל רא *** וששאלתם נדה שטבלה בים, עלתה לה טבילה אילא (או לא). כך הראונו מן השמים: שנדה דאורייתא עולה לה טבילה בים, מפני שהים כמקוה הוא, ומקוה בו טובלין כל חייבי טבילות, נדות ויולדות ומצורעין וטמאין נבבלה ובשרץ ובעלי קריין, חוץ מזב שנאמר בו (וי' טו, טג) ורחץ בשרו במים חיים וטהר. ועכשיו כל נדות שבישראל ספק זבות הן, ואין עולה להן טבילה במקוה (וצריכות) [אלא צריכות] מים חיים (טט) והלכה שמקוה מספיק, שכן שנינו (פרה פ"ח מ"ח) כל הימים כמקוה שנאמר (בר' א, י) **וְלִמְקַנְהוּ הַיָּמִים קָרָא יָמִים**, דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר הים הגדול כמקוה {ו} לא נאמר ימים אלא שיש בו מיני ימים הרבה, ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין (שו"ע יו"ד סי' רא, ס"ק ב – נמשכים והולכים ואינן מכונסים) ופסולין לזבין ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת. ומשנה זו הלכה היא, ושנויה כאן ושנויה שוב במקואות (פ"ה מ"ד) לומר שהלכה היא, וכר' יוסי - דקיימא לן ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי - שאמר פסולין לזבין ולמצורעים, וכל נדות ספק זבות הן (טט) והלכה שמקוה מספיק). מחלוקת תנאים מהו הכתוב שהוא מקור לטבילת נדה וטמאים שונים (וגר ועבד) בים. ולרב נטרונאי גאון הראו מן השמים שנדה דאורייתא עולה לה טבילה בים, מפני שהים כמקוה הוא, וזכינו לגלות שבכתוב **(בר' ויצא כח,ד)** **יָמָה וַנְּקַדְמָה** מרומז הענין. **שולחן ערוך יורה דעה הלכות מקואות סימן רא סעיף ה** כון כל הימים יש להם דין מעיין לטהר בזחילה; <ו> הילכך גל שנתלש מהים כ ובו ארבעים סאה ונפלו על האדם או על הכלים, עלתה להם טבילה.

יָמָה וַנְּקַדְמָה – מרכא טפחא, יתור לרבות על גרות בבית דין או בעדים או בידיעת בית דין, (יבמות מו,ב) גרות בינו ובין עצמו בלי ידיעת בית דין, (יבמות מח,א) גרות בעל כרחו של עבד, זכוי גרות לקטן **ויִפְרָצְתָּ** – תביר ממעט מתוך הרבוי הנ"ל של אופני גרות את הגרות בינו לבין עצמו שלא תחול **וַנְּנַבְּחָה** – הרוצה להחכים ידריים (בבא בתרא כה,ב), זוהר במקומות רבים), אומרים לגר התורה מחכימה אבל לעת עתה **וַנְּנַבְּחָה** – אתנה, מגביל מודיעין לו (לגר) מקצת מצוות ועונשן, ומתן שכרן, **וַצְּפִנָּה** – וצופנים דברים הצפונים – החמורים, **וַצְּפִנָּה** – מרכא, מרבה שאחרי הגיור ילמד שאר מצוות, **וַנְּנַבְּחָה** – אתנה, **(בבלי יבמות מח,ב)** מגביל את הזמן שמגלגלין עם עבד ערל שלקח מעובדי כוכבים עד שיאות למול ולטבול ולקיים מצוות הנוגעות לעבד לשנים עשר חדש. אין משהים בא"י מפני הפסד טהרות, ובעיר הסמוכה לספר אין משהין אותו כל עיקר שמא יספר לעכו"ם. **וַצְּפִנָּה וַנְּנַבְּחָה** – מונה אתנה, רבוי הגבלות בקבלת גרים **בבלי יבמות מז,א** ... אין לי אלא בארץ, בח"ל מנין? תלמוד לומר. **אתה**, בכל מקום ש-**אתה**; ... (א) וחכמים אומרים: בין בארץ בין בחוצה לארץ – צריך להביא ראיה. (ב) בא הוא ועדין עמו, ... (ב) גר שנתגייר בב"ד - הרי זה גר, בינו לבין עצמו – אינו גר (ג) **בבלי יבמות מז,ב** ... נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה, חוזרים ומלין אותו שניה. נתרפא, מטבילין אותו מיד; (ג) מזהירין אותו לא לנהוג בבני ישראל כבבני נח על הגזל שבני נח נהגים על פחות משהו פרוטה (ד) הרוצה להתגייר לקבלת טובת הנאה (ד) הרוצה להתגייר כי שם עינו בבת ישראל, או היא שמה עינה בבן ישראל

בקנין עבד כנעני מטבילים אותו לשם עבדות וחובת קיום מצוות לא תעשה כמו אשה. (יבמות מח,א) לומד מטבילת גר לשם גרות, להטבלת עבד משתחרר לשם שחרור, הפעם לקבלת מצוות מלאה. בקנין עבד כנעני מטבילים אותו לשם עבדות וחובת קיום מצוות לא תעשה כמו אשה. (יבמות מח,א) לומד מטבילת גר לשם גרות, להטבלת עבד משתחרר לשם שחרור, הפעם לקבלת מצוות מלאה.

יָמָה וַנְּקַדְמָה וַצְּפִנָּה וַנְּנַבְּחָה – ר"ת וס"ת: י"ה ו"ה ו"ה ו"ה, **אוצר החכמה - פרי עץ חיים, הרב וויטאל חיים, שערי התפילה, פרק ב' ע' ד** ... זהו שכתב בסבא דמשפטים דף צ"ו כי לבוש הנשמה הוא אל"ה, על פסוק בבגדו בה. וביארנו בזה פרשת לך לך, כי אל"ה, ר"ל: אל"ה ו"ה. פי' הדבר: כי הלבוש שהוא מא"ל, הוא נמשך אל הזו"ן, הנקראים ו"ה שבהויה. ופי' זה נתבאר אצלינו, בענין **שמות ג' כלים** שיש בספירת החסד של ז"א, ושם ביארנו כי שם הכלי האמצעי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

שבו, הוא נקרא שם אלוה, הוא בחינת אל כפול כנ"ל, שהוא במלוי גימטריא שע"ח (טט – גי' חשמ"ל) עם ו' אותיות המלוי (טט – אל"ף למ"ד = 185 כפול 2 = 370 + 6 + 2) ... וב' אותיות ו"ה שבשם אלוה, הוא ענין מה שארו"ל ו"ה עם זכרי אמ"ח, הם רמ"ח מ"ע, והבן כל זה היטב.

י"ה מיצג כתר חכמה בינה, משפיע לשלוש כלים בחסד שאולי בכל אחד יש אותיות ו"ה כמו בכלי האמצעי. תורה כמים עליונים משפעים בשלוש כלים דחסד שהם החלק העליון של ז' ספירות (מידות) חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות. התפשטות דעת ה' כמים לים מכסים, מחדשת היחוד של י"ה בו"ה בארבעה רוחות העולם ע"י העלאת ניצוצות הקדושה בכל מקום ובפרט ע"י הגרים.

אוצר החכמה – בני יששכר, מאמר חדש אלול, מאמר א, מהות החדש ע' שעט ... דהנה (גליא רזיא, מג"ע אפן רמ"ז) במקוה תתק"ס לגין, ובו יטהר האדם את עצמו, והוא על פי הירושלמי (תרומות פ"י, ה"ה) שפסק דבריה בטלה בתתק"ס, והטעם נראה לי כי תתק"ס הוא י"ו פעמים ס', והנה כל בריה יש בה ד' יסודות, וכל יסוד כלול מכלם, הרי י"ו יסודות, על כן צריך בטול י"ו פעמים ס', והנה להיות גם האדם כאשר נמשך אחר הטמאה הטה יסודותיו אחר הטמאה והפריד את עצמו מן הקדש מחויב לבטל את עצמו אל הקדשה ולהוליד כבריה חדשה, ע"י טבילה הגר מבטל ברייתו הנכרית אל הקדושה ונולד כבריה חדשה עם לבוש נשמה אלו"ה.

גר צריך ג', מרומז ב-(במ' שלח טו, טו) הקה"ל – זקף-גדול בתפקיד שלוש, בית דין של שלשה, אבל כאן הלימוד ממלת (במ' שלח טו, טו) משפ"ט אז אולי (במ' שלח טו, טו) הקה"ל – זקף- גדול בתפקיד שלוש, ש"מ תלת: ש"מ גר צריך שלשה, וש"מ אינו גר עד שימול ויטבול, וש"מ אין מטבילין גר בלילה. ונימא: ש"מ נמי בעינן מומחין! (מפרש את הג' לעיל ולא מוסיף עוד תנאי)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מעיני) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישימעהל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.6 בראשית ויצא כח,י: (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ויצא כח,טו:

והנה אנכי עמך ושמרתיה ככל אשר-תלך והשבתיך אל-הארמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר-אם-עשיתי את אשר-דברתי לך:

רש"י – לפי שהיה ירא מעשו ומלבן. שפת"ח – דאם לא כן מאי אנכי עמך דמשמע מגן לך.

בראשית ויצא כח,כא: [כ] ויחר יעקב נדר לאמור אסינהו אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ויגד ללבש: [כא] ושבתי בשלום אל-בית אבי ונתה ה' לי לאלהים:

והנה אנכי – קדמא ואולא, בתפקיד סדר ובתפקיד כעין כלל מלמד, ואין בכלל אלא מה שיש בפרטיו עמך ושמרתיה ככל אשר-תלך, וכדי ללמוד בכלל ופרט צריך לימוד על הסדר כמאן דאמר ב-(ב"ר פ' ויצא פ' ע ד) הפרשה על הסדר נאמרה.

נענין במקור הבא לביור הכלל ופרט.

בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ע ד רבי אבהו ור' יונתן חד אמר מסורת היא הפרשה ואחרינא אמר על הסדר נאמרה, מ"ד מסורת היא הפרשה שכבר הבטיחו הקדוש ברוך הוא שנאמר (בר ויצא כח,טו) והנה אנכי עמך, והוא אומר (בר ויצא כח,כ) אסינהו

אלהים עמדי אתמאה, מ"ד על הסדר נאמרה מה אני מקיים (בר ויצא כח,כ) אסינהו אלהים עמדי אלא כך אמר יעקב אם יתקיימו לי

התנאים שאמר לי להיות עמי ולשמרני אני אקיים את נדרי, רבי אבהו ורבנן, רבי אבהו אמר (למד משני פסוקים) (בר ויצא כח,כ) ויגד יעקב נדר לאמר אסינהו אלהים עמדי מלשון הרע היך מה דאת אמר (ירימיה ט) וידרכו את לשונם קשתם שקר, ונתן לי לחם לאכל, מגילוי עריות המד"א

(בראשית לט) ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל לשון נקי, (בר ויצא כח,כא) ושבתי בשלום אל-בית אבי משפחות דמים, ונתה ה' לי לאלהים, מעבודת כוכבים,

רבנן פתירין לה בכל עניינא (ארבעה הדברים מפסוק אחד), (בר ויצא כח,כ) אסינהו אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך,

מעבודת כוכבים מגילוי עריות משפחות דמים מלה"ר, אין דרך אלא עבודת כוכבים, כמד"א (עמוס ח) הנשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן וחי דרך באר שבע, ואין דרך אלא גילוי עריות שנאמר (משלי ל) כן דרך אשה מנאפת וגו', ואין דרך אלא שפיות דמים שנאמר (שם) משלי/א בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם וגו', ואין דרך אלא לשון הרע שנה' (בראשית לא) וישמע יעקב את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב (בני לבן הוציאו על יעקב שם רע ולשון הרע).

ב-(ב"ר פ' ויצא פ' ע ד) מבורר מהכתוב ב-(בר ויצא כח,כ) אסינהו אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך או משני הפסוקים (בר ויצא כח,כא) מה נכלל בדבר ה' אל יעקב ב-(בר ויצא כח,טו) ושמרתיה ככל אשר-תלך.

ובכן, הקב"ה מבטיח ארבע שמירות המרומזות בטעם רביעי של (בר ויצא כח,טו) עמך – שמירה מלחטוא ומלהפגע (א) מעבודה זרה (ב) מגילוי עריות (ג) משפיות דמים (ד) מלשון הרע. ויעקב מתנה נדרו-שבועתו בארבע שמירות המרומזות בטעם רביעי של (בר ויצא כח,כ) עמדי. לכן משמעות טעם מקף של אשר-תלך – כרב-מצב (א) שמירה (ב) הסרת שמירה. שמירה מלחטוא ומלהפגע מארבע העבירות, הסרת שמירה אם יעברו יעקב ומשפחתו על אחת מארבע העבירות האלו.

המקור הבא מלמד שיעקב ירא מעשו למרות ההבטחת ה', ומוסבר ממה שלומדים מ-(ב"ר פ' ויצא פ' ע ד) מדוע היה ירא.

נאמר ב-מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דעמלק פרשה ב ... יעקב נתן לו (הקב"ה) רמז ולא חש שני' (בר ויצא כח,טו) והנה אנכי עמך ושמרתיה והוא היה מפחד ויירא שני' (בר וישלח לבח,ח) ויגרא יעקב מאד ויצר לו, אדם שהקב"ה הבטיחו היה ירא ומפחד אלא שאמר יעקב אבינו אוי לי שמה יגרום החטא.

טט: יעקב הבין שכל זמן שישמר מארבע עבירות יזכה לשמירת ה', ואפשר כי חשש (א) שנשא שתי אחיות (רחל ולאה) וגם שתי השפחות היו בנות לבן (היינו גם הן אחיות). וזה עשוי להיכלל בגלוי עריות. (ב) מהנאמר (בר וישלח לה,ד) ויתגנו אלי-יעקב את כל-אלהי הנצר אשר בינם ואת-הגוים אשר באוניגם ויטנו אתם יעקב תחת האלה אשר עמ'שקם: יש ללמוד שהיה מקום לחשש של עבודה זרה, ולכן יעקב ירא מעשו.

במקור הבא מובאים מצבים של שמה גרם החטא או שלא גרם, ואח"כ נקשרם אל תבניות הטעמים של (בר ויצא כח,טו) והנה אנכי וגו'. בבלי ברכות ד,א ... ודוד מי קרי לנפשיה חסיד (האם דוד קרא לעצמו חסיד)? והכתיב (תה' כז,ג) לולא האמנתי לראות בטובה' בארץ חיים: ותנא משמיה דרבי יוסי: למה נקוד על לולא (טט: נקודה מעל אות למ"ד, והכלל הוא שאם רוב האותיות ללא נקודה דורשים את הלא נקוד, היינו "לוא" ובסידור אבנה המלה "לא")? - אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: רבונא של עולם! מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא, אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאן (טט: כדרשה ממלת לולא!) - שמה יגרום החטא; כדברי יעקב בר אידי, דרבי יעקב בר אידי רמי, כתיב: (בר ויצא כח,טו) והנה אנכי עמך ושמרתיה ככל אשר-תלך וכתיב: (בר וישלח לבח,ח) ויגרא יעקב מאד (טט: מפני עשו אחיו)! אמר: שמה יגרום החטא, כדתיבא: (בר בשלח טו,ט) עדי-יעקב עמך ה' עדי-יעקב עמך ה' - זו ביאה ראשונה (טט: לא א"י), עדי-יעקב עמך ה' - זו ביאה שנייה (טט: לא א"י); מכאן אמרו חכמים (טט: מהפסוק בפר' בשלח): ראוים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון, אלא שגרם החטא. (טט: בשעה שהגיע עזרא לארץ-ישראל מצא שמהעולים לפניו נשאו להם נשים נכריות)

(בר ויצא כח,טו) ככל אשר-תלך והשבתיך – זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים בתפקיד כעין הקש כי והנה אנכי עמך ושמרתיה מותנה בקיום ארבע המצוות, ובאי קיום אחת מארבע המצוות גורם החטא ומוסרת השמירה (וחלק מהעולים בביאה שניה לא"י נשאו נשים נכריות ואפשר שהושפעו מעבודה זרה). ר' יוסף אברמסקי הי"ו הוסיף שאחרי מתן תורה בני ישראל בכי למשפחותיהם שנאסרו בקרובות, וזה מניעת ג"ע כדי שיזכו בא"י.

והשבתיך – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה י"ח מל"ב מידות ריבה וריבה את הכל, נאמר במקצת ונוהג בכל. נאמר באחד, ביעקב על שיבתו לא"י, שישמר מארבע עבירות וחל על כל שיבה של ישראל לא"י, שצריך להשמר מארבע עבירות אלו כדי לזכות בישוב א"י.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

אבל הדר זקנים (בר ויצא נח, כ) מביא כי בני יעקב נכשלו בשלושה דברים, ואפשר להוסיף שגם לשון הרע, אלא שכולם ארעו אחרי חזרתם לא"י.

ד"א (בר ויצא נח, כ) אסי יהיה עליהם עמדי שלא אעבוד ע"ז. (בר ויצא נח, כ) ושמרני משפיות דמים. (בר ויצא נח, כ) בדרך מגילוי עריות שנאמר כן דרך אשה מנאפת. (בר ויצא נח, כ) ונתן לי לחם. אז (בר ויצא נח, כ) עשר אעשרנו לך. וכאשר בא יעקב לארץ שכח אותו נדר א"ל הקדוש ברוך הוא שכחת נדרך חייך תהיה נכשל באותן שלשה דברים וכן היה נכשל בע"ז דכתיב (בר וישלח לה, ד) ויתנו אלי יעקב את פלי אלהי הנבר אשר בןדם. נכשל בשפיות דמים דכתיב (בר וישלח לה, ד) ויתנו אלי יעקב את פלי אלהי הנבר אשר בןדם. נכשל בגילוי עריות דכתיב (בר וישלח לה, א) ויתנא דינה בת לאה:

(בר ויצא נח, טו) כי לא אעזבה עד אשר אם-עשיתי את אשר-דברתי לך:

ויקרא רבה (וילנא) פרשת בחוקותי פרשה לה, ב, ד"א (וי בח' כו, א) אסי-בנקתי תלכו הדא הוא דכתיב (משלי ח, לב) ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרבי ושמרו: מדבר בעיקב דכתיב ביה (בר ויצא נח, כ) ויגר יעקב גר לאמר רבנן ור' אסי רבנן אמרי על הכל השיבו הקדוש ברוך הוא ועל הפרנסה לא השיבו, (בר ויצא נח, כ) אסי יהיה עליהם עמדי א"ל (בר ויצא נח, טו) והנה אנכי עמך (בר ויצא נח, כ) ושמרני, א"ל (בר ויצא נח, טו) ושמרתיה (בר ויצא נח, כ) בדרך הנה אשר אנכי הולך, א"ל (בר ויצא נח, טו) בכל אשר-תלך (בר ויצא נח, כא) ושבתי בשלום אל-בית אבי א"ל (בר ויצא נח, טו) והשבתיך אל-הארמה הנאת ועל הפרנסה לא השיבו א"ר אסי אף על הפרנסה השיבו דכתיב (בר ויצא נח, טו) כי לא אעזבה ואין לשון עזיבה האמורה כאן אלא לשון פרנסה כד"א (תה' לו, כב) גערו הילתי גם-תקנתי ולא-ראיתי צדיק נעזב וירעו מבקש-לחם; ד"א אף על פי שזרעו ובניו הם מבקשים לחם לא ראיתי לאותו צדיק אביהם נעזב מיראתו של הקדוש ברוך הוא, א"ר הושעיא אשרי ילוד אשה שכך שומע מפי בוראו א"ר חנינא בר פפא אשרי (ע"פ עץ יוסף הקב"ה אומר אשרי) ואשריכם כשנתקיימו כל התנאים הללו שהתניתי עמכם א"ר אחא אף לבניו אמר כן שנאמר (משלי ח, לב) ועתה בנים שמעו לי אשרי ואשריכם לכשתקיימו כל התנאים הללו שהתניתי עמכם אימתי כשתשמרו את תורתי שנאמר (וי בח' כו, א) אסי-בנקתי תלכו.

עץ יוסף אמר ר' חנינא אשרי ואשריכם וכוונת ר' חנינא לומר שמה שאמר (משלי ח, לב) ואשרי דרבי ושמרו ולא קאמר אשריכם דרכי תשמורו כמה שאמר שמעו לי לנוכח. הוא לרמוז דקרינן נמי אשרי כי כביכול הקב"ה אומר שאשרי כשישראל מקיימין תורתו. כי הוא מתאוה לזה שעל ידי כן הוא רחמן כמדתו. מה שאין כן כשאינן מקיימין תורתו שיצטרך להתאכזר עליהם ומשנה מדתו.

כי לא אעזבה – יתיב מונח זקא-קטן, כי – יתיב בתפקיד דווקא כך, לפחות כך. ומשמעות תבנית הטעמים "תיב מונח זקא-קטן" דווקא שני דברים משמעם אעזבה כפי' רד"ק (תה' לו, כב) ולא-ראיתי צדיק נעזב, הוא שיחסר לו לחם ושמלה. וכך ביקש יעקב אבינו (בר ויצא נח, כ) ונתן לי לחם לאכל ויגר ללפשי. כלומר כדי חיותי לבד, ואמר לו האל יתברך (בר ויצא נח, טו) כי לא אעזבה, נראה כי מי שחסר (טט: שני) אלה נקרא נעזב: אפשר כי חסר לחם נקרא נעזב מסיפא של (תה' לו, כב) וירעו מבקש-לחם; וע"פ הרשב"א ב- (בר ויצא נח, כ) חסר בגד נקרא נעזב שנאמר להפך על הגר (דב' עקב יג, י) ואהב גר לתת לו לחם ושמלה: (כך גם אפשר ללמוד על הלחם). וב-הדר זקנים (בר ויצא נח, כ) למד על הלחם מ- (תה' לו, כב) וירעו מבקש-לחם; ובגד למד מדכתיב (בר ויצא נח, טו) ושמרתיה ומצינו שמירה גבי בגדים דכתיב (משלי כב, ה) צנים פחים בדרך עקש שומר לפשו ירחק מהם:

כי לא אעזבה – יתיב בתפקיד (פשטא מלעלית) זקא-קטן שתי דרשות, ביחד שתי דרשות בפשט הכתוב, הקב"ה מבטיח (א) פרנסה (ב) שהצדיק לא נעזב מיראתו של הקב"ה (שלא כמאמר הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים) וע"פ עץ יוסף כביכול הקב"ה אומר אשרי ופרשו, שאשרי כשישראל מקיימין תורתו. כי הוא מתאוה לזה שעל ידי כן הוא רחמן כמדתו.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וישלח סימן ב

ר' אושעיא אמר אף על הפרנסה השיבו, שנאמר (בר ויצא נח, טו) כי לא אעזבה עד אשר אם-עשיתי את אשר-דברתי לך. למה אמר שתי פעמים אשר אשר, כביכול דבר קשה, אמר ר' אושעיא אמר לו הקדוש ברוך הוא אשרי ואשריך כשעשה לך הדבר הזה, חזר ותבע ושבתי בשלום (שם שם /בראשית כ"ח/ כא), א"ל (בר ויצא נח, טו) והשבתיך, אמר ר' חנינא ב"ר יצחק אשרי לילוד אשה שכך שמע מבוראו, ראו כל מה שתבע מבוראו הבטיחו, ועל כל ההבטחות הללו הוא משלח ואומר כה תאמרן לאדני לעשו, הוי יפה נאמר מחזיק באזני כלב, אימתי כששלח יעקב אצל עשו.

כי לא אעזבה עד אשר אם-עשיתי – זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש אפשר שהכוונה להקיש מהפשט הנאמר על ישראל אל ה'. (שואל מדרש תנחומא) למה אמר שתי פעמים ב- (בר ויצא נח, טו) אשר אשר, כביכול דבר קשה, (ועונה) אמר ר' אושעיא אמר לו הקדוש ברוך הוא אשרי ואשריך מלת "אשר" אחת נדרשת אשרי (ע"פ עץ יוסף כביכול הקב"ה אומר אשרי על עצמו) שישראל מקיימין תורתו, מלת "אשר" אחת נדרשת על אשרי עם ישראל שמקיימין את תורת ה'.

כי לא אעזבה עד אשר אם-עשיתי – זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, וזה כפי' רד"ק (בר ויצא נח, טו) כי לא אעזבה עד אשר אם-עשיתי – אם כן יעזבנו לעולם, כי ההבטחה לו כל ימיו לעולם ולזרעו אחריו: אלא שהרד"ק לומד זאת מהכתוב אשר אם - כפל ענין לחזק הדבר, כי די לו באשר או באם:

הדר זקנים (בר ויצא נח, טו) עד אשר אם-עשיתי. יש עד שאין לו הפסק לעולם כמו (תה' קג, ז) מעולם ועד-עולם. ואפשר להסביר כי שם טעם יתיב של מלת עד מרמז על "יושב" דווקא כך יציב בשופעו (תה' קג, ז) וחסד ה' מעולם ועד-עולם עלי-יראיו וצדקתו לבני בנים:

ב"ה טוב טעם ודעת ומדני (טו"ט) כי במצוותך האמתי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מפרך; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זרקא-קטן – 2; זרקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זרקא-קטן ... זרקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.7 בראשית ויצא כח,י: (התשע"ז) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ויצא כח,י: וַיֵּיבֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

[בעל הטורים] – **מִשְׁנֵתוֹ**. (רבי יוחנן) קרי ביה ממשנתו [ב"ר ס"ט ז'] מתוך, שהיה הוגה בתורה ביום ובלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו.

[הרב כי טוב] – וכשקייץ, אע"פ שלילה היה, לא חזר לשנתו אלא עשה כל הלילה יום בתורה ובתפלה ככל שאר לילותיו שמקודם לכן ושאחרי כן. (תני ויצא ג; הה"ק מהר"ם מפרמישלן; מדרש אגדה; הרב נ"צ פינקל) **מלבוש לשבת וי"ט - הרב מר"ה ישכר בעריש האדמו"ר מזידיטשוב]**

פ"י על הטעמים ודקא סגול סעיף כז - **וַיֵּיבֶן... גם כאן משמשים הטעמים לשמחה שבא למוחין גדלות וזכה לאספקלריא המאירה כדאייתא במד"ר ... ממשנתו עיי"ש בפ"י מת"כ (מתנות כהונה) ובדברי אא"ז מו"ר צדוק"ל. טט: ראה להלן (א) [תוי"ש קכב] זכה לנבואה ונהפך לאיש אחר, (ב) [זוהר כרך א (בראשית) ויצא קמא,ב] הכנה להביא ליחוד קוב"ה ושכינתיה**

וַיֵּיבֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ – מונח זרקא סגול, כעין מוסיף מהענין על הענין. מכל הפירושים עולה שהוסיף בלימודו ובהשגתו בדברי אלקים חיים. חלום יעקב הוא גלוי נבואי בדרך החלום ובאמצעותו הקב"ה מאשר בחירתו וברכות יצחק אביו והינו תוצאת דבקתו בה' ובלמוד תורתו. כלומר ממשנת יעקב בתורה מואצל עליו להיות ככור נבחר לברכות.

[כח,טו] **וַיֹּאמֶר** – זרקא-גדול (גרסת תר, מכון ממרא – כת"י לנינגרד) (גרסת תורה שלמה, מגנס, קורן, איש מצליח **וַיֹּאמֶר** – רביע)

[כח,טו] **וַיֹּאמֶר** – זרקא-גדול בתפקיד לדרוש את הכתוב אחריו שלש פעמים:

(טט: א) [ב"ר (וילנא) ויצא סט,ז] **וַיֵּיבֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ**, ר' יוחנן אמר ממשנתו, [כח,טו] **וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה**, אכן השכינה שרויה במקום הזה ולא הייתי יודע, [תוי"ש קי"ט] ב-[לקח טוב] **וַיֹּאמֶר לעצמו: אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה, אֲכֹל מלמד**

שהשכינה בבית המקדש בין בנוי ובין חרב.

(טט: ב) [תוי"ש קכ] ב-[וילקוט תימני (כת"י)] [כח,טו] **אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה**, אמרו מלמד שנגלה עליו בבית דין (טט: של מעלה) של שבעים ואחד מנין **אֲכֹל**. [תוי"ש קכ] בהערה ... ובכת"י פ"י ר' יואל עה"ת ואמר **אֲכֹל יֵשׁ רמז "יש עולמות"** (טט: אולי כוונתו ל"ש עולמות אלא שהביא מלה הכתובה כדרך התורה קודם מונה מספר קטן (כאן יו"ד) ואחריו מספר גדול (כאן שי"ן) בשמ"ר דוד ליפסקי הי"ו, כולל נתיבות צבי). **יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה** אכן בגימ' ע"א סנהדרין ואצלם **יֵשׁ ה'** שהשכינה שרויה ביניהם. ועיין בפ"י [ריקאנטין] וטעם [כח,טו] **אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה** כתרוממו, כי השכינה נקראת יש, שנאמר (משלי ח,כא) **לְהַנְחִיל אֶהְיֶה יֵשׁ וְאַצְרְתִּיהֶם אֲמַלֵּא: פ.**

אֲכֹל יֵשׁ ה' – פשטא מונח זרקא-קטן, שתי דרשות בפשט (טט: א) ה' נגלה אל יעקב בבית דין של ע"א (טט: ב) שכינה שרויה בסנהדרין של ע"א.

(טט: א) [תוי"ש קכא] ב-[מדרש הגדול] [כח,טו] **אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה**, זה הר המוריה שהשכינה בו לעולם וקיימא לן שכינה במערב. [תוי"ש קכא] בהערה מביא [שמר"ר פ"ב] דלא זזה שכינה מכותל מערבי.

אם (טט: א) שכינה במקום בית המקדש שונה מ-(טט: א) משכינה בהר המוריה אז לפנינו שלוש דרשות מ-[כח,טו] **וַיֹּאמֶר** – זרקא-גדול. ואז הדרשה הבאה היא רביעית. ואם (טט: א) ו-1 (טט: א) הן אותן דרשות אז הדרשה הבאה היא השלישית

(טט: ג א ד) [תוי"ש קכב] ב-[מדרש הגדול] [כח,טו] **בְּמָקוֹם הַזֶּה**, זה מקום לנבואה, כענין שנאמר (ש"מ תשא לג,א) **הִנֵּה מְקוֹם אֲתִי וְנִצַּבְתָּ עַל-הַצֹּר:** אם לעיל שלוש דרשות אז זאת דרשה רביעית מ-[כח,טו] **וַיֹּאמֶר** – רביע.

[תוי"ש קכב] בהערה מביא ב-[מר"ג ח"ב פמ"ה] שאמר יעקב אבינו כאשר התעורר מחלום הנבואה הוא, לא אמר שזה חלום, אבל פסק ואמר [כח,טו] **אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה**, וכן ההוא במדרש הגדול האמין בלבו שהוא חלום של נבואה ... ובכת"י [אור האפלה] [כח,טו] **וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה**, ... עדיין לא ידע שכן היא דרך הנבואה, ... ובכת"י [חמאת החמדה] [כח,טו] **וַיֵּיבֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּצֵא רוּחַ אַחֵר עִמּוֹ וְנִהְפֵךְ לְאִישׁ אַחֵר וַיֵּדַע שְׁאִין זֶה הַחֲלוֹם כִּכֵּל הַחֲלוֹמוֹת וַיֵּדַע שֶׁ- [כח,טו] **מְקוֹם הַזֶּה** גרם לו**

[כח,טו] **בְּמָקוֹם** – טפחא בתפקיד שנוי ביעקב ונהפך לאיש אחר

הַזֶּה – אתנח, מגביל שהשנוי ביעקב חל דווקא במקום זה ולא יכל לחול במקום אחר.

עוד מביא ב-[מדרש הגדול] ד"א ידע שכל מה שבעליונים ושבתחוננים הוא בגופו של אדם והוא עולם בפני עצמו לכך נאמר [כח,טו] **וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:** עיין לעיל מאמר עב. עט. דדרשו הפסוק (כח,יב) **סֶלֶם מַצֵּב אֲרָצָה** על האדם. ע"פ [תוי"ש עב] הסולם זאת התפלה המגיעה עד לקב"ה ע"י הזכרת שמו.

ההטעמה [כח,טו] וַיֹּאמֶר – זרקא-גדול ולא ברביע מתאימה לדרשות הבאות בהן לטעם זרקא-גדול יש תפקיד נוסף לתפקיד של שלוש.

דרשה (א): בראשית ויצא כח,י: וַיֵּיבֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

וַיֹּאמֶר אֲכֹל יֵשׁ ה' – זרקא-גדול ... זרקא-קטן בין שני קיסרים (סלוק, אתנח) מרמז לשנוי גדול, עליית מדרגה כדי להביא לשנוי גדול, התעוררות דלתתא המביאה להיתעוררותא דלעילא.

[זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויצא [המתחיל בדף קמו עמוד ב]]

... ועד דיעקב (לא אתנסיב) (לא נשא אשה) לא אתמר באתגליא יתיר (לא זכה למאמר אלקי יותר גלוי), ואתמר באתגליא למאן דידע אורחוי דאורייתא (אלא לגלוי של לומד תורה), לבתר דאתנסיב ואולידי אתמר ליה באתגליא (לאחר שנשא אשה והוליד זכה למאמר אלקי יותר גלוי) הדיא הוא דכתיב (בר' וישלח לג,ב) **וַיִּצְבְּשָׁם מִזֶּבַח וַיִּקְרְאוּ לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ס** מהכא אוליפנא מא דלא אשתלים לתתא לא אשתלים לעילא (מכאן למד שמה שלא בא לשלמות למטה לא בא לשלמות למעלה), שאני יעקב דאשתלים לעילא ותתא אבל לא באתגליא (שונה יעקב שבא לשלמות למעלה ולמטה אבל לא בגלוי), ואי תימא דאשתלים בההיא שעתא לא, אלא חמא דישתלים לבתר זמנא (באותה שעה לא היה שלם, אלא ראה שהשלים לאחר זמן), ואי תימא הא כתיב (בר' ויצא כח,טו) **וַהֲנִיחָה אֲנֹכִי עַמּוּדָה וְשָׁמַרְתִּיהָ בְּכָל אֲשֶׁר-תֵּלֶךְ**, אלא אשגחוטא דקודשא בריך הוא ונטירו דיליה לא אשתביק מניה דיעקב לעלמין בכל מה דאצטרין ליה בהאי עלמא (שמירת ה' ליעקב בעולם הזה) אבל בעלמא עלאה עד דאשתלים (שמירת ה' ליעקב בעולם העליון הובטחה רק משהשלים עצמו בנשואין והולדת ילדים): ...

ב"ה טוב טעם ודעת לדעת מדוני (טוטר"כ) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנח, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא - מוציא; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרשא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול; יתור רבבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו - סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוט - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשישם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיועץ; דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

(בר' ויצא כח,טו) וַיִּקַּח יַעֲקֹב יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבִיךָ יֵשׁ ה' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וְכִי תוֹוֵהָה הוּא (כי תתמה שיעקב) דלא ידע אלא מאי וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי כמה דאת (כדוגמת המלך שאול) אמר (שמ"א יג,ב) וּפְגַנֵּה ה' לֹא חֲלִיתִי, אמר וכי כל האי אתגלי לי ולא אסתכלנא למנדע אָנֹכִי (הסולם) שם השכינה) ולמיעל תחות גדפי דשכינתא למהוי שלים (לא בדקתי לדעת תחת כנפי השכינה להיות אדם שלם, כוונתו ע"פ [זוהר בהיר] שאינו יכול ליהוד השכינה שהיא סוד מקו"ם עם יסוד דזעיר אנפין (ז"א) כי עדיין לא נשא אשה), ת"ח כתיב (בר' תול' כה,ב) וַיֹּאמֶר אֱמִיץ לְמַה זֶה אָנֹכִי. כל יומא ויומא חמאת רבקה נהורא דשכינתא [דף קנ עמוד ב] דהוויא שכינתא במשכנהא וצליאת תמן, כיון דחמאת עאקו דילה במעשהא מה כתיב (בר' תול' כה,ב) וּתְלָד לְדָרְשׁ אֲתֵיהָ: נפקת מדרגא דא לדרגא דא לדרגא אחרא דאיהו הו"ה (למד מרבקה שכל יום ראתה אור שכינה) (הסולם) אָנֹכִי שם השכינה) ששרתה במשכנה והתפללה שם, אבל כאשר כאבה במעיה כי (בר' תול' כה,ב) וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים יצאה מדרגה שבה התפללה (הסולם) אָנֹכִי שם השכינה) ועלתה מדרגה בתפילתה להו"ה). אָנֹכִי - אתנח כמגביל, כעין אין האסיר מוציא עצמו הבית האסורים, כאן רבקה הייתה צריכה עזרת מי שהשיג התגלות אלוקות גבוהה יותר. כמו רבי שמעון בווהר שנאמר לפני כל נדרי (שמ' תשא לב,ב) וְאִם-אֵין מִתְנַיֵּן נָא מִסְפָּרָה אֲשֶׁר פָּתַבְתָּ: (ותבנית טעמים דומה גם ב-שמ' תשא לב,ב) לְדַרְדֵּר בֵּי שַׁחַת עִמָּךְ שאינו בווהר הזה) רבי שמעון כמו משה רבנו עולה במדרגות אלקיות בספירות עד לדרגא הגבוהה ומבקש מחילה לישראל. ואפשר להסביר ע"פ [אגרת הרמב"ן עם פי' אגרת פתוחה ע' קו [אוצר החכמה]] ע"י התפילה יוכל להבינן יותר התגלות אלוקות ממה שהשיג עד עתה. בגיני כך אמר יעקב וכי כל כך חמינא וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: בגין דהוה בלחודוי (שהיה לבד, לא נשוי) ולא עאל תחות גדפי דשכינתא, (בר' ויצא כח,ז) וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה, מלה דא לתרין סטרין איהו ((הסולם) ענין זה לשני צדדים הוא), מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה חד על ההוא מקום דקאמר בקדמיתא (זה השכינה), וחד על את קיימא קדישא דלא בעיא לאתבטלא ((הסולם) אחד על אות ברית קודש שלא צריך להתבטל), ואף על גב דאינהו תרי סטרי חד הוא (ואע"פ שהם שתי בחינות, יסוד ומלכות), אמר (בר' ויצא כח,ז) אֵין זֶה בֵּי אֲסַבִּית אֱלֹהִים, אֵין זֶה למהוי בטיל, אֵין זֶה לאשתכחא בלחודוי קיימא דילה לאו איהו (אין זה - יסוד - ראוי להמצא לבדו) אלא בֵּית אֱלֹהִים (שהיא הנוקבא) לאשתמשא ביה ולמעבד ביה פירין ולאקא ביה ברכאן מכל שייפי גופא (יסוד משתמש במלכות לעשות בה פירות ולהשפיע לה ברכות מכל אברי הגוף) דהא הוא תרעא דכל גופא (יסוד הוא השער) דהא הוא דכתיב וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם: (תפארת הנקרא גוף ונקרא גם כן שמים) דא תרעא דגופא ודאי תרעא איהו לארקא (להשפיע) ברכאן לתתא אחיד לעילא ואחיד לתתא, אחיד לעילא (אחוז למעלה) דכתיב וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם לתתא (אחוז למטה) דכתיב אֵין זֶה בֵּי אֲסַבִּית אֱלֹהִים, (נמצא יסוד אחוז במלכות) ועל דא וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה ובני נשא לא משגחן ביקרא (לא משגיחים בכבודו של יסוד) דביה למהוי ביה שלים (להיות שלם) לעילא ותתא,

[אוצר החכמה][זוהר בהיר - ד, הרב אייכנשטיין יצחק אייזיק מנחם ע' מה] אדם שאנו נשוי אשה אינו יכול להביא ליחוד קוב"ה ושכינתה, רק אחרי נשואיו יכול להביא ליחוד קוב"ה ושכינתה. [תניא איגרות הקודש] לימוד תורה בקול וקיום המצוות גורם לאדם העליון של הלומד להשפיע לעולמות עליונים. המדרש אומר שהאמהות היו עקרונות. כדי שרבקה תלד היה צריך לקרות שנוי גדול בעולמות עליונים, כדי שרחל תלד היה צריך לקרות שנוי גדול בעולמות עליונים, השנויים האלה הם מלמטה כלפי מעלה תפלת הצדיקים יצחק ויעקב, משפיעה מלמטה למעלה. כדי שיעקב יגרום ליחוד קוב"ה ושכינתה, הוא היה צריך להיות נשוי ואב לילדים, וקיום מצוות הנישואין של הצדיק בעולם הזה פועלת יחוד בעולמות עליונים.

[אמרי נועם, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות {3} ע' 143, התרנ"ו [ע"פ אוצר החכמה]] זק"ף גדול"ז זק"ף קט"ן עולה יסוד"ד מלכות"ת כי בחי' דכר נקרא גדול ובחי' נוקבא הוא בקטנות. ועיין בתקון חד ועשרין דף ג"ה ע"א שופר מהופך זקף קטן ההוא אתמר ב' (בר' וישלח לב,א) קִטְנֵי מִפְּלֵי הַצְּמִחַת, אודקיף ואיקרי זקף גדול כו' ומהפכין מה"ד (מדת הדיון) למדה"ר (מדת הרחמים) ע"ש. (האם לאמרי נועם הייתה גירסה - קטנתי בוקף-גדול?, גירסת קורן ברביע!," רד"ק ומנחת שי לא מעירים על כך). וזהו תקע"ו בשופר, תקע"ו עולה זק"ף קט"ן זק"ף גדול"ז שיתהפך ע"י השופר וזהו משפט לאלקי יעקב דייקא שנאמר בו קטנתי עיין בתקונים ד"ס ע"ב. זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים (סלוק ... אתנח, אתנח ... סלוק), 204 מופעים בתורה ב-202 פסוקים כשהם צמודים זה לזה. כעין סדר השתלשלות, השפעה מלמעלה למטה. זקף-גדול ... זקף-קטן, 23 מופעים בתורה בין שני קיסרים, בדרך כלל יש ביניהם עוד לפחות טעם אחד, יש מלה או מלים ביניהם. כעין התעוררות גדולה מלמטה למעלה לבקש תיקון, להפוך מדת הדיון למדת הרחמים, לחדש השפעה ע"י תפילה של התעלות.

[מאור ושמש בראשית פרשת ויצא] ונראה לבאר, דהנה ידוע שעיקר עבודת האדם לבוא לתכלית השלימות בעבודתו יתברך שמו להשיג אלקותו יתברך שמו - הוא על ידי התורה והתפלה. ולא יוכל להיות אחד בלא שני, כי לא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ה). וגם בתורה לחוד לא ישלים נפשו, כמאמר חכמינו ז"ל (יבמות קט ב) כל האומר אין [לן] אלא תורה - אין לו תורה, כי בודאי על ידי עסק התורה לשמה - יכול לבוא לקדושה גדולה כשולמד לשמה ומדבק עצמו בנפשו ורוחו ונשמתו באותיות התורה. אמנם, אף על פי כן לא יוכל לבא לעיקר היראה והאהבה וההשתוקקות לעבודתו יתברך שמו ולהשיג אלקותו - רק על ידי התפלה במסירות נפש ובהתלהבות, כידוע מכל ספרי הקדושים. והנה ידוע מאמר חכמינו ז"ל (ברכות כו ב) ויפגע במקום - שתיקן תפלת ערבית, הנה לא ידע עד עתה סוד התפלה איך היא גדולה. ומצינו (מגילה יז א) שנטמן יעקב בבית מדרשו של שם וַיִּבְרַךְ ולמד תורה, נמצא ידע סוד התורה. אמנם לא בא להתגלות אלקותו יתברך שמו עד עתה שנתגלה עליו אחר שעמד על סוד התפלה. טט: השגת אלוקות ע"י תורה ותפלה. לבוא אל עיקר היראה והאהבה להשיג אלקותו רק על ידי התפלה במסירות נפש ובהתלהבות.

דרשה (ב): בראשית ויצא כח,ז: וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בֵּי אֲסַבִּית אֱלֹהִים וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם: [מדרש אגדה (בובר)] (בר' ויצא כח,ז) מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. אמרו חכמינו ראה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. בניו שנאמר מה נורא המקום הזה. וחרב, שנאמר אין זה. ובנוי, שנאמר כי אם בית אלהים וגו': דבר אחר (בר' ויצא כח,ז) מַה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. ראוי לירא מן המקום: (כח,ז) וְזֶה שֶׁעַר הַשָּׁמַיִם. מלמד שהשכים יעקב אבינו וראה שכינה למעלה מראשו (טט: [כח,ז] וַיֹּאמֶר - זקף-גדול, צורת הטעם כעין האותיות י' ל' ו' שהג' שלהן עולה שם הו"ה, שהוא נקרא כבוד ה' ואפשר שזה כוונת [מדרש אגדה (בובר)] בכתוב (בר' ויצא כח,טו) וַיִּקַּח יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ שֶׁמֶלֶד שהשכים יעקב אבינו וראה שכינה למעלה מראשו (היינו שם הו"ה מעל אות יו"ד של וַיֹּאמֶר יעקב) ונתפחד, שהי' המלאכים עולים ויורדים בו:

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת מדוני (טורד"ל) כי במצבות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתגור, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.8 בראשית ויצא כח,י: (התשע"ח) (בהשתתפות נחלת יעקב)

[ספרי דברים פרשת וזאת הברכה פיסקא שנב] ...

וכן אתה מוצא ביעקב שראה אותו בנוי וראה אותו חרב וראה אותו בנוי שנאמר (בר' ויצא כח,י) וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה הרי בנוי, אֵין זָה, הרי חרב, כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם: הרי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא.

[פסיקתא זוטרטא (לקח טוב)] (בר' ויצא כח,י) וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. מלמד שראה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, כמו שנאמר ביצחק, מה נורא (טט: לא מצאתי) בנוי, וכה"א (תה' סח,לו) נִגְרָא אֱלֹהִים מִמְקַדְשֵׁיךָ (כעין הקש ממילת "נורא" בתה'). אֵין זָה, הרי

חרב, וכה"א (איכה ה,י) עַל-זֶה הָיָה הַיָּהּ לִפְנֵי עַל-אֵלֶּה הַשָּׁמַיִם וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם בנוי, וכה"א (תה' קמו,ג) בְּיַחֲזֹק בְּרִיתִי שְׁעָרֶיךָ בָּרַח בְּגִידֶיךָ בְּקִרְבְּךָ: (כעין הקש ממילת "שעריך" בתה')

ד"א אֵין זָה. אלו י"ב שבטים שהיו עולין ברגל בירושלים: זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם. שעתידין לחזור לירושלים וכל אחד מהם עומדת שערים על שם, שנאמר (יחזקאל מח,לא) וְשַׁעֲרֵי הָעִיר עַל-שְׁמוֹת שְׁבַטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁעָרֵם שְׁלֹשָׁה צְפוֹנָה שְׁעַר רְאוּבֵן אֶחָד שְׁעַר יְהוּדָה אֶחָד שְׁעַר לֵוִי אֶחָד: זה בגימטריא י"ב, כל זה היה עד הבקר, מיד

המדרש הבא מתיחס לימוחות של החזיון שבו סולם מקשר בין שמים וארץ. [שכל טוב (בובור)] (בר' ויצא כח,י) וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר. לאחר שהעלה הדבר ללבו שהשכינה שורה שם נתיירא, שהרי ראה שיפועו של סולם כנגדו, לכך אמר: מֶה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה. כלו' מה ירא לי המקום הזה: (כח,י) אֵין זָה. סולם כשאר סולמות שהן חול שאין דרך העולם להיות סולם בין השמים ובין הארץ: (כח,י) כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים. מקום שהשכינה שורה בו: זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם. שעתידין להפתח לצדיקים, שנאמר (תה' קיח,ט) זֶה-הַשְּׁעַר לְהָ צְדִיקִים יָבֹאוּ בוֹ:

(כח,י) מֶה-נוֹרָא – מקר, כרב-משמע מילת "נורא" (א) אימה, פחד, יראה תתאה שנפלה על יעקב ממשמע אחד של החלום על ארבע גלויות מפסוק אחר; (ב) יראה עילאה יראת הרוממות של ה', המרמזת על מיוחדות מקום החלום ומקום המקדש.

(כח,י) מֶה-נוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה – טפחא מונח אתנח, כתבנית הטעמים של (בר' א,א) "בראשית ברא א-לקים". אמנם שם בראש פסוק וכאן אחרי זקף-קטן שהוא מפסיק מדרגת מלך. בהסבר של יראת הרוממות אפשר שמרמזו למקום אבן השתיה ממנה הושתת העולם הנברא, ותפקידו כמקדש לה' ושער השפע לבריאה. מדרש המלמד שה' השקיע את המצבה של יעקב אל תשתית העולם.

(כח,י) אֵין זָה – מונח רביע, במשמע לפחות ארבע וכאן י"ב שבטים (כח,י) כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים – כִּי – יתיב בתפקיד דווקא כך, מרמזו שמקום המקדש יקרא דווקא "בית" ככנוי שקרא לו יעקב ולא הר או שדה הכנויים שניתנו למקום ע"י אברהם ויצחק. אִם-בֵּית אֱלֹהִים – מונח זקף-קטן, בתפקיד שני לימודים (א) בית שני (ב) בית שלישי בנוי ומשוכלל לעתיד לבא

(כח,י) כִּי – יתיב בתפקיד דווקא כך, [תורה תמימה] מביא דרשת [בבלי פסחים פח,א] המדגישה כנוי בית ליחס ה' לישראל כמשפחה, וכנוי הר כיחס ה' לשאר אומות העולם.

[תורה תמימה] (בר' ויצא כח,י) מביא (בר' ויצא כח,יט) בֵּית-אֵל – א"ר אלעזר, מאי דכתיב (ישעי' ב,ג) וְהֶלְכֹוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה אֶל-הַרְרָה' אֶל-בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, ולמה לא אלהי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, דכתיב (בר' וירא כב,יז) בְּתַרְגֵּי ה' יִרְאֶה: ולא כיצחק שכתוב בו שדה, דכתיב (בר' ח"ש כד,טג) וַיֵּצֵא יַצְחָק לְשׂוֹת בִּשְׂדֵה, אלא כיעקב שקראו בית, דכתיב (בר' ויצא כח,יט) וַיִּקְרָא אֶת-יְשׁוּם הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית-אֵל (פסחים פ"ח א'):

[תורה תמימה הערה יט] האי בית אל אינו הסמוך לעי' שנוכר ביהושע ז', אלא ירושלים, ועל שם יהיה בֵּית אֱלֹהִים קראו בֵּית-אֵל, והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם (ס"פ וירא) והיא שדה שהתפלל בה יצחק (ס"פ חיי), והכוונה לא כאברהם ויצחק שקבעו תפלתם בהר ובשדה שהם מקומות דרוו ואינם מוכובדים, אלא כיעקב שקבע תפלתו בבית שהוא מקום משומר ומכובד. כך פרשו המפרשים, אבל לא נתבאר לי הענין יפה, שהרי מצוינו בכ"מ שם הר ביחס לשם המעלה כעבוד גדול, הר ה', הר ציון, הר הקודש, ולמה זה פיתח כאן מעלת שם זה. ולכן לולא דברי המפרשים נראה דכונת הגמרא מכוונת למ"ש בזוהר פ' יתרו ס"ט ב' בזה"ל, (ישעי' ב,ג) אֶל-הַרְרָה' דא אברהם, דכתיב ב' (בר' וירא כב,יז) אֲשֶׁר יֹאמֶר הַיּוֹם בְּתַרְגֵּי ה' יִרְאֶה: , דהא אברהם קרי לי' הר, אל בית ה' דא יעקב דקרא להאי אתר בית, דכתיב (כח,י) אֵין זָה כִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים, ואף על פי דכולא חד דרגא (טט: של קדושה), סליקוט(טט: הבדילו) לדא מן דא, הר לשאר עממין כד אתאן לאעלא תחות גרפוי (טט: שיבואו להתעלות תחת כנפי השכינה), בית – לישראל למהוי עמהון כאתתא כבעלה בדיוורא חד בחדוא ורביעא עלייהו כאימא על בנין(טט: שהבורא שוכן עמם, והם כמו אשת איש השוכנת עם בעלה בדירה (בבית) אחד בשמחה והשכינה רובצת עליהם כאמא על בניה), ע"כ, הרי מבואר דמעלת בית מהר אינו ביחס הכבוד ופחיתות, אלא דהר מיוחד ליחס הקדוש ברוך הוא עם שאר האומות [ע"ד הכתוב (דב' וזח"ב לג,יט) עַמִּים הַרְיָקְרָאוּ] ובית ליחוסו עם ישראל, יחס קרוב כאיש ואשה, ומכוון יחס כזה בשם בית ע"ש שהאשה נקראת בית כנודע:

זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם – זֶה – טפחא ללא מרכא לפניא, בתפקיד שנוי ורבוני (הסולם שונה משאר הסולמות שהן חול) והשפעה לכתוב לפניא. היינו פתרון ל-"וירא ויאמר וגו'" שהמקום כולו שונה משאר הבריאה, מפני שהוא כנגד כסא הכבוד (ראה להלן), ידוע ממקורות אחרים על מעשה הנסים המתמידים שהיו בבית המקדש, שאין המקום מן המידה כגון שעומדים צפופים ומשתחווים רווחים, הארון אינו מן המידה כאילו לא תופס מקום.

שְׁעַר הַשָּׁמַיִם – מרכא כרבוני, סלוק כמגביל, שְׁעַר – מרכא כרבוני, [תורה שלמה קלא] זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם מכאן אתה למד שכל המתפלל במקום הזה כאלו התפלל לפני כסא הכבוד ששער השמים שם הוא ופתח פתוח לשמוע תפלה שנאמר זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם (פרקי ר' אליעזר פל"ה). [ת"ש קלא בהערה] ... ב- [מדרש הגדול] מזה השער עולים לשמים ומשמשין למעלה במרום. וב- [מדרש החפ"ן] ... זה פתח לידיעת השמים ... יתענג בו הנפש בידיעות העליונות.

[תורה שלמה קלב] זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם אמר ר' אחא עתיד השער הזה להפתח להרבה צדיקים כיוצא (ב"ר ט.ט.) הַשָּׁמַיִם – סלוק כמגביל, פתיחת השער לצדיקים בלבד. [ת"ש קלב בהערה] והמדכא עני בשער גורם לעצירת השמים בשבילו. [תורה שלמה קלב] זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם א"ר שמעון בן יוחי אין המקדש שלמעלן גבוה משלמטן אלא י"ח מיל מה טעם וז"ה (ג') י"ח. (ב"ר ט.ט.) [ת"ש קלב בהערה] משה רבנו ע"ה ראה הקב"ה בונה בית המקדש באבנים טובות ומרגליות, ובין אבן לאבן זיו

ב"ה טוב טעם ודעת לדוני (טו"ר) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשקפה: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – סדר מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

השכינה, שהוא טוב מהמרגליות, ומשיח בן-דוד עומד בתוכו ואהרן אחיו עומד על רגליו ומעילו עליו ... אמר המשיח למשה יעקב אביך ראה הבית שיבנה בארץ וראה הבית שיבנה הבי"ה בידו בשמים והבין ... שהוא הבית שיעמוד לישראל לעולם ... הוא **אין זיה, פי אם-בית אל-הים** – **אם-בית** – מקף כרב-מצב בית (א) המקדש שבארץ (ב) המקדש שבשמים, **אל-הים** – זקף-קטן בתפקיד שני בית א-לקים, ואחרי קבוצה גלויות יתקיים מצב (ב) שירד הבית לארץ. ... ובכת"י [רמזי התורה] לר"י ז"ה בגי' י"ח שמונה עשרה ברכות ישראל מתפללים והם נכנסים בשער השמים. **זיה** – טפחא כשנוי מעביר מענין של מרחק לענין של י"ח ברכות.

נאמר ביצחק "מה נורא" לא מצאנו מאמר כזה אבל מצאנו את הבא: **[בראשית רבה (וילנא) תולדות פרשה סה כג]**
 ד"א מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא בית המקדש בנוי וחרב ובנוי, **(בר' תול' כז, כז) ראה ריח פניו** הרי בנוי כמד"א **(במ' פי' כח, ב)**
ריח גיחתי תשמרו, **(בר' תול' כז, כז) פריח שדה הרי חרב**, כמד"א **(מיכה ג, ג) ציון שדה תחרש** (ט: גם ב-**יר' כו, יח**), **(בר' תול' כז, כז) אשך פרכו ה'** בנוי ומשוכלל לעתיד לבא כענין שנאמר **(תהלים קלג, ג) פי שם צנה ה' אתה פרכה חיים עדיה עולם**:

בראשית ויצא כת, יט: [ניקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל ואולם לזו שם-העיר לראשונה]
[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' ויצא כת, יט) [ניקרא את-שם-המקום ההוא בית-אל. על שם (בר' ויצא כת, יט) בית אל-הים: ואולם לזו שם-העיר לראשונה. ואולם לשון בירור. לזו שם-העיר, זאת העיר היתה קרובה למקום ששכב בו יעקב אבינו. ולמה הזכיר הכתוב את העיר, ללמדך כי משם לקח השמן שיצק על ראש האבן. ולמה נקרא שם העיר לזו, ר' אלעזר בש"ר פנחס אמר לזו שם אילן, כתיב הכא לזו, וכתיב (בר' ויצא ל, ל) לזו ולזו וערמון, לזו היה עומד על פתח המערה והיה חלול הלזו, ונכנסין מן הלזו למערה ומן המערה לעיר: ד"א מה לזו עגול ואין לו פה, כך העיר סתומה ואין לה פתח: לזו שם-העיר לראשונה. יושביה היו חסרין (ט: לא נוספו בה אנשים מן החוץ) כי לא היה לה יציאה וביאה כשאר הערים:

ניקרא את-שם-המקום ההוא – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, תביר מחלק וממעט מקבוצת פרטים זאת ואפשר שמלמד כי בחטא אדם הראשון איבד מקומו בגן-עדן, חיים נצחיים וקרבת א-לקים בלתי אמצעית ומאז מתקן התקשרותו לבורא באין-סוף מדריגות המרומז בתבנית הטעמים מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב.
 ר"ת **ניקרא את-שם-המקום ההוא** ו-א-ש-ה-ה בסידור שונה של ר"ת ש-א-ה-ו-ה שהם גם אותיות **ההוא** – ר"ת של **(בר' א, א) את השמים ואת הארץ**: שם הקישור של שמים וארץ, שם קפיצת הדרך ועוד נושאים בפנימיות התורה.
 כדי לעיין במשמעות אחת של ר"ת ש-א-ה-ו-ה נקדים עם גימטריאות אחדות ממאוצר הגי' של הרב י"ר פאלוך זצ"ל, **שם-המקום** עולה בגי' 525 עולה כשר"ה עולה שר"ה עולה תפילה" עולה אני"ו וה"ו הושיע"ה נ"א עולה אני"ו הושיע"ה נ"א הפרש כשר"ה מגי' תקע"ו (המייצג גי' יסו"ד מלכו"ת והקדושה שיצאה מהם ומחיה את הבריאה) עולה נ"א זהו שער קדושה בתפילה עתיקה ב-**[ירושלמי ברכות פ"ה, ה"א פרק אין עומדין]** שאומרים במוצאי שבת. מקום לינת ותפילה יעקב המתגלה בארץ הוא שער הקדושה לתפילה"ה להתקשרות לבורא יתברך שמו באין סוף מדריגות עליה כאשר האות "שי"ן" משמעה מעט מהרבה מדרגות התקשרות א-ה-ו-ה.

ואולם לזו שם-העיר לראשונה: כבריאית העולם האדם היה אמור לחיות חיים נצחיים המרומזים בשם **לזו** ומקום העיר הזאת המרמז לגן-עדן. ע"י עבודת תיקון ההתקשרות לא-לקים זוכים לתחיית המתים **[בראשית רבתי] (בר' ויצא ל, ל)** [המתחיל בעמוד 117] ... ד"א מה (ט: עצם) הלזו הזה (שבשכרה) [שב(עמוד ה) שדרה] מצין ממנו לעתיד לבא (תחיית המת של האדם הפרטי), כך גזרות ישראל, עתידין ישראל להנצל ביום הדין ולחיות שנאמר **(ישעיהו סג, יט) כי-אתה אבינו** (היינו הקב"ה ויצחק ע"פ **[בבלי שבת פט, ב]**) **כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירונו אתה ה' אבינו גאלנו מעולם שמיך**:

ואולם לזו שם-העיר לראשונה:
ואולם לזו שם-העיר – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, תביר מחלק וממעט מקבוצת פרטים זאת. כדי להבין את משמעות הכתוב בסיפא של (כח, יט) נענין בהשפעת סמיכות פסוק זה לפסוקים (כח, כ) ו-(כח, כא) הפותחים בתבנית טעמים העשויה ללמד על סמיכות וקבלת פרטי דברים מהפסוק המשפיע (כח, יט) אל הפסוקים המושפעים (כח, כ) ו-(כח, כא) (כח, כב). **(בר' ויצא כת, יט) [ניקרא יעקב]** – (סלוק) מרכא טפחא, **(בר' ויצא כת, כא) [ושבתי בשלום]** – (סלוק) מרכא טפחא, כעין מידת דרישה סמוכים הנוטלים מ-**(כח, יט) לזו שם-העיר לראשונה** נושא החיות הא-לקית האין-סופית וחיים הנצחיים ומעבירים ללימוד בכתוב (כח, כ, כא, כב). **[דבר מלכות, ע' נד, שיחות הקדוש ויצא י' כסלו התש"ט]** וזהו ענין **(בר' ויצא כת, כ) [ושבתי בשלום אל-בית אבי, דאביו של יעקב הוא יצחק שנקרא על שם (בר' וירא כו, א) צחק עשה לי אלהים]** שהוא ענין הצחוק והתענוג דלמעלה שנעשה מצד בירור ההעלמות דשם אלקים, ומסיים בכתוב **(בר' ויצא כת, כא) [והנה ה' לי לאלהים]** גו' **(בר' ויצא כת, כב) [והנה בית אלהים]**, והיינו ש"ע"י העבודה **(בר' ויצא כת, כ) [ונתן-לי לחם לאכל ובגד ללבוש]**: שהוא ענין עבודת הצדיקים בהעלאת והמשכה **(בר' ויצא כת, יח) [ויקח את-האבן]** הוא העלאת, **(בר' ויצא כת, יח) [ויצק שמן על-ראשה]** הוא ההמשכה (ט: ע"פ הנאמר ב-**[לקח טוב]** כי משם לקח השמן שיצק על ראש האבן. ט: שמן מהעיר לזו מקום גן-עדן וחיים נצחיים בקרבת א-לקים) אזי נעשה הגלוי ד-**(בר' ויצא כת, כא) [והנה ה' לי לאלהים]**, שהוא ענין הגלוי דשם הוי' כנ"ל.

אמנם ע"י העבודה ד-**(בר' ויצא כת, כא) [ושבתי בשלום אל-בית אבי]** שהוא ענין המשכת המקיפים החדשים שלמעלה גם מסובב הכללי, והיינו שגלוי שם הוי' עם היותו למעלה מהעולמות בבחינת סובב, מכל-מקום יש לו שיכות לעולמות, שלכן נקרא סובב, ויש בזה כמה מדריגות, מקיפים הפרטים עד המקיף הכללי, אך כל זה שייך עדיין לעולמות, אמנם ע"י עבודת התשובה נעשה המשכת העצמות. לפי מאמר זה גם העולם הרוחני שואף להתרחב אל עצמות הא-לקות, והוא תלוי בכך בעבודת הצדיקים ובעלי התשובה כבריאית המקיימים רצון ה' בקיום מצוותיו ובכך מעלים החיות הא-לקית העצומה, שהיא כבריאית בהעלם אל הגלוי שבעולם הרוחני ובכך מרחיבים אותו אל עבר העצמות הא-לקית. אפשר שטעם תביר של **ואולם** מלמד על החיסרון שבינתיים.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת מטובי (טו"ד) כי במצוות האמנותי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנח**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טחא** = טחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טחא** – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טחא** – קבוצה עם הלכה שיה הפרטיה; **מרכא תבר טחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה הפרטיה; **תבר מרכא טחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – כד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; **דרוש בפסוק** כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; **תלישא-קטנא** = **תראסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פא** – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.9 בראשית ויצא כח,י: (התשע"ט) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ויצא כח,כב: והאבן הזאת אשר-שמתה מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן-לי עשר אעשרנו לך:

בראשית ויצא כט,א: וישא יעקב רגליו ונגלף ארצה בני-קדם:

(בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ע סימן ח (כט,א) וישא יעקב רגליו א"ר אחא (משלי יד,ל) תני בשמים לב מרפא. כיון

שנתבשר בשורה טובה טעין ליביה ית רגלוהי, הדא אמר הכריסא טענא רגליא,

אבן עזרא (משלי יד,ל) ... הלב הטוב והשמח שירפא הגוף בשמחתו:

[תורה שלמה ב] וישא יעקב רגליו אמרו רבותנו כל בני אדם רגליהם סובלות אותם, אבל יעקב הוא נושא את רגליו שנאמר וישא

יעקב רגליו [תנ"י ברי' ויצא ח,א] [תורה שלמה ג] וישא יעקב רגליו משם נשא את רגליו וכהרף עין בא לחרן שני וישא יעקב

רגליו ואומר (בר' ויצא כח,י) ויצא יעקב מבאר שבע [פרקי דר' אליעזר פל"ה]

[תורה שלמה הערה א] לקמן מאמר ב ותוב"ע וראה פירש"י כריסא טענא רגליא הכרס נושא את הרגלים אם כרסו מלא ונפשו רחבה

עליו קל הוא ברגליו (מת"כ מתנות כהונה?). ובלקח טוב וישא יעקב רגליו ללמדך שבשורה טובה נותנת כח לאדם, שכיון שנתבשר

יעקב אבינו נשא רגליו. ד"א ססעד ועמד והלך. וע' בשכ"ט ובמדרש אגדה וישא יעקב רגליו לעולם רגליו של אדם נושאין אותו

ויעקב נשא את רגליו אלא מלמד שנעשה קל מרוב השמחה שהיה לו מפני שאמר לו הקב"ה ארצה בני קדם, וצ"ע. [תורה שלמה

הערה ב] התחלת המאמר ויעקב אבינו אף הוא הקפיץ הקב"ה את הארץ לפניו שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרגה אמרו

רבתינו כו' ועפ"ז נראה דהכונה לדרוש שהיה לו קפיצת הדרך כהדרש לפנינו וגו'.

(כט,א) וישא יעקב – (סלוק) מרכא טחא אפשר שבתפקיד כעין מידת סמוכים, שהיא כעין פתוח מהמידות (כב) ו/או (כג) מל"ב מידות של

רבי אלעזר בריה"ג מידה (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, מידה (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, רמז ללמוד מענין מסוים בחצי פסוק או

פסוק (א) אל פסוק (ב) ולפעמים ירמז ללמוד מ-ל (ב) ל-א (א). כאן הבשורה הטובה שבסוף (בר' ויצא כח) עליה יעקב עושה נדר היא הגורם

לנשיאת רגלים קלה עד לקפיצת הדרך מארץ כנען לחרן.

נגלף ארצה בני-קדם: טחא כשנוי ורבוי, מרכא מקף סלוק

[רד"ק (כט,א) ונגלף ארצה בני-קדם: כי הארץ מזרחית לארץ ישראל, והעיר הסמוכה לספר ארץ כנען הוא חרן כמו שכתבנו, אלא

כלל ואמר ארצה בני קדם, שיצא מארץ כנען לארץ בני קדם, ובהיותו קרוב לחרן ראה באר אחד בשדה:

בני-קדם: - מקף כבורר בין איזורים שונים ממזרח לארץ כנען,

ארצה בני-קדם – מרכא סלוק, רבוי הגבלות שמכל האיזורים שממזרח לארץ כנען הגביל יעקב עצמו אל העיר חרן.

(כט,א) ונגלף – טחא כשנוי ורבוי, אמנם הפירוש הבא מדבר על הרישא של הפסוק אבל אפשר סופו מעיד על שנוי בהליכת יעקב, שקודם

להבטחה הלך ברפיון רגליים כאדם הבורח מבית אביו עצב וגו' [רדק] ואחרי ההבטחה הלך בזריזות. [ר' יוסף בכור שור] (כט,א) וישא

יעקב רגליו. מאחר שהבטיחו הקדוש ברוך הוא נראה לו כאילו פורח, ונושא רגליו, והלך בזריזות.

בראשית ויצא כט,ב: וירא והנה באר בשדה והנה-שם שלשה עדרי-צאן רבצים עליה פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים

והאבן גדלה על-פי הבאר: [ג] ונאספו-שמה כל-העדרים ונגללו את-האבן מעל-פי הבאר והשקו את-הצאן

והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה:

וירא – גרשיים והנה באר בשדה - דרגא מונח רביע. תבנית טעמים העשויה להיות תבנית מורכבת של שלוש תבניות

(א) מונח רביע – כמרמזו ללמוד לפחות ארבעה לימודים וה-[בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ע סימן ח] לומד כאן ששה

לימודים ולימוד שביעי מ-[בר' ויצא פרשה ע סימן ט]

(ב) דרגא מונח רביע – תיקון לחטא אדה"ר ויצר הרע

(ג) גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או ללמד על הכלל כולו.

והנה-שם שלשה עדרי-צאן – גרשיים מהפך פשטא כעין יצא להקל ולא להחמיר

באר בשדה – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבעה לימודים ואכן [בראשית רבה ויצא (ע ח)] מביא ששה דרושים ל-(כט,א,ב,ג),

... (כט,א) וירא והנה באר בשדה, רבי חמא בר חנינא פתר ביה שית שיטיין (ט: רבי חמא דורש ששה דרושים ב-(כט,א,ב,ג),

(ט: דרוש א) (ובתוכו ששה דרושים) (ט: א) והנה באר בשדה זו הבאר, (ט: ב) והנה-שם שלשה עדרי-צאן, משה ואהרן ומרים, (ט: ג)

ג) פי מן-הבאר ההוא ישקו העדרים שמשם כל אחד ואחד מושך מים לדגלו ולשבתו ולמשפחתו, (ט: ד) והאבן גדלה על-פי

הבאר: א"ר חנינא כמלא פי כברה קטנה היה בה (ט: ה) נקב לכלי שאיבה קטן שלא להשקיית העדרים, (ט: ה) (כט,א) ונאספו-שמה

כל-העדרים ונגללו, בשעת המחנות (ט: הניית השבטים במדבר), (ט: ו) והשיבו את-האבן על-פי הבאר למקמה: בשעת מסעות

היתה חזרת לאיתנה,

(ט: דרוש ב) (ובתוכו 7 דרושים) ד"א (כט,א) והנה באר בשדה זו ציון, והנה-שם שלשה עדרי-צאן, אלו שלשה רגלים, פי מן-הבאר

ההוא ישקו, שמשם היו שואבים רוח הקודש, והאבן גדלה, זו שמחת בית השואבה, א"ר הושעיא למה היו קוראים אותו בית

השואבה שמשם היו שואבים רוח הקודש, (כט,א) ונאספו-שמה כל-העדרים, באים מלבוא חמת ועד נחל מצרים, (כט,א) ונגללו

את-האבן וגו', שמשם היו שואבים רוח הקודש, והשיבו את-האבן, מונח לרגל הבא,

(ט: דרוש ג) (ובתוכו 7 דרושים) ד"א (כט,א) והנה באר בשדה, זו ציון, והנה-שם שלשה עדרי-צאן, אלו שלשה בתי דינים, דתן

שלשה בתי דינים היו שם אחד בהר הבית ואחד בפתח העזרה ואחד בלשכת הגזית, פי מן-הבאר ההוא וגו', שמשם היו שומעין את

הדין, והאבן גדלה, זה ב"ד הגדול שבלשכת הגזית, (כט,א) ונאספו-שמה כל-העדרים אלו בתי דינין שבא"י, (כט,א) ונגללו

את-האבן, שמשם היו שומעין את הדין, והשיבו את-האבן, שהיו נושאים ונותנין בדין עד שמעמידין אותו על כורו,

(ט: דרוש ד) (ובתוכו 7 דרושים) ד"א, והנה-שם שלשה עדרי-צאן וירא והנה באר זו ציון, והנה-שם שלשה עדרי-צאן, אלו שלשה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמיתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביר; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מארך, רבוי; דרגא – מוציא; מרחק – מרחק; מרחק מרחק טפחא – קב"ש ששעור לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא חביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא חביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; חביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט; דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

מלכיות ראשונות, **פי מן-הבאָר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֵדְרִים**, שהעשירו מן ההקדשות הצפונות בלשכות, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר**, זו זכות אבות, (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים**, זו מלכות רומי שהיא מכתבת טירוניא מכל אומות העולם, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שהעשירו מן ההקדשות הצפונות בלשכות, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָהּ**: לעתיד לבא זכות אבות עומדת,

(טט: דרוש ה) (ובתוכו 7 דרושים) ד"א (כט, א) **וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה**, זו סנהדרין, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן**, אלו שלשה שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניהם, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֵדְרִים**, שמשם היו שומעין את ההלכה, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר**: זה מופלא שבבית דין שהוא מסיים (ג"א מסרס) את ההלכה (תו"ש הערה יב) [ירושלמי סנה' פ"א, ה"ב] חותך בפלפולו ומכריע את ההלכה וב- [שכ"ט (שכל טוב)] מוסיף נושאים ונותנים בהלכות וספיקות ז' שבתות עד שמעמידים אותו על פרקו ואולי מרמז לזמן מושב זה בז' שבועות שבין פסח לעצרת שלא כל עולי הרגלים הרחוקים חזרו למקומם מיד. (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים** אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שמשם היו שומעין את ההלכה, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָהּ**: שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה,

(טט: דרוש ו) (ובתוכו 7 דרושים) ד"א (כט, ב) **וְנִרְאָ וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה**, זה בית הכנסת, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן**, אלו שלשה קרואים, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִגוּ**, שמשם היו שומעים את התורה, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה**, זה יצר הרע, (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים**, זה הצבור, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שמשם היו שומעין את התורה, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן יִגוּ**, שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו.

(טט: דרוש ז) (ובתוכו 7 דרושים, שניים מהם בשמיעת עשרת הדברות) [בראשית רבה (וילנא) פרשת ויצא פרשה ע סימן ט] ר' יוחנן פתר לה כסיני (ובתוכו 7 דרושים) (כט, ב) **וְנִרְאָ וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה** זה סיני, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה יִגוּ**, כהנים לויים וישראלים, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא**, שמשם שמעו עשרת הדברות, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה** זו שכניה, (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים**, ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום ר' שמואל שאילו היו (שם) ישראל חסרים עוד אחד לא היו (כדיי (טט: ראוים)) מקבלים את התורה, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שמשם היו שומעים את הקול ושמעו עשרת הדברות, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן (שמי' ית' כיטי) אַתְּם רְאִיתֶם פִּי מִן-הַשָּׁמַיִם דִּבְרַתִּי עִמָּכֶם**: (שמות יתרו כיטי) וְיֹאמֶר ה' אֱלֹהֵי מִשְׁנֵה פֶה תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתְּם רְאִיתֶם פִּי מִן-הַשָּׁמַיִם דִּבְרַתִּי עִמָּכֶם:

[רמב"ן] (בר' ויצא כט, ב) **וְנִרְאָ וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן רֹבְצִים עֲלֶיהָ** - יאריך הכתוב בספור הזה להודיענו כי קווי ה' יחליפו כח, ויראתו תתן עוז, כי הנה יעקב אבינו בא מן הדרך והוא עיף, (בר' ויצא כט, ב) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן** אשר היו צריכים אליה כל הרועים, ושלשה עדרי צאן אשר להם רועים רבים ושומרים כלם רובצים עליה אינם יכולים להניעה כלל: **וְנִרְאָ וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה** – גרשיים מונח רביע, בתפקיד כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו כפי [רמב"ן] (בר' ויצא כט, ב) שהפסוק מרמז שיעקב הגיע בעת מיוחד שאיפשר לו לעשות מעשה מיוחד והיה לרמז שיצליח בדרך ויזכה לזרע הזוכה לרמזים שבפסוקים כדברי ה- [רמב"ן] להלן:

(המשך רמב"ן) ולרבותינו ב- [בראשית רבה ויצא (ע ח)] גם בזה להם סוד רמז לעתיד, כי נודמן לו ככה שנכנס בדרך הבאר, ולא נאספו כל העדרים רק שלשה מהם, ובא בזמן שהאבן על פי הבאר והעדרים שומרים לה, וכל הענין המסופר כאן, להודיעו שיצליח בדרך הזה ויצא ממנו זרע זוכה לרמז הזה, כי **הַבְּאֵר** ירמוז לבית המקדש, ו **שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן** עולי שלשה רגלים, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֵדְרִים**, שמשם היו שואבין רוח הקדש, או שירמוזו כי מציון תצא תורה (ישעיה ב ג) שנמשלה למים (ב"ק יז א), ודבר ה' מירושלם. (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים**, באים מלבא חמת עד נחל מצרים (מ"א ח סה). (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן ... וְהִשִּׁיבוּ**, שמשם היו שואבין רוח הקודש. (כט, א) **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן**, מונח לרגל הבא. סיכום [רמב"ן] – חיבור בני ישראל בשלושה רגלים אל המקדש גולל את האבן (המייצגת את היצר הרע) ומביא להשפעת רוח הקדש.

(בר' ויצא כט, ב) **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן רֹבְצִים עֲלֶיהָ** – מקף גרשיים מהפך פשטא מונח זקף-קטן זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב, אחד מהלימודים עשוי להיות בתבנית הטעמים גרשיים מהפך פשטא המרמזת על כעין יצא להקל ולא להחמיר. אפשר כי מתוך דרשות של [בר' ויצא ע, ח] הדרשות ג, ה מלמדות להתיר ספקות בהבנת התורה וההלכה ובכך להקל על מורי ההוראה. (טט: דרוש ג) ד"א (כט, א) **וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה**, זו ציון, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן**, אלו שלשה בתי דינים, דתנן שלשה בתי דינים היו שם אחד בהר הבית ואחד בפתח העזרה ואחד בלשכת הגזית, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִגוּ**, שמשם היו שומעין את הדין, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה**, זה ב"ד הגדול שבלשכת הגזית, (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים** אלו בתי דינין שבא"י, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שמשם היו שומעין את הדין, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן**, שהיו נושאים ונותנים בדין עד שמעמידין אותו על בוריו, (טט: דרוש ה) ד"א (כט, א) **וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה**, זו סנהדרין, **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן**, אלו שלשה שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניהם, **פִּי מִן-הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֵדְרִים**, שמשם היו שומעין את ההלכה, **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר**: זה מופלא שבבית דין שהוא מסיים (ג"א מסרס) את ההלכה (תו"ש הערה יב) ע"פ [ירושלמי סנה' פ"א, ה"ב] חותך בפלפולו ומכריע את ההלכה [שכ"ט] נושאים ונותנים בהלכות וספיקות ז' שבתות עד שמעמידים אותו על פרקו ואולי מרמז לזמן מושב זה בז' שבועות שבין פסח לעצרת שלא כל עולי הרגלים הרחוקים חזרו למקומם מיד. (כט, א) **וְנֹאֲסָפוּ-שָׁמָּה כָּל-הָעֵדְרִים** אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, (כט, א) **וְנִלְלוּ אֶת-הָאֲבָן**, שמשם היו שומעין את ההלכה, **וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאֲבָן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָהּ**: שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה,

(כט, א) **וְנִרְאָ** - גרשיים **וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה** – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון חטא אדה"ר והיצר הרע. הגעת יצר הרע לעולם מרומזת ב- (בר' ג) **וְכִי תֵאָוֶה הוּא לְעֵינַיִם** – במופע הראשון של תבנית הטעמים דרגא מונח רביע, וכפי [רמב"ן] שם - שבו יתאוה ויתור אחר עיניו.... [בר' ויצא פרשה ע סימן ח] ... (טט: דרוש ו) (בתחילתו נאמר דבר טוב) ד"א **וְנִרְאָ וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשָׂדֶה** זו בית הכנסת. **וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן** אלו ג' קרואים **פִּי מִן-הַבְּאֵר יִגוּ** שמשם היו שומעין את התורה. (בסיומו נאמר) **וְהָאֲבָן גְּדֹלָה** זה היצר הרע וגו'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתנן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מדרך; דרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:**

(כט,ג) והשיבו את-האבן וגו' שכיון שהם יוצאים להם (מבית הכנסת שהוזכר בתחילה וקריאת תורה) יצר הרע חוזר למקומו.
הדרושים הבאים הם תיקונים ליצר הרע.

(טט: דרוש ג) ד"א נִרְאָה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זו ציון, וְהִנֵּה-שֵׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן ג', בתי דינים, דתנן ג' בתי דינים היו שם, אחד בהר הבית, ואחד בפתח העזרה, ואחד בלשכת הגזית וגו' שהיו נושאים ונותנים בדין עד שמעמידים אותו על בוריו. ...

(טט: דרוש ה) ד"א נִרְאָה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זו סנהדרין, וְהִנֵּה-שֵׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי-צֹאן אלו ג' שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניהם. ... שמשם שומעין את ההלכה וגו' שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה.

(טט: דרוש ז) (ב"ר יוצא פרשה ע סימן ט) (כט,ב) ר' יוחנן פתר ... נִרְאָה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זה סיני, וְהִנֵּה-שֵׁם שְׁלֹשָׁה וגו', כהנים לויים וישראלים, כִּי מִן הַבְּאֵר הֵיוּא, שמשם שמעו עשרת הדברות, וְהִנֵּה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה זו שכניה (כנגד יצר הרע הנדרש מאותו תוכן שבדרוש

(1, כט,א) וְנִאֲסַפּוּ-שְׁמָה כָּל-הָעֲדָרִים, ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום ר' שמואל שאילו היו (שם) ישראל חסרים עוד אחד לא היו (כדיי (טט: ראויים)) מקבלים את התורה, (כט,א) וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן, שמשם היו שומעים את הקול ושמעו עשרת הדברות, תיקון מלא לחטא אדה"ר וליצר הרע כנאמר ע"ר ר' יוחנן ב-בבלי יבמות קג, ב**] שהוא בעל המאמר ב- (דרוש ז שמקורו ב-**[ב"ר]**) דא"ר יוחנן: בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני – פסקה זוהמתן,**

וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה - דרגא מונח רביע, התבנית מרמזת על יצר הרע ותיקונו ע"י מתן תורה, בתי דינים להעמדת הדין וההלכה על בורים ובית הכנסת לחזוק בקריאת ולימוד תורה נגד יצר הרע.

וְהִנֵּה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה אנשי המקום רואים את הקושי בבאר ובאבן הגדולה הוא היצר הרע, בעקבות שבעה חטאי האנושות השכינה הסתלקה עד לרקיע השביעי, אברהם ושרה החזירו אותה לרקיע הששי, יצחק ורבקה לרקיע החמישי, יעקב מחזיר לרקיע הרביעי

נִרְאָה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה	הבאר	ציון	ציון	ציון	סנהדרין	בית הכנסת	סיני
משה ואהרן ומרים	שלושה רגלים	אלו שלשה בתי דינים בהר הבית	שלושה מלכות ראשונות	שלושה שורות של תלמידי חכמים שהם יושבים לפניהם	שלושה שורות קרואים	שלושה שורות קרואים	כהנים לויים וישראלים
רביעין עליה							
כִּי מִן הַבְּאֵר הֵיוּא	מושיכים מים לשבט	שואבים רוח הקודש	שמעם היו שומעין את הדין	שהעשירות ההקדשות הצפונות בלשכות	שמעם היו שומעין את ההלכה	שמעם היו שומעים את התורה	משם שמעו עשרת הדברות
יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים							
וְהִנֵּה וְהִנֵּה בְּאֵר בִּשְׂדֵה	שמחת בית השואבה	ב"ד הגדול שבלשכת הגזית	זכות אבות	זה מופלא שבבית דין שהוא מסיים (ג"א מסרס) את ההלכה	יצר הרע	שכינה	
עַל-פִּי הַבְּאֵר							
(כט,ג) וְנִאֲסַפּוּ-שְׁמָה כָּל-הָעֲדָרִים וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן	בשעת המחנות	עולי רגלים	בתי דינין שבא"י	מלכות רומי שהיא מכתבת טירוניא מכל אומות העולם	אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל	הצבור	לא היו חסרים במתן תורה
וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן	שואבים רוח הקודש	שמעם היו שומעין את הדין	שהעשירות ההקדשות הצפונות בלשכות	שמעם היו שומעין את ההלכה	היו שומעין את התורה	הקול ועשרת הדברות	
וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאָבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָהּ	בשעת מסעות	מונח לרגל הבא	לעתיד לבא זכות אבות עומדת	שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה	שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו	ראו שמן השמיים דבר ה' עמם	

(בר' יוצא כט,ב) הֵיוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהִנֵּה וְהִנֵּה – ר"ת ה-י-הו (צירוף חדש טבת), הֵיוּא – שם א-ה-ו-ה
(בר' יוצא כט,א) הָעֲדָרִים וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן – ר"ת ה-ו-א-ה וכולל ו-א-ה, שם המיוחד א-ה-ו-ה וכולל עמו שם א-ו-ה הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן – ה-ו-א-ה וכולל ו-א-ה, הַצֹּאן וְהִשִּׁיבוּ אֶת-הָאָבֶן – ר"ת ה-ו-א-ה וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן מַעַל מהפך פשטא פשטא – יצא מפשוטו שתהיה אבן כל כך כבדה והרגילות כי יצטרכו את כל הרועים לגוללה, דבר המעיד על רגילות של חוסר אמון בין תושבי המקום. ראה מקבילה הפוכה **(בר' יוצא כט,ג) וְנִלְלוּ אֶת-הָאָבֶן מַעַל פִּי הַבְּאֵר**

ב"ה טוב טעם ודעת למדנו (טור"ל) – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה; התשפ"א – התשפ"ג; תצית ההשערת; אתחן, סלוך = סוף פסוק (נקראים קיסרים ותקדימים) – להגביל; מונח – רבוי; מהלך פשטא – מוציא ממש; מרקה = מאריך; רבוי; דוגמא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרקה טפחא – מבי ששעור לגולל, יתור לרבות, מכל מקום; דוגמא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרקה תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרקה טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקרה – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא טפל – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקה קטן – 2; זקה-גולל – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקה קטן ... זקה קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מילות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה. עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.10 בראשית ויצא כה"י: (התש"פ) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ויצא כה"י: ונאספוי שמה כל העדרים ונללו את האבן מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה:

בדף פר' ויצא התשע"ט למדנו ממקורות שונים את הדברים הבאים בפסוק זה

(כ"ט, א) ונאספוי- שמה כל העדרים ונללו את האבן	בשעת המחנות	עולי רגלים	בתי דינין שבא"י	מלכות רומי שהיא מכתבת טירוניא מכל אומות העולם	אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל	הצבור	לא היו חסרים במתן תורה
וּנְלְלוּ אֶת-הָאֲבֶן		שואבים רוח הקודש	שמשם היו שומעין את הדין	השעשירו מן ההקדשות הצפונות בלשכות	שמשם היו שומעין את ההלכה	היו שומעין את התורה	שמעו הקול ועשרת הדברות
והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה	בשעת מסעות	מונח לרגל הבא	נושאים ונותנין ברין עד שמעמידין אותו על בוריו	לעתיד לבא זכות אבות עומדת	שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה	שכיון שהם יוצאים להם יצר הרע חוזר למקומו	ראו שמן השמיים דבר ה' עמם

הבחנו ב-(כ"ט, א, ב) צירופי שמות ה' כלהלן (כ"ט, א) **היה ואישקו העדרים והאבן** – ר"ת ה-י-הו (צירוף חדש טבת), **היהוא** – שם א-ה-ו-ה (בר' ויצא כ"ט, א) **העדרים ונללו את האבן** – ר"ת ה-ו-א-ה וכולל ו-א-ה, שם המיוחד א-ה-ו-ה וכולל עמו שם א-ו-ה **הבאר והשקו את הצאן** – ה-ו-א-ה וכולל ו-א-ה, **הצאן והשיבו את האבן** – ר"ת ה-ו-א-ה. אפשר כי זה מצטרף ללימודים בפנימיות התורה כלהלן. לימודים נוספים ב-(בר' ויצא כ"ט, א) **ונללו את האבן מעל** מהפך פשטא פשטא – יצא מפשטו שתהיה אבן כל כך כבדה והרגילות כי יצטרכו את כל הרועים לגוללה, דבר המעיד על רגילות של קשיי החיים במקום ולכן על אי ויתור ו/או חוסר אמון בין תושבי המקום. (כ"ט, א) **ונאספוי שמה** – מקף **כל העדרים** – מקף ... **את האבן** – מקף, כל מקף בתפקיד בירור מצב מסוים מתוך קבוצת מצבים, כאן בירור ממשעויות שונות לכתוב במקורות שונים, כפי שמוצג בטבלה לעיל, וכפי מוסבר להלן בהבנת תבנית הטעמים "מונח רביעי" (כ"ט, א) **ונאספוי שמה כל העדרים ונללו את האבן** – מונח רביעי מהפך פשטא, כעין לפחות ארבעה לימודים בנושא האבן שבכתוב. [זוהר מהדורת הסולם - שמות פקודי מאמר חשן ואפוד אות קעז] וע"ד אוקמוה פֿרָזָא (פירוש הסולם: העמידו בסוד) דקרא דקתיב, (בר' ויצא כ"ט, א) **ונאספוי שמה כל העדרים ונללו את האבן**. דא שְכִינְתָא, דַּאקְרִי אֶבְן בְּחָן, אֶבְן יִשְׂרָאֵל. דְּמַגְנְדְרִין לַהּ, וְעָלִין לַהּ בְּגִלְתָא (שגוללים אותה ומכניסים אותה בגלות), וּקְתִיב (בר' ויצא כ"ט, א) **והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה**: (בעת הגאולה) וְעַל שְׁמָה (של האבן היא השכינה) אָקְרוּן בְּלָהּוּ אֶבְנִין (דהיינו כל המדרגות היוצאות ממנה, נקראות בשם אבנים).

במקור הבא מפורטים אבנים היוצאים מהאבן שהיא השכינה (אבני המקדש, י"ב אבני החושן הנקראים אבנים עילאין) [זוהר מהדורת הסולם - שמות פקודי מאמר חשן ואפוד אות קעח]

וּכְמָה אֶבְנִין לְאֶבְנִין. אִית אֶבְנִין וְאִית אֶבְנִין, אִית אֶבְנִין וְאִית אֶבְנִין, אִית אֶבְנִין וְאִית אֶבְנִין וְאִית אֶבְנִין וְאִית אֶבְנִין. וְאִינוּן תְּרִיסָר. וְאִינוּן אֶרְבַּע סְדְרִין. תְּלָתָא תְּלָתָא לְכָל סְדְרָא, לְאֶרְבַּע רִוְחֵי עֶלְמָא. כְּגוּוֹנָא דַּא אִינוּן אֶרְבַּע דְּגָלִים, דְּהוּן אֲזֵלִי בְּמִדְבְּרָא, וְאִינוּן תְּרִיסָר שְׁבִטִין, תְּלָתָא תְּלָתָא לְכָל סְטָרָא, לְאֶרְבַּע רִוְחֵי עֶלְמָא. וְכָלְא רְזָא וְזָא וְהָא אוֹקְמוּהּ.

במקור הבא מתחילים ב"ב אבני החושן ועוברים לשתי קבוצות של י"ב אבנים עליונות בעולם האצילות בזעיר אנפין ובמלכות [פירוש הסולם לזוהר - שמות פקודי מאמר חשן ואפוד אות קען]

וְעַל דַּא הַכָּא וְכוּ': וְעַל כֵּן כַּאן, שֵׁם אוֹתָהּ הַכּוּהַן גְּדוּל עַל לְבּוּ לְזַכּוּר אוֹתָם תַּמִּיד. שַׁכְתוּב, וְנָשָׂא אֶהְרָן אֶת שַׁמּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבּוּ לְפָנֵי ה' תַּמִּיד. וּמִשּׁוֹם זֶה הֵכַל הוּא בַסּוּד י"ב, י"ב אַבְנִים עֲלִיוֹנוֹת לְמַעְלָה, שִׁנְגַּנּוּז בַסּוּד, הָעֲלִיּוֹן הַקְדוּשׁ, שְׁהוּא ז"א, וְהֵם סוּד הַתּוֹרָה, דֵּהֵיִינוּ ז"א שְׁנַקְרָא תּוֹרָה, וַיּוֹצְאוֹת מִקּוּל אֶחָד דָּק, שְׁהוּא בֵּינָה, וְכִבַּר הָעֲמִידוּהוּ, שְׁתִּים עֶשְׂרֵה אַבְנִים אַחֲרוֹת צַפְנוֹת לַמִּטָּה בַּמַּלְכוּת כְּעִין אוֹתָן שְׁלַמְעֵלָה בּוֹז"א, וַיּוֹצְאוֹת מִתּוֹךְ קוּל אַחֵר, שְׁהוּא אַבְן, שַׁכְתוּב, מִשֵּׁם רֹעֵה אַבְן יִשְׂרָאֵל. דֵּהֵיִינוּ הַמַּלְכוּת.

נסכם את מספר האבנים הקשורות אל את האבן מהמקורות שהובאו עד כאן

(בר' ויצא כ"ט, א) **ונאספוי שמה כל העדרים** – מונח רביעי, כעין לפחות ארבעה לימודים בנושא **האבן** הכתוב בפסוק

(בר' ויצא כ"ט, א) **ונללו את האבן** – מהפך פשטא כעין מוציא הכתוב מפשטו האבן היא (א) שְכִינְתָא, דַּאקְרִי אֶבְן בְּחָן, אֶבְן יִשְׂרָאֵל (הסולם אות קעז) (ב) המדרגות היוצאות מהשכינה נקראות אבנים (הסולם אות קעז) אפשר שהנאמר בסעיף זה הינו ענין כללי ולכן אין למנות אותו כעוד אבן. (ג) אבני בנין בית המקדש (הסולם אות קעח) (ד) אבנים עליונות אבני החושן (הסולם אות קעה) (ה) אבנים עליונות אבנים שבזעיר אנפין (הסולם אות קעו) (ו) שתיים עשרה אבנים אחרות צפונות למטה במלכות כעין אותן שלמעלה בז"א (הסולם אות קעו),

ב-[זוהר הסולם אות קעז] למדנו כי **האבן** (היא) דַּא שְכִינְתָא, דַּאקְרִי אֶבְן בְּחָן, אֶבְן יִשְׂרָאֵל.

ב-[זוהר הסולם אות קען] למדנו על י"ב אבנים הצפונות במלכות ויוצאות מתוך קול אחר, שהוא אבן, שכתוב, משם רועה אבן ישראל. דהיינו המלכות. ב-[ליקוטי תורה על שיר השירים, אדמו"ר הזקן] מלכות דאצילות יש לה שתי מדרגות, והמדרגה השניה בצווי הקב"ה ירדה ויסדה את הכתר של עולם הבריאה ושם היא נקראת שכינה. וכסא הכבוד הוא אבן ספיר מתוקן לתחת רגלי השכינה. מתקבל הרצף ש-**האבן** הוא כנוי לשכינה וכסא הכבוד הוא אבן ספיר מתוקן לתחת רגלי השכינה. כסא הכבוד אבן ספיר נלמד במקורות הבאים: (א) [אוצר מדרשים (אייזנשטיין) היכלות] פרק שלישי: כסא הכבוד תחתיו, פי' הדום רגליו, כסא אבן ספיר מתוקן לתחת רגלי השכינה, שנאמר ויחזו את האלהים, פי' כבוד אלקי ישראל, ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, וכסא הכבוד מתוקן למושב יקרו, וכסא הכבוד הוא כסא רם ונשא ומראהו כעין החשמל מתוך האש.

(ב) [משנת רבי אליעזר פרשה יד עמוד 263] וכת' ואראה ונהגה על הרקיע אשר על ראש הכרובים כאבן ספיר, הרי זה רקיע תשיעי, דומה לספירינין, וזה הוא כסא הכבוד. והרקיע התשיעי לבן. לפיכך הבטיח הקדוש ברוך הוא את ישראל שהוא נותן לירושלם הדר לעולם הבא כספירינין, מעין הדר שלכסא הכבוד, שני' ויסדתיך בספירינים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרקה – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגולל, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק א – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, א; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

ומזה מתפשט לענין כמה כסאות יש לו לקב"ה, במדרש המוצג כאן נמנים י"א כסאות. ובמדרש הבא מתואר גודל כסא רם ונישא. **אוצר מדרשים (אייזנשטיין) היכלות] פרק ראשון:**

כמה כסאות יש לו לקב"ה, יש לו כסא נכון שנאמר נכון כסאך מאז, יש לו כסא צדק ומשפט שנאמר צדק ומשפט מכוון כסאך, יש לו כסא חסד שנאמר והוכן בחסד כסא, יש לו כסא יה שנאמר כי די על כס יה, יש לו כסא כבוד שנאמר כסא כבוד מרום מראשון, יש לו כסא אמת שנאמר והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת, יש לו כסא קדוש שנאמר אלהים ישב על כסא קדשו, יש לו כסא עולם שנאמר כסאך אלהים עולם ועד, יש לו כסא רחמים שנאמר לה' אלהינו הרחמים והסליחות, יש לו כסא מלוכה שנאמר והיתה לה' המלוכה, יש לו כסא רם ונישא שנאמר ואראה את ה' וישב על כסא רם ונישא. יבא רם ונישא וישב על כסא רם ונישא ויתעלה ויתרומם על כל ברכה ותהלה.

פרק שני: כסא רם ונישא ארכו ת"ת אלפים רבבות פרסאות, ורחבו חמש מאות אלפים רבבות פרסאות, ועביו שלש מאות אלפים רבבות פרסאות. וחשבונות הללו בפרסאות של הקדוש ברוך הוא ית' שמו וישתבח זכרו, וכל פרסה ופרסה שלו אלפים באמה והאמה שלו ד' ורתות וזרת שלו מסוף העולם ועד סופו שנאמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת חכך. **שבעים כסאות של מלכות יש לו להקב"ה (יחזקאל א,כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות פסא ועל דמות הפסא דמות כמראה אבן ספיר דמות פסא:**

המשך למנין האבנים לעיל מצאנו כאן (ח) כסא הכבוד מאבן ספירינון. (ט) י"א כסאות לקב"ה (י) שבעים כסאות של מלכות יש לו להקב"ה אשר נאמר עליהם בנבואת יחזקאל (יחזקאל א,כו) **כמראה אבן ספיר דמות פסא.**

בכתוב הבא יש שתי תבניות טעמים המייצגות שני ענינים.

(בר' ויצא כט,א) והשיבו את האבן על פי הפאר – דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ושעל כל פרט חלה אותה הלכה או ענין.

(תו"ש עהרה יב) על פ' [ירושלמי סנה' פ"א,ה"ב] הותך בפלפולו ומכריע את ההלכה **[שכ"ט]** נושאים ונותנים בהלכות וספיקות ז' שבתות עד שמעמידים אותו על פרקו ואולי מרמז לזמן מושב זה בז' שבתות שבין פסח לעצרת שלא כל עולי הרגלים הרחוקים חזרו למקומם מיד), **(כט,א) ונאספו שמה כל העדרים** אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל, **(כט,א) ונללו את האבן**, שמשם היו שומעין את ההלכה, **והשיבו את האבן על פי הפאר למקמה:** שהיו נושאים ונותנים בהלכה עד שמעמידים אותה על בוריה,

(בר' ויצא כט,א) את האבן על פי הפאר – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ושעל חלק מהפרטים לא חלה הלכה מסוימת או ענין מסוים. כאן בזמן שעוסקים בתורה אין יצר הרע, פוסקים מלימוד תורה מתעורר היצר הרע.

"בר' ויצא פרשה ע סימן ח] ... (שט: דרוש ו) (בתחילתו נאמר דבר טוב) ד"א נ"ר א והנה באר בש"ה זו בית הכנסת. והנה שם שלשה עדרים צאן אלו ג' קרואים **פי מן הפאר** וגו' שמשם היו שומעין את התורה. (בסיומו נאמר) **והאבן נללה** זה היצר הרע וגו' **(כט,א) והשיבו את האבן** וגו' שכיון שהם יוצאים להם (מבית הכנסת שהוזכר בתחילה וקריאת תורה) **יצר הרע** חוזר למקומו. הדרושים הבאים הם תיקונים ליצר הרע.

למקמה: – סלוק, כמגביל את הפתיחות לקבלת התורה בסיני כל זמן ששהו בהר סיני. כהביא **[תורה שלמה** בהסבר **יד]** כיון שנסעו מהר סיני נעשה לבם קשה כאבן. דתניא **(במ' בעו' יג)** ויסעו מקר ה' אותו היום סרו מאחרי ה'. ועי' מענין דרשות הנ"ל בזהר ח"א קנא, א; קנב, א; זח"ב יג, א; רל, א; זח"ג סב, א; רל, ט, א; שב, ב; ובספר הרקאנטי מביא מדרש ילמדנו **(כט,א) והשיבו את האבן** זו אבן של יעקב וצ"ע. וראה בתוס' כתובות ד, ב; סנהדרין מז, ב ד"ה עד שיסתום הגולל, שהביאו ראיה מקרא **(בר' ויצא כט,א) ונללו את האבן** ור"ת מפרש גולל היינו מצבה שהיא אבן גדולה ולשון גולל שייך על האבן כדכתיב **ונללו את האבן**.

(בר' ויצא כט,א) ונללו את האבן מעל פי הפאר – מהפך פשטא פשטא מונח זקא-קטן. ר"ת השתמש ב-**(בר' ויצא כט,א) ונללו את האבן** להסביר שמצבה היא אבן גדולה ומפני גודלה שייך בה ענין הגלילה ולכן קוראים למצבת קבר "גולל". אפשר שטעם הפאר – זקא-קטן בתפקיד של שני לימודים מרמז ללימוד שני, בנוסף ללימוד שלמדנו לעיל (כי האבן מלמד על השכינה ועוד אבנים כגון אבני החושן) והלימוד השני **ונללו את האבן** – מהפך פשטא, מוציא הכתוב ממשוטו ומעביר אותו כהסבר לאבן גולל היא מצבה על קבר. **(בר' ויצא כט,א) ונללו את האבן** – מקף כבורר בין משמעות אבן על פי באר ובין משמעות אבן כדרשות על השכינה ועוד אבנים כגון אבני החושן ובין משמעות של אבן מצבה.

בראשית ויצא כט,ד: ויאמר להם יעקב אחי מאן אתם וניאמרו מחרן אנחנו:

(כט,ד - ו) ויאמר להם יעקב – מהפך פשט זקא-קטן, מהפך מרמז לשני לימודים. מהפך פשטא מרמז לפחות אחד משני הלימודים יוצא מפשט הכתוב. הפשט עוסק ביציאת יעקב לגלות בחרן. אפשר כי לימוד היוצא מהפשט הוא מעשה אבות סימן לבנים כנדרש ב- **בראשית רבה (וילנא) ויצא פרשה ע,י] (כט,ד - ו) ויאמר להם יעקב אחי וגו', ר' יוסי בר חנינא פתר קריא (המקרא מרמז לעת יציאה) בגלות. ויאמר להם יעקב וגו', מחרן אנחנו, מחרונו של הקדוש ברוך הוא אנו בורחים, (כט,ה) ויאמר להם הירדעתם את-לבן בן-נתור, הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם כשלג, (כט,ו) ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום, באיזו זכות, והנה רתל ביהו באה עם-הצאן, הה"ד (ירמיה לא,יד) כהו אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רתל מבכה עלי-בניה מאנה להנתם על-בניה פי אגנו: ס (ירמיה לא,טו) כהו אמר ה' מגעי קולך מבכי וענינה מדמעה פי יש שְכָר לפעלתך נאם-ה' ושבּו מארץ אויב: (ירמיה לא,טז) וישיתקנה לאחריה נאם-ה' ושבּו בנים לגבולם: ס.**

[עץ יוסף] מחרונו של הקב"ה וכו'. היינו שעל היותם נודדים מגוי אל גוי שואל מאן אתם כלומר איזו מקומכם שאין לכם מנוחה במקום אחד. והתשובה כי אנו נודדים מפני חרונו שהוא עלינו. (כט,ה) הירדעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם כשלג, בגלות יש הסתר וצריכים לדעת שכל צרתכם. והתשובה שיש להם תקות שלום (יפ"ת). קול ברמה נשמע וכו'. כשעברו בגלות בדרך אפרת שרחל קבורה שם בקשה עליהם רחמים ובזכותה נדר ה' להושיעם וכדלקמן בפרשה פ"ב.

[אמרי אמת בראשית פרשת ויצא] פתר קריא בגלות וכו' מחרן אנחנו מחרונו של הקדוש ברוך הוא אנו בורחים (כט,ה) ויאמר להם הירדעתם את-לבן בן-נתור, (כט,ה) הירדעתם את מי שהוא עתיד ללבן עונותיכם כשלג, בגלות יש הסתר וצריכים לדעת שכל היסורים וההסתרות הם בירורים לברר וללבן ולנקות הנפש, צריכים לדעת שכל היסורים הם בהשגחה פרטית למרק העוונות ולא לתלות אותם במקרה, ... היינו בכל ההסתרות, יעקב אבינו לא הסית דעתו, הדעת הלכה אתו.

ב"ה טוב טעם ודעת לנדוני (ט"ו) כי במוצאי האמנותי - הלהים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבו; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דחא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא - שנוי משמעות, רבו ממשפטי; מרכא טפחא - קב' שעשויה לנדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תבר טפחא - קבוצה עם הלהק לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלהק לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים הלק מפרטיה מענין מסוים; מקר - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - סדר, מלמד ולמד, זמן לכלל ופרט, רבו (מעט) דרוש בפסוק ככעין חלק מ"ג מידות דר' יימנעאל; תלישא-קטנא = תרסא - דרוש בפסוק שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפני שער, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פז - דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.11 בראשית ויצא כהי: (התשפ"א)

בראשית ויצא כהי: וַיֹּאמֶר לְהִם הַיְדֵעְתֶּם אֶת-לָבָן בֶּן-נְחֹר וַיֹּאמְרוּ יַדְעֵנוּ:

מ-(בר' ויצא כהי, ד) למדנו שבנחור ישב חרן. מ-(בר' נח יאלא) למדנו שתרח לקח את אברהם ושרה ולוט בן הרן אחי אברהם והגיעו לחרן. אפשר שלוט הוזכר בגלל שהלך עמם לכנען ולזכות שהיה לו כי במצרים העיד על שרה שהיא אחות אברהם ובכך הציל את אברהם. אפשר שגם נחור אחי אברהם ומלכה אשתו הגיעו לחרן כי יעקב שואל על לבן בן נחור סבו של לבן ולא מזכיר את בנם בתואל אבי רבקה ולבן. ב-(בר' ח"ש כד) לא מצוין שם המקום שבו ישב בתואל. רק ב-(בר' תול' כז, מג) מוזכר שלבן ישב בחרן הנמצאת בפדן ארם נתחיל בהסבר סוף הרישא של הפסוק כי היא קובעת שתי משמעויות לפסוק.

בר' ויצא כהי, א) - מקף כבורר בין שני דרכי פירוש. (דדר א) ע"פ [ב"ר ט. ו]-[מדרש הגדול] לבן ככיניו לקב"ה אשר מלכין עוונותינו כשלג שנאמר (ישעיה א, יח) אִם-יְהִיוּ חֲטָאִיכֶם כְּשֶׁלֶג יִלְפְּיֵנוּ, ובתורת הסוד ככיניו לעולם מעל לעולם האצילות. (דדר ב) לבן אחי רבקה בן בתואל שמפני רשעותו לא מוזכר שמו. (בר' ויצא כהי) בן-נְחֹר - מקף כבורר בין להיות מיוחס לבתואל ובין להיות מיוחס לנחור. ע"פ [כלי יקר] יעקב שאל האם לבן דומה במעשיו לבתואל הרשע או לנחור שהיה איש ישר, וכן האם לא יצא על אמו שם רע והוא אכן בן בתואל.

ל-(דדר ב) (בר' ויצא כהי) אֶת-לָבָן בֶּן-נְחֹר - מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן רבוי סיבות שלבן רצה להיות מיוחס לנחור ולא לבתואל. כפי. [רמב"ן] (בר' ויצא כהי) הַיְדֵעְתֶּם אֶת-לָבָן בֶּן-נְחֹר - היה ניכר וידוע בשם אבי אביו, כי הוא נכבד מאביו וראש בית אבותם, כדכתיב (בר' ויצא לא, ג) אֶלְהֵי אַבְרָהָם וְאֶלְהֵי נְחֹר. ויתכן שהיה בתואל אדם פחות מעלה, ולא ירצה לבן שייחסו אותו האנשים רק לאבי אביו, כי כן מצאנו (בר' ח"ש כד, ד) וַיַּעַן לָבָן וּבְתוֹאֵל. אולי היה כל זה למעלת אברהם, כי היו כל המשפחה מתייחסים לנחור אחי אברהם:

ל-(דדר א) מתאים ההסבר הבא (בר' ויצא כהי) וַיֹּאמֶר לְהִם - מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים. [תורה שלמה הערה יז] ... וַיֹּאמֶר לְהִם הַיְדֵעְתֶּם אמר להם (לימוד א) אתם מודין בחטאיכם (לימוד ב) ויודעין שיש דין ויש דיין ל-(דדר ב) (בר' ויצא כהי) הַיְדֵעְתֶּם - טפחא בתפקיד שנוי, לרמז לשנוי בקריאה לעליה לתורה לבן של מומר כפי ההגבלה המוסברת להלן. (בר' ויצא כהי) לָבָן בֶּן-נְחֹר - מונח מרבה אתנח מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות. (הגבלה א) - כפירוש

[תורה תמימה] (בר' ויצא כהי) לָבָן בֶּן-נְחֹר - מכאן דאם אביו מומר קורין אותו לתורה בשם אבי אביו אבל לא בשמו לבד, כדי שלא יביישוהו⁽⁸⁾ [תה"ד=תורתם הדשן] "סי" כ"א]: לפי [תורה שלמה טו] המקור להלכה זאת במבוא לתנ"י סט. מביא מכת"י הַיְדֵעְתֶּם אֶת-לָבָן בֶּן-נְחֹר.

[תורה תמימה הערה א] טעם הדיוק מכאן פשוט מדקרא ל'י (בר' ויצא כהי) לָבָן בֶּן-נְחֹר, אף על פי שבאמת ה' בן בתואל ונכד נחור, אך מפני שבתואל ה' רשע קרא אותו ע"ש אבי אביו, והובא דבר זה בהגהות רמ"א לאו"ח סי' קל"ט ס"ג (לגבי אסופי ושתוקי שקורין אותו בשם אבי אמו). ואמנם המפרשים כתבו דלכן יחסו יעקב בשאלתו לנחור משום דבתואל לא ה' מפורסם בעירו וחשש שמא לא ידעו אל מי מכוין. ויש להוסיף דמה שמיחסין לאדם בשם אבי אביו במקום אביו יש סמך בתורה מהא דכתיב ב-(שמות ב, יח) וַתְּבַאֲנָה אֶל-רַעֲוֹאֵל אֲבִיהֶן ודרשו על זה בספרי פ' בהעלתך וכי רעואל שמו והלא יתרו בן רעואל הוא [ושם איירי בחרו], אלא מכאן שנהגין התינוקות לקרוא לאבי אביהם אבא סתם, וכן מצינו שקראו לבלשאצר בן נבוכדנצר [דניאל ה, ב] אף על פי שה' בן בנו, ואביו ה' אויל מרודך, וכן (מ"א יט, טז) הוּא בְּרִנְמִשִּׁי אף על פי שה' (מ"ב ט, ו) הוּא בְּרִיְהוֹשֶׁפֶט בְּרִנְמִשִּׁי (היינו) בן בנו של נמשי. וע' יבמות כ"א ב' כולה דבי אבא רבה קרי להו, וע' מש"כ ב' בהעלתך שם:

(הגבלה ב) (בר' ויצא כהי) לָבָן בֶּן-נְחֹר מתאימה ל-(דדר א) אֶת-לָבָן - המרמז לקב"ה המלכין חטאים רק לשבים בתשובה.

וַיֹּאמְרוּ יַדְעֵנוּ - ל-(דדר א) ע"פ [תורה שלמה הערה יז] מתודין אנו על עוונותינו כענין שני (וי בח' כ"ו, מ) הַתְּהַדָּו אֶת-עוֹנְוֵם וְאֶת-עֵינֵי אֲבֹתֶם. בראשית ויצא כהי, טו: וַיֹּאמֶר לְהִם הַשְּׁלוֹם לֹא וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצָּאן: [שכל טוב (בובר)] (בר' ויצא כהי, טו) וַיֹּאמֶר לְהִם הַשְּׁלוֹם לֹא וּלְבִיתוֹ, הַשְּׁלוֹם לֹא עִמָּכֶם: וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם. יש לו, ושלום לו עמנו, ואם אתה רוצה לשאול על עניינו: וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצָּאן: מכאן שהשיחה בנשים.

(בר' ויצא כהי, טו) וַיֹּאמֶר לְהִם - מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן שאלת השלום מתייחסת אל לבן עצמו, לביתו, אל היחסים בין לבן ובין הרועים, אל היחסים בין לבן ואנשי מקומו. [שכל טוב (בובר)] (בר' ויצא כהי, טו) כל באה שבמקרא וטעמו באל"ף כולן נדרשין לשון עתיד, או לשום דבר שעדיין לא הגיע ולשון נקבה, כלומר משמשת ובאה. וכן כל שמספר מלכים ויחזקאל שטעמם באל"ף נדרשין כך, ואילו כגון רְחַל בְּתוֹ בָּאָה, (בר' וישב לו, כה) בָּאָה מַגְלֵדָה (בהווה מגיעה), ויתרם מפורשים במסורה, וכל שטעמם בכי"ת כגון (מ"א ב, כח) וְהַשְּׁמַעָה בָּאָה עַד-יְוֹזָבָב, (יחזקאל ז, יז) בָּאָה הַצְּפִירָה כולן לשון עבר:

[רש"י] (בר' ויצא כהי, טו) בָּאָה עִם-הַצָּאן - הטעם באל"ף, ותרגמו אתיה (בהווה מגיעה). (כט, ט) וְרַחֵל בָּאָה, הטעם למעלה בכי"ת ותרגמו אתה (בעבר כבר הגיעה). הראשון לשון עושה, והשני לשון עשתה: בעל הטורים (כט, ד) ו- וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם. ולא אמרו "שלום לו" כי (ישעיהו כז, כא) אֵין שְׁלוֹם אָמַר אֱלֹהֵי לְרַשְׁעִים: [ר' חיים פלטיאל] (בר' ויצא כהי, טו) וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ. פ' בזאת תדע שהוא בשלום עם יושבי עירו כי רחל בתו הולכת עם הצאן יחידה ואם הייתה בתגר לא היה משלח יחידה עם צאנו (התורה"מ: ואינה יראה מן הרועים ככנות יתרו שע"פ [ש"ר אלה] הרועים בקשו לפגוע בהן לולי משה שהושיעם), זה עיקר פשוטו. ומדרשו וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ, מכאן כי הנשים דברניות [הדר זקנים] רחל ... דברנית כמותך

(בר' ויצא כהי, טו) וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם - מונח זקף-קטן, שני לימודים (לימוד א) ע"פ [בעה"ט] שלום מאופק עם לבן כי הוא רשע (לימוד ב) ע"פ [אור החיים] תפסו לשון קצרה שלא להוציא מפייהם דבר שקר או לשון הרע על מצבו הממוני. וממה שאמרו (כט, ט) וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצָּאן יְקִישׁ יַעֲקֹב כִּי לָבָן אֵינוֹ אָמִיד כִּי צָרִיךְ לְבִתּוֹ לְרַעוּת וְגַם שִׁמְסַפֵּק בַּת אַחַת קַטְנָה לְרַעוּת צָאנוּ כִּי מַעֵט הֵם. או יְקִישׁ כִּי לָבָן כִּילִי בַמְמוֹנוֹ וּמְזוֹלָזל בַּעֲצֻמוֹ שִׁתְרַעָה לּוֹ צָאנוּ בְּתוֹ הַיְקִירָה וּמְזָה יְקִישׁ לְדַעַת אֶת הָאִישׁ וּמַעֲשֵׂהוּ:

כמוך

(בר' ויצא כהי, טו) וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם - מונח זקף-קטן, שני לימודים (לימוד א) ע"פ [בעה"ט] שלום מאופק עם לבן כי הוא רשע (לימוד ב) ע"פ [אור החיים] תפסו לשון קצרה שלא להוציא מפייהם דבר שקר או לשון הרע על מצבו הממוני. וממה שאמרו (כט, ט) וְהַנְּהַל רְחַל בְּתוֹ בָּאָה עִם-הַצָּאן יְקִישׁ יַעֲקֹב כִּי לָבָן אֵינוֹ אָמִיד כִּי צָרִיךְ לְבִתּוֹ לְרַעוּת וְגַם שִׁמְסַפֵּק בַּת אַחַת קַטְנָה לְרַעוּת צָאנוּ כִּי מַעֵט הֵם. או יְקִישׁ כִּי לָבָן כִּילִי בַמְמוֹנוֹ וּמְזוֹלָזל בַּעֲצֻמוֹ שִׁתְרַעָה לּוֹ צָאנוּ בְּתוֹ הַיְקִירָה וּמְזָה יְקִישׁ לְדַעַת אֶת הָאִישׁ וּמַעֲשֵׂהוּ:

ב"ה טוב טעם ודעת (טורד"ל) כי במצוותי האמתי – הוללים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל פרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה:

רמז להקשה נמצא בתבנות הטעמים של (בר' ויצא כט,ו) **וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהָיָה רַחֵל בָּתוּלָה** – זק-קטן ... זק-קטן בין שני קיסרים חקיקש וההיקש האחר רחל דברנית וכן כל הנשים. אפשר ששני ההיקשים מרומזים בטעם זק-קטן בתפקיד שני לימודים במלה (כט,ו) **בָּתוּלָה**

בראשית ויצא כט,ז: וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לְאֵצֶת הָאֶסְפָּה הַמְקַנְהָ הַשְּׂקוּ הַצָּאן וְלָכוּ רְעוּ:

(בר' ויצא כט,ז) **הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל** – מרכא פשטא מונח זק-קטן והתוכן הוא תיאור ואחריו תיאורי פעולות או פעולות, תבנית טעמים העשויה לרמז ללימוד אלפני לפניו. אפשר שכאן הלימוד הוא אל הפסוקים (כט,ב) **וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר**: (כט,ג) **וַנֶּאֱסָפוּ־שָׂמָּה כְּלֵי־הַעֲדָרִים וְגִלְלוּ אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצָּאן וְהִשִּׁיבוּ אֶת־הָאֵבֶן עַל־פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָה**: (בר' ויצא כט,ד) **וַיֹּאמְרוּ מִתְרֹן אֲנַחְנוּ**: שעל זה נדרש ב-[מדרש אגדה (בובר)](בר' ויצא כט,ד) **וַיֹּאמְרוּ מִתְרֹן אֲנַחְנוּ**: מחרונו של מקום או באים: דרוש ב-[ב"ר ויצא ע,י] מחרונו של הקדוש ברוך הוא או בורחים. [ספר הפרשיות, הרב כ"טוב] הביא על (כט,יג) **וַיְהִי כְשֶׁמַּעַל לָכוֹן אֶת־שִׁמְעוֹן יַעֲקֹב שָׁחַרן** היה מקום עם מעט מים שקשה לחיות בו, ולכן הייתה מונחת (כט,ב) **וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבְּאֵר**: כדי לחלק המים לכולם במשורה שווה. לכן הרועים שהגיעו לבאר לפני יעקב המתינו לרועים אחרים. יעקב אומר להם דברי טעם במקום שאנשים לא חושדים זה בזה.

(בר' ויצא כט,ז) **וַיֹּאמֶר** – רביע בתפקיד ארבעה לימודים שנסמנם בפירוש [רש"י]

[רש"י] (בר' ויצא כט,ז) **הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל** – לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרועים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, אמר להם **הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל**, (לימוד א) כלומר אם שכירים אתם לא שלמתם פעולת היום, (לימוד ב) ואם הבהמות שלכם אף על פי כן לא-אצת **הָאֶסְפָּה הַמְקַנְהָ** וגו': (לימוד ג) [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] מִיכָן לְאֵדָם חָשׁוּב (גר' שכל טוב: הגון) שהולך למקום אחד ורואה דבר שלא כהוגן, שצריך (גר' שכל טוב: למחות ו) למנעם (לימוד ד) ואל יאמר שלום עלי נפשי: [שפת"ח ל] דקשה לרש"י הפסוק כופל הענין, דכיון שאמר **הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל**, לא היה לו תו למיכתב **לְאֵצֶת הָאֶסְפָּה הַמְקַנְהָ**, דודאי כן הוא, לכך מפרש דשני ענינים הם: (בר' ויצא כט,ז) **וַיֹּאמֶר** – רביע בתפקיד ארבע סיבות שנסמנם בפירוש [אור החיים]

[אור החיים] (בר' ויצא כט,ז) **וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד** וגו'. טעמו אשר נעשה שופט להם, (סיבה א) הוא לצד צער בעלי חיים דבר תורה [ב"מ לב ב] וחש על הצאן. (סיבה ב) ועוד רצה לדעת אם טעם עכבתם היא לצד שאין זמן להשקות הצאן ולרעות כי העיר רחוקה היא והצאן ביימות הנה (ט: שריגולות לחזור בערב לעיר ולא נשארות בשדה), (סיבה ג) ודבר זה נוגע לו לדעת דרך בא בו (ט:ט) כי כבר השב להיות רועה צאן אצל לבן), (סיבה ד) ומתשובתם ידע כי לא לסיבת ריחוק העיר הם עושים: אלא כפי שכתבנו בהקדמה שבמקום היה מעט מים וחילקו המים במשורה שווה.

(בר' ויצא כט,ז) **וַיֹּאמֶר** – רביע בתפקיד ארבע אמירות שנסמנם בפירוש [מלבי"ם]

[מלבי"ם] (בר' ויצא כט,ז) **וַיֹּאמֶר**. ר"ל הנה מה שאין הולכים לרעות יצויר או לעת ערב או בעת הצהריים שהחום גדול ואוספים הצאן למקום א' שיש בו צל, נגד עת ערב אמר (אמירה א) **הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל**, ונגד עת הצהריים שהיא עת הרביצה, כמ"ש איכה תרכיץ בצהריים, אמר (אמירה ב) **לְאֵצֶת הָאֶסְפָּה הַמְקַנְהָ**, (אמירה ג) וא"כ **הַשְּׂקוּ הַצָּאן**: (ט:ט) אמירה ד) **וְלָכוּ רְעוּ** וב-[חזקוני] ו-[העמק דבר] ע"פ רבה הוסיפו הסבר שילכו לרעות [חזקוני] (בר' ויצא כט,ז) **לְאֵצֶת הָאֶסְפָּה** דוגמא ואין איש מאסף אותי הביתה. **הַשְּׂקוּ הַצָּאן וְלָכוּ רְעוּ** למה היה ליעקב לומר להם כל כך, אלא מתירא היה שמא תלך לה רחל עם הרועים והוא היה רוצה לדבר עמה. [העמק דבר] ויאמר וגו'. בהיותו רוצה לדבר עם רחל בסוד, על כן השיאם שילכו מזה, וכ"ה ברבה:

בראשית ויצא כט,ח: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל

עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָל־הַעֲדָרִים וְגִלְלוּ אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצָּאן:

[רבי יוסף בכור שור] (בר' ויצא כט,ח) **וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל** להשקות, כי האבן גדולה ואין אנו יכולין לגוללה עד שנאסף כולנו. נערים היו הרועים, אבל יעקב איש וגיבור היה וגללה. אמנם [רבי יוסף בכור שור] מסביר כי יעקב היה גבור אבל [רבינו בחיי] (בר' ויצא כט,י) להורות כי לא נתוסף כח בטבעו לאהבת רחל, ולא היה לו בראייתה שום התעוררות כטבעי שאר בני אדם אבל הכל **לאהבת אמו וגו'**. וזה נתמך בתבנית הטעמים **וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל** – זרקא מונח סגול, לרבות או למעט, הכא בא למעט יכולת הרועים ולרבות גבורת יעקב שלא ע"פ טבע האדם שלפי [רבינו בחיי] (בר' ויצא כט,ח) **הַעֲדָרִים וְגִלְלוּ אֶת־הָאֵבֶן** – ר"ת ה-ו-א-ה אותיות א-ה-ו-ה אור הגנוז של התורה, שם הפלאים שם הדעת קישור, אלו אותיות ר"ת (בר' א,א) **אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**. כאשר אותיות ה"ה וא"ו מקדימות לאותיות אל"ף ה"ה היינו ואת הארץ מקדים ל-א'ת ה'שמים (בראשית א,א), מרמז לגבורת יעקב אבינו בהתעוררות דלתתא שעשה לאהבת אמו, שגלל את האבן במקום רועים רבים והמים עלו לקראתו בבאר זאת ובכל סביבות חרן מאותו רגע וכל זמן שהיית יעקב בחרן.

בראשית ויצא כט,ט: עוֹדְנוּ מְדַבְּרֵי עִמָּם וְרַחֵל וּפָאָה עִם־הַצָּאן אֲשֶׁר לְאֵבִיָּהּ כִּי רָעָה הוּא:

וְרַחֵל וּפָאָה עִם־הַצָּאן אֲשֶׁר לְאֵבִיָּהּ כִּי רָעָה הוּא: רמב"ן (בר' ויצא כט,ט) וטעם **כִּי רָעָה הוּא** להגיד כי אין לצאן לבן רועה אחר זולתה, כי לה לבדה מסר אביה העדר והיא לבדה רועה אותם כל הימים, לא תלך בהם לאה אחותה כלל; ולא היה ענינם כבנות יתרו, שהיו שבע בנות כולן רועות כאחת, כמו שאמר **"ותבאנה ותדלינה"** (שמ' ב,טז). **כִּי רָעָה** – יתור, כי כבר הזכיר בואה עם הצאן אשר לאביה ע"י הרועים וע"י עצם בואה. יתור לרבות לה תפקידה **כרמב"ן** כי לה לבדה מסר אביה העדר והיא לבדה רועה אותם כל הימים, ותבת היא – סלוק, המלה והטעם מגבילים מ- **כִּי רָעָה** לומר כ-[רמב"ן] כי אין לצאן לבן רועה אחר זולתה, גם לא לאה.

הוא – כתיב, **היא** – קרי –

א' פשט עושה תפקיד איש, כ-[רד"ק] **כִּי רָעָה הוּא** – כי מנהגם היה להיות גם הנשים רועות, וכן בנות יתרו, שהיה גדול מדין, היו בנותיו רועות (ראה שמ' ב,טז).

ב' **וְרַחֵל וּפָאָה** – מונח פסק רביע, **וְרַחֵל וּפָאָה** מונח (ללא פסק) רביע – משמע שיש כאן לפחות ארבעה ענינים. קריאה ללא פסק מונח רביע – רחל דבקה בנאמנות אל הצאן ויעקב ראה חיבור זה בדומה לראיית הקב"ה את דבקות משה רבנו אל צאן חותנו. ודבקות – נאמנות זאת היא תכונת המנהיג הדואג לעמו, היא תכונת רבקה אמו של יעקב.

מצד הפסק – לומר יעקב ראה שם המיוחד ה-ו-א מלווה לרחל כי היא בעלת מידות רוחניות נעלות כנאמר ב-[בר' ויצא כט,יז] **וְרַחֵל הִימְתָה יָפֶת־תָּאָר וַיָּפֶת מְרָאָה**: וכמקבילה לשם ה-ו-א שמלווה את רחל מופיע השם ה-ו-א בפסוק שאחריו (כט,י) בהקשר ליעקב:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטוב (ל"ה) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביר: מונח – רבוי; מהפך פטא – מרצא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרצא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפחא – קב"ש ששנויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרצא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרצא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרצא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – ב"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרצא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

1.12 בראשית ויצא כח"י: (התשפ"ב)

בראשית ויצא כח"י: ויהי כאשר ראה יעקב את רחל בת-לבן אתי אמו ואת-צאן לבן אתי אמו

ויגש יעקב ונגד את-האבן מעל פי הבאר וישק את-צאן לבן אתי אמו:

בראשית ויצא כח"י: וישק יעקב לרחל וישא את-קלו ונגב:

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק אֶת-צֹאן לְבָן אֶתִּי אִמּוֹ:** יעקב מעלה ברכה מעולם האצילות אל עולם אדם קדמון (הנמשל ללבן כקרח הנרמז בשם לבן)

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל** אותו איות שנוי בניקוד וישק וישק. יעקב משפיע מזעיר אפין דאצילות לרחל מלכות

דאצילות. [ריקאנטי] (בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת-קְלוֹ וַיִּגְבֶּה:** סוד הנשיקה הוא רמזו מכלל דברינו, הרומו לחיבור הקדוש ברוך הוא עם שכינת עוזו. (טט: במשמעות המצומצמת של חיבור זעיר אנפין, שהוא שש מידות חסד, גבורה, תפארת, נצה, הוד,

יסוד עם מלכות). כתיב הכא (טו) **וַיִּשֶׁם הַקְּטָנָה רַחֵל:** וכתוב התם (שה"ש ח,ה) **אָהוּת לְנֹר קְטָנָה:**

טט: **[שיר השירים]** בפנימיות התורה הוא חיבור קב"ה עם המלכות. אחרי בכעין הקש קטנה קטנה, לוקחים את רחל הכתובה עם הקטנה שבראשית ולומדים שהיא ה-אחות שבשה"ש, ובשה"ש הכוונה למלכות דאצילות. וכך רחל מייצגת את המלכות.

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב – (סלוק)** מרצא טפחא בתפקיד כעין מדה כ"ג מל"ב מדות כתוב המלמד על חיבורו (כאן שלפניו) וגם מרצא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. משני התפקידים מתקבל בפנימיות התורה עולם התיקון מרחיב תיקון לתוך עולם התווה.

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב – (סלוק)** מרצא טפחא בתפקיד כעין מדה כ"ג מל"ב מדות כתוב המלמד על חיבורו (כאן שאחרי) בפנימיות התורה יעקב משפיע מזעיר אפין דאצילות לרחל מלכות דאצילות

[שכל טוב (בובר)] (בר' ויצא כח"י) וַיִּשָּׁק: אומר אני כי עיקר המלה שק לבד ומדביר אני את הנשיקה קרוב אל אופן תשוקה. (בר' ג,טז)

וְאֶל-אִישׁוֹ מִשְׁוֹקְמָה, ואף על פי שדרשנו בסדר בראשית בענין אחר. כל נשיקה היא לתפלות חוץ מן ג' ואלו הן של גדולה, ושל פרקים, ושל פרישות, לגדולה דכתיב (שמות ד,כז) **וַיִּלְךָ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּתַרְסָא וַיִּשָּׁק לּוֹ:** לפרקים (ש"א י א) **וַיִּלָּחֶם שְׂמוּאֵל אֶת-פָּדֹת הַצִּמּוֹן וַיִּצָּק**

עַל-רֵאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ. לפרישות (רות א יד) **וַתִּשָּׁק עֲרֵפֶה לְחַמוֹמָה,** ר' תנחומא מוסיף אף של קריבות, שנא' (בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב**

לְרַחֵל, שהיא בת דודו: (בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׂא אֶת-קְלוֹ וַיִּגְבֶּה:** למה בכה שראה בני אדם שם מתלחשים זה עם זה ואומרים בא זה

לחדש עלינו את הערוה, שמשעה שלקה העולם גדרו עצמן מן הערוה, ואנשי מזרח גדורים מן הכל, שהרי ריבה אחת מהלכת עם כמה רועים ולא נגעו בה, ולכן בכה על שחשדוהו חנם על הנשיקה:

[פסיקתא זוטרטא (לקח טוב)] (בר' ויצא כח"י) וַיִּשָּׂא אֶת-קְלוֹ וַיִּגְבֶּה: למה בכה, אמר בלבו אליעזר הלך להשיא את רבקה אמי, ולקח

עמו (בר' ח"ש כד,) **עֲשָׂרָה גְמָלִים מִגְּמְלֵי אֲדֹנָיו וַיִּלָּךְ וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּיָדוֹ,** ואני אין עמי לא נזם ולא צמיד: ד"א ראה אותם מלחשים זה עם זה, לומר בא זה עלני לחדש העריות, שגדרו עליהם האומות להיות פורשים מן העריות מימות המבול, הלא תראה שריבה אחת היתה מהלכת עם עדרי צאן ולא נגעו בה, לכך בכה שחשדוהו בחנם: ד"א למה בכה, ראה שאינה נכנסת עמו בקבורה, וגם היא בוכה ומבכה, שנאמר (ירמיה לא,יד) **רַחֵל מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ,** לפי שנביאה היתה:

[תורה שלמה לר' [משנת רבי אליעזר פ"ז] ... בכה להודיע שאינה נשיקה של תפלות אלא של קריבות. ובהערה כתב: ... [מדרש חפץ]

בכה הצדיק והודיעם שהיא קרובתו שנאמר (כט,יב) וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אֶתִּי אָבִיחָה הוּא

[זהר ח"ב קכד:] רבי יהודה אמר **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת-קְלוֹ וַיִּגְבֶּה:** אמאי קא בכה, אלא באתדבקותא דרוחא לא יכיל לבא למסבל ובכה. (טט: לא יכל לבו לסכול את עצמת ההדבקות הרוחנית ובכה. ראה להלן פי' [הכתב והקבלה])

(המשך תו"ש לד) ... וב-**וילקוט תימני כתי"י אלביחאנו.** **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל** זו נשיקה של שלום ד"א **וַיִּשָּׁק ... לְרַחֵל,** לרוח אל, **וַיִּשָּׂא אֶת-קְלוֹ,** מיכאל, **וַיִּגְבֶּה** זה גבריאל ולמה גבריאל על שניטל חילו. וב-**[אבן עזרא]** (שיר השירים א,ב) כל נשיקה שהיא בלא למד הוא בפה כמו וישקהו, ועם הלמ"ד ביד או בכתף או בלחי על פי מנהג המדינות כמו ושקה לי וישק לו וכן וישק יעקב לרחל.

[התורה"מ] (ויקרא ה,כב) **שֶׁה** (אות) למד מורה החלוקה, ומלת על מורה הצירוף. מתאים לפי'**[ראב"ע]** לנשיקה ביד או בכתף או בלחי. **[רד"ק]** (בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק –** כיון שראתה שעשה כל זה (הנאמר ב-**(כט,י)**) בעבורה, קבלה נשיקתו:

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב – (סלוק)** מרצא טפחא בתפקיד כעין מדה כ"ג מל"ב מדות כתוב המלמד על חיבורו (כאן שלפניו) רחל קבלה נשיקתו כי עשה בעבורה.

[אלשיך] (בר' ויצא כח"י) אפשר היה מעין עובדא דרבי עקיבא באשת טורנוסורפוס, שרק ובכה ושחק (עבודה זרה כ א). רק על שהיא גויה. ובכה על ההוא שופרא דבלי בארעא. (טט: שהיופי יבלה בקבר). ושחק על שהיתה עתידה לינשא לו. ... (כט,יא) **וַיִּשָּׁק** לה מרוב

שמחתו כי בת זוגו היתה ותנשא לו והוא חיבור הנפשות בנשיקה כנודע. ועל אשר בכה רבי עקיבא בכה יעקב כי רחל היתה יפת תואר ויפת מראה: (טט: בכה על שהיופי יבלה בקבר)

[רבינו בחיי] (בר' ויצא כח"י) ... ובמדרש: **[ב"ר עיב]** למה בכה, אמר יעקב, אליעזר עבד אבא הביא בידו נזמים וצמידים, ואני אין בידי כלום, לפי שדרך אליפז בן עשו אחריו במצות אביו להרגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בן עשו בחיקו של יצחק משך ידו, אמר לו: מה אעשה לצווי של אבא, אמר לו יעקב: טול מה שבידי, והעני חשוב כמת.

[גור אריה] (בר' ויצא כח"י) **והעני חשוב כמת.** לפי שאין לו חיות מצד עצמו, שכל החיים יש להם קיום מצד עצמם בלבד ואינם צריכים לזולתם, והעני אין לו חיות מצד עצמו רק מצד אחרים, לכך מצד עצמו הוא חשוב כמת. ולפיכך כתיב (וי' בהר כה, לו) **וַיִּתֵּי אֶתִּיהָ עֵמָּה:**, שאחרים מחיים אותו. וזהו שאמר (משלי טו,כז) **וְשׁוֹנֵא מִמָּתָת יִתְּנָה:** כי אחר שהוא שונא להיות חי מאחרים – אם כן יש לו חיות מעצמו, לפי שאינו מקבל החיות מאחרים.

(בר' ויצא כח"י) **וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב – (סלוק)** מרצא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. שמחה פורצת ומרחיבה דעת.

(כט,יא) **לְרַחֵל –** אתנה כמגביל משמעות נשיקה לפי ראב"ע ביד או בכתף או בלחי על פי מנהג המדינות. ולפי פי' **[הכתב והקבלה]**

להתחברות במחשבה בלבד, ... נראה לפרש נשיקה דכאן, התחברות מחשבי והתדבקות רצוני כענין צדק ושלוש נשקו (תהלים פ"ה) שטעמו ע"ד מליצה דבקות מחשבי, שהצדק יהיה מדובק ומתאחד עם השלום ולא יפרדו. וטעם וישק יעקב לרחל שהתחבר עמה במחשבתו ורצונו, כדאמרין **[מגילה יג ב]** אמר לה יעקב מינסבת לי אמרה לו אין,

(כט,יא) **אֶת-קְלוֹ –** מלת "את" תרבה את רחל לבכי כפי'**[לקח טוב]** וגם היא בוכה ומבכה, שנאמר (ירמיה לא,יד) **רַחֵל מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ,**

(כט,יא) **אֶת-קְלוֹ –** מקף כבורר בין קול בכי ובין קול שמחה. ולכל אפשרות יש הסבר במדרשים ובפירושים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – הלהים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלקה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלקה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא – ארש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.**

(כטי, יא) וַיִּשְׂא אֶת־רַגְלָיו – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, רבוי בכי של שמחה על פגישת רחל, רבוי בכי של צער על שהגיע עני לעומת עבד אברהם שהגיע עם כל טוב אדוניו. והעני חשוב כמת ויצטרך להיעזר בלבן להחיותו ולישא את בתו מהחיות שיעניק לו לבן. רבוי בכי על שרחל לא תקבר עמו.

[רד"ק] (כטי, יא) וַיִּבְרַךְ – זו היא בכיה של שמחה ומרוב אהבה המית הלב: **(כטי, יא) וַיִּבְרַךְ** – סלוק מגביל, אמנם **[לקח טוב]** פירש כי ראה שאינה נכנסת עמו בקבורה, אבל מוצע לומר שהבכי הוא על מגבלת היופי גם בזקנה וגם בבליה בקבר.

בראשית ויצא כטי, יב: וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה וְכִי בְּרַבְרָה הָיָה וַתִּגְדַּל לְאַבְיָה:

(בר' ויצא כטי, יב) וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב – קדמא ואולא בתפקיד כעין כלל השיחה שהייתה בין יעקב ורחל, וע"פ **[מסכת כלה רבתי פ"ג, ה"ד]** הנושא הכללי הוא **העבר רצונך מפני רצון חברך**, שכך עשתה רחל ללאה **לְרַחֵל** – רביע מרמז לארבעה פרטים בכלל, **כִּי** – מונח בתפקיד רבוי למודים בתבנית הטעמים בכתוב שאחריו **(למוד א בתבנית) אָחִיו אַבְיָה הָיָה** – מהפך פשטא זקר-קטן, שני למודים שלפחות אחד מהם יוצא מפשט הכתוב **(למוד א)** אם לבן רמאי יעקב אחיו ברמאות **(ב)** אם לבן צדיק יעקב אחיו בצדיקות. **(למוד ב בתבנית) ע"פ [אור החיים] (א)** לא ירמהו בדרך רשע אלא **(ב)** יתחכם עליו בדרך צדק ומשפט. ויש עוד לימוד בדרך הסוד איך יעקב אח ללבן.

(בר' ויצא כטי, יב) וְכִי בְּרַבְרָה – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כל מעשי יעקב הן לכבוד אמו מורתו רבקה ובשליחותה, **(כטי, יב) הָיָה** – אתנה מגביל. אפשר שמרמז כי יראת הרוממות של ה' בהיותו בן יצחק ורבקה מחייבת שלא יהיה רמאי כלבן. ארבעה פרטים בכלל השיחה שהייתה בין יעקב ורחל.

[תורה שלמה לח] כי אחי אביה הוא, וכי אחי אביה הוא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמר לה (למוד א) מינסבת לי אמרה ליה אין, מיהו אבא רמאה הוא (למוד ב) ואמר לא יכלת ליה לה אחיו אנא ברמאות. (למוד ג) אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא, אמר לה אין (תה' יח, כו) עַם־נִבְרָר תִּתְּבַרְרָה וְעַם־עֲלֵשָׁת תִּתְּפַחַל: (מגלה יג: (למוד ד) [לט] כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה, והלא בן אחות אביה הוא אלא בני אחים הרי הן כאחים (מדרה"ג) [מ] כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה וְכִי בְּרַבְרָה הָיָה, אם לרמאות כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה, ואם לצדק כי בן רבקה הוא [ב"ר ע.]. וב-[מדרש אגדה (בבור)] (נאמר גם) כמו כן אמרה לו מכל מקום כן לא יכילית ליה, מיד מסר לה סימנין:

(בר' ויצא כטי, יב) וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב – קדמא ואולא בתפקיד כעין כלל **העבר רצונך מפני רצון חברך**, ובו **לְרַחֵל** – רביע מרמז לארבעה פרטים **[מסכתות קטנות מסכת כלה רבתי פ"ג, ה"ד]** **העבר רצונך מפני רצון חברך**, שכך עשתה רחל ללאה ודוד לשאול.

רחל ללאה, (מכאן גם ב-[בבלי בבא בתרא קנ"ג, א]) דכתיב **(בר' ויצא כטי, יב) וַיִּגְדַּל יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה וְכִי בְּרַבְרָה הָיָה**; ו- **כִּי אָחִיו אַבְיָה הָיָה**, והלא בן אחות אביה הוא, אלא כיון דאמר לה **כִּי בְּרַבְרָה הָיָה**, אמר לה מינסבת לי, אמרה ליה הן נסובה מינסיבא לך, **(למוד ב)** אלא אבא רמאה הוא, ולא יכלת ליה, אמר לה אחיו אנא ברמאותא, **(למוד ג)** ומי שרי לצדיקי למעבד רמאותא, אמר לה הן, דכתיב **(תה' יח, כו) עַם־נִבְרָר תִּתְּבַרְרָה וְעַם־עֲלֵשָׁת תִּתְּפַחַל: (כז) עַם־נִבְרָר תִּתְּבַרְרָה וְעַם־עֲלֵשָׁת תִּתְּפַחַל: (למוד ד) ומה רמאותא אית ליה, אמרה ליה, אית ליה אחתי דקשישא מינאי, ומעיל לה נהליך (מכניס אותה לך בנישואין), מסר (יעקב) לה (לרחל) סימנין, (בליל הנישואין) כי קא מעיל (מכניס לחופה) לה ללאה, סברה (רחל) השתא מיכספא (עתה תחביש) אחתי (כאשר יגלה שזאת אינה רחל), מסרה (רחל) לה (ללאה) הנהו סימנין, היינו דכתיב **(בר' ויצא כטי, כח) וַיִּתֵּן בְּפִקְרָהּ הַיְהוָה לְאָהָה, מכלל דעד האידינא לא הוה (יעקב) ידע דלאה היא, דמתוך סימנין שמסר לרחל, ורחל מסרת לה לאה לא הוה ידע. (עד כאן גם ב-[בבלי בבא בתרא קנ"ג, א]) ודוד לשאול, גמירי (כעין הלקה מסיני), כל הנמשח מן הפך מלכותו פוסקת, וכל הנמשח מן הקרן מלכותו קיימת, והוא ידע דסופיה למימלך, אלא אמר לא אמר, לידחיה. (טט: רחל בטלה רצונה מפני רצון לאה, דוד בן יהודה בן לאה בטל רצונו מפני שאול בן בנימין בן רחל) **[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' ויצא כטי, יב) וַתִּרְצַן וַתִּגְדַּל לְאַבְיָה**. מלמד שלא היה לה אם (**[שכל טוב (בבור)]** שהרי ברבקה כתיב **(בר' ח"ש כד, כח) וַתִּרְצַן הַנַּעֲרָה וַתִּגְדַּל לְבִית אֹמֶה פְּדָבְרִים הָאֵלֶּה:**, שכן דרך הנערה כל מה שיש בלבה מגדת לאמה וכאן לאביה, מלמד שמתה אמה:****

(בר' ח"ש כד, כח) פְּדָבְרִים – טפחא בתפקיד שנוי **הָאֵלֶּה**: - סלוק כמגביל. מוצע לומר שרבקה הגבילה במה שהגידה. והגידה בשנוי מהסדר שעבד אברהם עשה ואמרה כמו שהעבד אמר בסעודה שקודם שאל לשמה ומשפחה ואח"כ שם הקישוטים עליה. שאם הייתה מספרת כסדר הדברים המשפחה הייתה סותרת את דברי עבד אברהם בסעודה. **(בר' ויצא כטי, יב) וַתִּרְצַן** – טפחא בתפקיד שנוי **וַתִּגְדַּל לְאַבְיָה**. – מרכא מרבה סלוק כמגביל. בסה"כ רבוי הגבלות. מוצע לומר שרחל הגבילה במה שהגידה. והגידה בשנוי שלא אמרה שנשק לה ולא אמרה שהסכימה להינשא ליעקב, ולא שהזהירה את יעקב על רמאות לבן אביה, ולא הגידה שמסר לה סימנין שעל פיהם יעקב ידע האם לבן מרמה אותו בשעת הנישואין.

בראשית ויצא כטי, טז: וַיִּלְכְּן שְׁתֵּי בָנוֹת שָׁם הַנְּדֻלָּה לְאָהָה וְשָׁם הִקְטִנָּה רַחֵל:

בראשית ויצא כטי, יז: וַעֲיִנֵי לְאָהָה רַכּוֹת וְרַחֵל הִיָּתְהָה יַפְתָּהּ הָאָר וַיִּפֶת מְרָאָה:

(בר' ויצא כטי, יז) וַעֲיִנֵי לְאָהָה – (סלוק) מרכא טפחא, בתפקיד כעין מידת דרישה סמיכות כעין מדה כ"ב מל"ב מדות מחבירו (כאן הפסוק שלפניו) מלמד עליו. הפסוק הקודם וזה כפ' **[רש"י]** (ע"פ **[בבלי בבא בתרא קנ"ג, א]**) **(בר' ויצא כטי, יז) וַעֲיִנֵי לְאָהָה רַכּוֹת** – שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו² ובוכה שהיו הכל אומרים שהיתה שומעת (בהתמדה) שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, **(טט: וב- [בר' ויצא כטי, טז])** נאמר כי לאה (הגדולה (טט:ולכן תנשא) לגדול (עשו הלסטים) ו(טט: רחל) הקטנה (טט:ולכן תנשא) לקטן (יעקב הצדיק): אבל בזכות שהרבחה בכיה עיניה נעשו **רַכּוֹת** וטעם אתנה בתפקיד הגבלה מלמד שהסיבה לרכות רבוי בכיה לעורר רחמים עליה ולא שהייתה חולנית בנטיפת דמעות. ולבן שסבר לרמות את יעקב היה השליח להצילה מעשו ולהנשא ליעקב.

(בר' ויצא כטי, יז) יַפְתָּהּ הָאָר – מקף כבורר במשמע "יפת-תאר" כאן (א) בעלת תכונות ומעשים טובים (ב) יופי פנים הגורם לברוך כרוך שוכה לו בעולמו. רחל אמנו הייתה צנועה ולא גאה ב- **יַפְתָּהּ הָאָר וַיִּפֶת מְרָאָה** שרה אמנו הייתה **(בר' לך יב, יא) יַפְתָּהּ מְרָאָה** – מקף כבורר במשמע "יפת-מראה" כאן (א) בעלת תכונות ומעשים טובים (ב) יופי פנים הגורם לברוך כרוך שוכה לו בעולמו. שרה אמנו הייתה צנועה ואילו אבשלום התגאה ביופיו.

(בר' לך יב, יא) יַפְתָּהּ מְרָאָה – מקף כבורר במשמע "יפת-מראה" (א) בעלת תכונות ומעשים טובים (ב) יופי פנים וגוף הגורם לברוך כרוך שוכה לו בעולמו. (ג) יופי גוף המביא את בעל הגוף להתגאות בו. ע"פ **[אלשיך] [שמ"ב יד, כד-כז) (שמ"ב יד, כח) אִישׁ־יִפְתָּה** אבשלום התגאה ביופי גופו ושערו.

ב"ה טוב טעם ודעת ודעת רבו (טבור'ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות: אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מנוח – רבוי; מוציא מפשט; מרקא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר; מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרקא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרקא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרקא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי (מעוט) דרוש בפסוק כענין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

1.13 בראשית ויצא כח, י: (התשפ"ג) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ויצא כח, י: וַיֵּדֶר יַעֲקֹב גְדָר לְאֶמֶר

אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וַיִּשְׁמְרֵנִי בַּהַרְדָּה הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְנִתְּנָה לִי לֶחֶם לְאֹכַל וַיְבַדֵּר לְלִבְשׁוֹ:

[הדר זקנים] (בר ויצא כח, י) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב גְדָר לְאֶמֶר. מהו לְאֶמֶר. לאמר לדורות שיהיו נודרין בעת צרתם דאע"ג דכתיב (קהלת ה, ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא־תֵדָר מִשִּׁתְּדָר וְלֹא תִשְׁלַם. בעת צרה מיהא יכול לידור ולשלם נדרו לאחר זמן וכן מצינו שנדרו ישראל בעת צרתם שנאמר (במ' קהת כא, ב) וַיִּדֹר יִשְׂרָאֵל גְדָר לַה' וַיֹּאמֶר אִם־יִתְּנוּ תַמּוֹן אֶת־הַעֵמֶם הַזֶּה בְּיַדִּי וְהִתְרַמֵּי אֶת־עֵרֵיהֶם; וכן מצינו בדוד מלך ישראל שנדר בעת צרה שנאמר (תה' טו, יא) הַבְּיָתוֹנוּ בַּמַּצִּיחָה שִׁמְתָּ מוֹעֲקָה בְּמַתְנֵינוּ; (תה' טו, טו) עֲלֹתָ מִתִּים אַעֲלֶה־ךָ וכו'. ומכאן שמכו לנדור בשביל החולים: (בר ויצא כח, י) אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי. הפשט כך הוא אין זה תנאי אלא שבועה והכי הוא אומר כן (בר ויצא כח, י) וַיִּהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וַיִּשְׁמְרֵנִי כִּי כֹאשֶׁר אֲשׁוּב אֵעֲשֶׂה (בר' ויצא כח, יב) וְהָאֵבֶן הַזֶּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצְבֵּי יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תַּחֲוֵלִי עֲשֶׂה אֲעֲשֶׂה וְלָךְ: וְלָעוֹלָם לֹא עַל תְּנֵאֵי נָדָר.

(בר ויצא כח, י) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב – מרקא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, כאן למוד מנדר יעקב בעת צרה, התר לישראל לנדור בעת צרה.

(בר ויצא כח, י) אִם־יִהְיֶה – מקף כבורר ע"פ [הדר זקנים] בין משמע שהכתוב הוא תנאי ובין משמע שהכתוב הוא שבועה – נדר, כאן הוא נדר.

בראשית ויצא כט, יג: וַיְהִי כִשְׁמַע לְבָן אֶת־שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב בֶּן־אָחִיתוֹ וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹק־לוֹ וַיִּנְשֹׁק־לוֹ וַיְבִיאָהוּ אֶל־בֵּיתוֹ

וַיִּסְפַּר לְלָבָן אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

[מדרש הגדול] (בר' ויצא כט, יג) וַיְהִי כִשְׁמַע לְבָן אֶת־שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב. אמר בלבו אליעזר פיסול הבית היה וכתוב ביה (בר' ח"ש כד, י)

וַיַּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְמִלִים, זה שהוא אהובו שלבית על אחת כמה וכמה, מיד וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ. וכיון דלא חמא עמיה כלום אמר דלמא דינרין אית ליה ואינון קטיירין בחרציה, מיד וַיַּחֲבֹק־לוֹ. וכיון דלא אשכח כלום וַיִּנְשֹׁק־לוֹ. אמר דלמא מרגוליינ עמיה ואינון בפומיה, אמר ליה מא את סביר ממון אתית טעין לא אתית טעין אלא מלין, וַיִּסְפַּר לְלָבָן אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. וכי תעלה על דעתך ששילחו אביו ריקם אלא שקדמו אליפו בדרך וביקש להרגו ולטיול כל ממונו. כיון שבא להרגו אמר לו הוי יודע שיש עלינו שטר חוב, (בר' לך טו, יג) יָדַע תַּדַּע פִּי־גֵרָו וְיָהִי וְרָעָה, אם אתה הורגיני אתם פורעין את השטר, אלא מוטב שטיול כל ממוני ותניחני ואני אפרע את השטר. וקיבל עליו נוטל כל ממונו ושילחו ריקם. לכך נאמר (בר' וישלח לבי, יג) כִּי בְּמַקְלֵי עֲבָרְתֶיךָ אֶת־הַיְרֵדְנוּ הַיְהוָה.

(בר' ויצא כט, יג) וַיְהִי – תרסא בתפקיד שיעור, אומדנת לבן ממה שעבד אברהם הביא, שיעקב מביא עמו עושר גדול. [בראשית רבה

(וילנא) ויצא פרשה ע סימן יג] ויהי כשמוע לבן וגו', אמר אליעזר פסול הבית היה דכתיב ויקח העבד עשרה גמלים, זה שהוא אהובו של בית עאכ"ו,

מבוא להסבר הבא. [אילת השחר (הרב א"ל שטיינמן זצ"ל) ציטט את [תיב"ע] על גבורתו וחסידותו של יעקב והמשך תיב"ע מפרט זאת. [אגרא דכלה] כתב כי כשמוע לָבָן. גבורותיה וחסידותיה (של יעקב ללא ציון שהמקור בתיב"ע), כל הדברים ששמע ישנם בכלל זה. צרוף שלוש המקורות מתאים להשערה שאחד מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואולא הוא לרמז על כלל כלשהו וכאן הוא כעין כלל ופרט.

[תרגום המיינסל וילונג - תורה בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יג - טז]

(יג) וַתְּהֵא מְשַׁמְע לְבָן יֵת שִׁמְע גְבוּרַתִּיה וְחַסִּידוּתִיה דְּיַעֲקֹב בֶּר אֶחָתִיה הִיך נְסִיב יֵת כְּבִירוּתִיה וְיֵת סְדֵר בְּרַכְתָּא מִן יֵד אַחִיו וְיֵהִד אַתְּגַלִּי לִיה יֵת בְּבֵית אֵל וְיֵהִד גְדָר יֵת אֶכְנָא וְיֵהִד טַפַּת בִּירָא וְסַלִּיקַת בִּירָא וְיֵהִד לְקַדְמוּתִיה וְגַפִּיר לִיה וְנַשִּׁיק לִיה וְאַעֲלִיָּה לְבֵיתִיה וְתַנִּי לְלָבָן יֵת כָּל פִּתְגַמָּא הָאֵלִילִיו:

[כתר יונתן בראשית (פרשת ויצא) פרק כט פסוק יג - יז]

(יג) ויהי כשמוע לבן את שמע גבורותיו וחסידותו של יעקב בן אחותו איך לקח את הבכורה ואת סדר הברכות מיד אחיו ואיך התגלה לו יי בבית אל ואיך הוריד את האבן ואיך שפעה (צפה) הבאר ועלתה לפניו וירץ לקראתו וימשש לו וינשק לו ויביאהו לביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה:

[אילת השחר] (בר' ויצא כט, יג - טו) וַיְהִי כִשְׁמַע לְבָן וגו' וַיִּרְץ לְקִרְאָתוֹ. ב- [תרגום יב"ע] מפרש מש"כ וַיְהִי כִשְׁמַע, ששמע גבורתיה

וְחַסִּידוּתִיה את גבורתו וחסידותו של יעקב, וּמִפְרָט את כל הדברים שעבר על יעקב שלקח את הבכורה וכו', ומשמע הדתפעל קצת מיעקב, ובאמת מהיכן לבן שמע דיעקב קנה את הבכורה ולקח את הברכות ושה' נגלה עליו (וב- [דעת זקנים] להלן פסוק כ"ה משמע שגם לאה ידעה מענין מכירת הבכורה, וכנראה זה התפרסם), ולפירושו יתכן ששמע גם דאליפו נטל מיעקב את כל ממונו, וא"כ לא יצא לקראתו מהטעם דפרש"י שמא יש ממון בידו:

ב- [ספר חסידים (אות תתשנ"ז)] כתב אין ליכנס בבית כותים וכו' ומה שהי' יעקב בבית לבן לא הי' נכנס באהלו עכ"ד, והנה בפסוק זה כתוב מפורש שנכנס לביתו, וצ"ל דחוץ מפעם זו הוא לא נכנס לביתו, ומש"כ להלן (בר' ויצא לא, מא) וְהִרְצִי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתָהּ, צריך לפרש הכונה שהי' סמוך לו, וגם זה נקרא בכיתך:

[אגרא דכלה בראשית פרשת ויצא] אֶת־שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב בֶּן־אָחִיתוֹ (משלי לא, כו) בִּיהַּ פִּתְחָה בְּחֻמְהָ וְתוֹרַת־חֻסֵּד עַל־לְשׁוֹנָה: (ישעיהו

כו, ד) בְּפִתְחוֹ בַּה' עֲדִיעֵד כִּי בִּיהַ ה' צוֹר עוֹלָמִים: הסבר דבר [אגרא דכלה שם] בעזרת הרב אי"מ אייזן הי", מַבָּא שם ניקוד והספירה שהניקוד מרמז אליה. קמץ כתר, פתח חכמה, צירי בינה, סגול חסד, שוא גבורה, חולם תפארת, חיריק נצה, קובוץ הוד, שורוק יסוד, (אין ניקוד מתאים נקוד צְבָאוֹת בשנוי סדר בשם הוי"ה) מלכות

בפסוק (בר' ויצא כט, יג) וַיְהִי כִשְׁמַע לְבָן. גבורותיה וחסידותיה וכו' (מקור בתיב"ע). כל הדברים ששמע ישנם בכלל זה גבורה וחסידות, היינו שהוא איש תם וישב אהלים כלול מאהל אברהם ואהל יצחק חסד וגבורה דייק לה באפשר מדכתב (בר' ויצא כט, יג) שְׁמַע בצירי ופתח, (להסבר בד"כ פותחים בקו ימין שמתחיל בספירת חכמה וזה שניקוד פתח בשמאל אינו מעכב) ניקוד החכמה פתח קו ימין, ומקבל ממנה החסד (משלי לא, כו) בִּיהַ פִּתְחָה (מכיל מלת פִּתְחָה כמו שם הניקוד פתח) בְּחֻמְהָ וְתוֹרַת־חֻסֵּד (המשך קו ימין מחכמה אל חֻסֵּד ניקוד סגול) עַל־לְשׁוֹנָה: צירי ניקוד הבינה (ישעיהו כו, ד) צוֹר עוֹלָמִים. (בינה עובר לגבורה מרומז באותיות בּ (קו שמאל גבורה ניקוד שוא) יָהּ (שתי אותיות ראשונות משם הוי"ה שהם מייצגות)) ודינין (=גבורה) מתערין (מעוררים – יוצאים) מינה (מבינה) ומקבל ממנה מדת הגבורה קו שמאל. היך נסיב (תפס) ית בכורתא וכו'. נכתב פסיק בין שְׁמַעוּ, ובין יַעֲקֹב בֶּן־אָחִיתוֹ, להורות מה הן השמועות ששמע (קודם להגעת יעקב אל לבן), הוא יעקב על שם (בר' תול' כו, לו) וַיַּעֲבֹבֵנִי יְהוָה פַּעַמִּים, בכורה (בר' תול' כו, לו) אֶת־בְּכֹרְתִי (ברכה, וגם שמע שהוא בֶּן־אָחִיתוֹ

ב"ה טוב טעם ודעת (טסור"ל) כי במצותו האמתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרבי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – סדר, מלמד ולמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק כבעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל: תלישא-קטנא = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה. פזר – דרוש מהפסוק רעיונו לנושא אחר בהלכה.

שנתגלה אליו י"י כמו אחותו דנאמר אצלה (בר' תול' כה, כג) וַיֹּאמֶר ה' לָהּ, וכמו שעלו המים לקראתה [בר' פ"ס ה'] כן עלו לקראתו. **את-שְׁמֵעוּ** – מלת "את" משמעותה רבוי. מקף בורר בין מסלול למוד שמיעה של שמועות על יעקב ובין מסלול למוד על קוי ימין ושמאל בספירות. רש"י פירש "בא אחיך בערמה" לקח הברכות בחכמה. אפשר כי הרבוי ממלת "את" מרמז שגם על תפיסת הבכורה בנוזיד עדשים אפשר לומר שעשה בערמה שהיא חכמה. מלת "את" גם עשויה לרמז לריחוק כלשהו, כאן על ריחוק זמן מהאירועים הללו עד הופעת יעקב אצל לבן ועדיין עשו שונאו. מלת **שְׁמֵעוּ** מרמזת לחכמה של יעקב, לבינה של רבקה וגבורה של רבקה שקבלה על עצמה הקלות אם תהינה (בר' תול' כז, יג) וַתֹּאמֶר לוֹ אֲמֹן עָלַי קָלָתָהּ בְּגַי אֲךָ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֹךְ קַחְדְּלִי: גבורת יעקב בתפיסת הבכורה והברכות

(בר' תול' כז, יג) **שְׁמַע** – פתח בשמאל המלה הוא חכמה מקו ימין, הוא מימין הוא גבורה מקו שמאל שני לבינה שבראש קו שמאל. כן מצינו (תה' לד, ז) **זֶה עֲנֵי גְרָא וְה' שְׁמַע וּמְקַלְצְרוֹתָיו הוֹשִׁיעֵנוּ: עֲנֵי** זה יעקב, וְה' ה' ובית דינו, **שְׁמַע** – קמץ כתר, צירי בינה, פתח חכמה. (תה' לד, יח) **צַעְקוּ וְה' שְׁמַע וּמְקַלְצְרוֹתָם הַצִּילָם: צַעְקוּ** צדיקים, וְה' ה' ובית דינו, **שְׁמַע** – קמץ כתר, צירי בינה, פתח חכמה

את-שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב בֶּן-אֶחָיו - [הרב כ"טוב ספר הפרשיות] מביא מדרש על הפסוק שהיו הרבה משמיעים ללבן על גבורת יעקב ועל שפע המים שהחל במקום עם בואו, אבל התעלם מכך עד שהודיעוהו ש- **יַעֲקֹב** הוא **בֶּן-אֶחָיו**, שאז אמר שהכל יכבדוהו (לבן) כי בזכותו בן-אחותו הגיע.

את-שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב בֶּן-אֶחָיו - מונח לגרמיה (מונח פסק) מונח רביע, הפסק כאן בתפקיד של כעין כתוב סדור שנחלק, מידה י"א דרבי אלעזר בריה"ג,

קריאה עם פסק משמעותה התעלמות לבן מאיש בשם יעקב, קריאה ללא פסק משמעותה התכבדות לבן ביעקב בן-אחותו כי כביכול בזכות לבן הגיע למקום. ורק אז **וַיִּרְץ לִקְרֹאתוֹ**.

(בר' ויצא כט, יג) **וַיְהִי** – תרסא בתפקיד שיעור, אומדנת לבן של גבורתו וחסידותו של יעקב, מהשמועות ששמע קודם לכן. (בר' ויצא כט, יג) **וַיְהִי** – תרסא בתפקיד מחיצה שלא להכנס לבית כותים כנראה זה שיש בו עבודה זרה. (בר' ויצא כט, יג) **וַיְהִי כְשִׁמְעוּ** – קדמא בתפקיד ידיעה קודם להגעת יעקב, "ויהי" שהתברר שמה שמע על יעקב אכן אמת. (בר' ויצא כט, יג) **וַיְהִי כְשִׁמְעוּ לְבָן** – קדמא ואולא כרומזת לכלל ופרטיו אחריו. מסקנה המתקבלת מחיבור פירוש [אגרא דכלה] ו- [אילת השחר]

(בר' ויצא כט, יג) **כְּשִׁמְעוּ לְבָן** – קדמא ואולא כרומזת לכלל הדברים שע"פ תיב"ע לבן שמע קודם להגעת יעקב על יעקב **גְבוּרָתָהּ** ו**חֲסִידוּתָהּ** את גבורתו וחסידותו של יעקב, ו- [אגרא דכלה] כתב כל הדברים ששמע ישנם **בכלל זה** (של) גבורה וחסידות, והפרטים של הכלל **כְּשִׁמְעוּ לְבָן** לפי תיב"ע נודעו ללבן לפני הגעת יעקב והם: איך לקח את הבכורה ואת סדר הברכות מיד אחיו ואיך התגלה לו יי בבית אל ואיך הוריד את האבן ואיך שפעה (צפה) הבאר ועלתה לפניו

(בר' ויצא כט, יג) **וַיְבִיאֵהוּ אֶל-בֵּיתוֹ** - טפחא בתפקיד שנוי, ע"פ [באר מים חיים] לבן שינה מקבלת עבד אברהם ששם תכשיטים על רבקה, לכן כיבדו לאורחים, פנוי הבית מע"ז, מקום ללין, רחצה, סעודה, מקום ואוכל לגמלים. ואילו ביעקב שהגיע ללא רכוש טיפל ללא שום כבוד וגם סעודה לא הגיש לו.

(בר' ויצא כט, יג) **וַיְבִיאֵהוּ אֶל-בֵּיתוֹ** - אל-ביתו מקף כבורר בין פנים הבית ובו ע"ז ובין חיצוניות הבית שאין בו ע"ז, אתנה בתפקיד הגבלה שיעקב הגביל כניסתו לחלק הבית ללא ע"ז, או שלבן הגביל עצמו מלקבל אורח בכבוד.

[באר מים חיים בראשית פרשת ויצא] ... וגם כי כבר אמרו שני בנים ליצחק ושתי בנות ללבן הגדולה לגדול וכו' (בבא בתרא קנ"ג א) ועל כן עתה כשבאתה רחל וסיפירה לו כדברים האלה אז ודאי ידע כי יעקב הוא, לפי שנודמן לו זיווגו על הבאר נודמן לו הקטנה, בודאי הוא לקטן והוא יעקב. וזהו שאמר הכתוב **וַיְהִי כְשִׁמְעוּ לְבָן** מכבר את **את-שְׁמֵעוּ יַעֲקֹב בֶּן-אֶחָיו** וידע שרצונו ברחל, ורחל נודמנה לו עתה על הבאר בודאי הוא. על כן **וַיִּרְץ לִקְרֹאתוֹ וַיַּחֲבֹק-לוֹ** וגו' כמאמר חז"ל [בראשית רבה ע', י"ג] עבד שבא לכאן וכו' ושמה זהובים או מרגליות וכו'. הגם שבקרא נאמר **וַיַּחֲבֹק-לוֹ וַיִּנְשֹׁק-לוֹ** משמע שחיבק ונישק לו בעצמו ולא לשם דבר אחר. מכל מקום למדוהו מכפל לו שנאמר, והיה די לומר ויחבק וינשק לו ומדאמר שני פעמים נשמע שלכל אחד היה כוונה אחרת וחיבקו עבור מרגליות כי לבן הארמי שמו.

(בר' ויצא כט, יג) **וַיַּחֲבֹק-לוֹ וַיִּנְשֹׁק-לוֹ** - מקף מקף כל אחד בתפקיד בורר בין כיבוד ובין חיפוש ממון על גופו של יעקב. [בראשית רבה (וילנא) ויצא פ"ד, ע', ס"ו יג] **וַיַּחֲבֹק-לוֹ**, אמר דינרים אינון ואינון בחרציה (בחגורה) וכיון דלא אשכח כלום, **וַיִּנְשֹׁק-לוֹ**, אמר דלמא מרגליות אינון ואינון בפומיה (בתוך פי יעקב) וכיון דלא חמא כלום, א"ל יעקב מה את סבור ממון אתית טעין (מביא טעון) לא אתית טעין אלא מילין **וַיִּנְסַף לְלָבָן** - מונח זקף-קטן שני למודים. ע"פ [ר' עובדיה מברטנורא] (א) שבא מתוך אונס אחיו (ב) שקנה חייו במסירת ממוןו לאליפז בן עשו. טעם מונח מרבה עוד זוג למודים (א) שעשה בכבוד צווי אמו רבקה (ב) בא לשאת אשה בצווי אמו (בר' ויצא כט, יג) **אֶת כָּל-הַדְּבָרִים** – מקף מרמז שיעקב בורר בסיפורו מה לא לספר ללבן, כגון שאמר לרחל כי אחי אביה הוא ברמאות. הבורר בדבריו נתמך בטעם סלוק של **הָאֵלֶּה** בתפקיד הגבלת דבריו לרמת התנהגות של לבן. כפירש

[באר מים חיים בראשית פרשת ויצא] לא שאל אותו כלל, ולא דיבר עמו מאיזה סיבה בא הנה ומה רצונו כי אם יעקב התחיל (בר' ויצא כט, יג) **וַיִּנְסַף לְלָבָן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה**: כדרך כל אלו שאין רצונם באורח הבא לביתם, הולך בביתו כאלם סר וזעף ואינו מדבר עם האורח כלל שום דיבור ואינו שואלו מי הוא ומאין בא ואנה ילך עד שמוכרח האורח להתחיל לדבר אליו ולספר לו כל ענינו, וכל זה כי מעולם לא עשה לשם שמים רק חומד ממון היה והכניס בשמחה עבד אבי אביו לפי שהיה טעון, ואותו הכניס בצרות עין ובמר נפש לפי שמצאחו ריקם כאמור.

(בר' ויצא כט, יג) **אֶת כָּל-הַדְּבָרִים** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ו- [אילת השחר] מרחיב מ- [דעת זקנים] להלן פסוק כ"ה משמע שגם לאה ידעה מענין מכירת הבכורה, וכנראה זה התפרסם), ולפירושו יתכן ששמע גם דאליפז נטל מיעקב את כל ממוןו, וא"כ לא יצא לקראתו מהטעם דפרש"י שמא יש ממון בידו: וכאשר יעקב מגיע, הוא מאשר את הפרטים. (בר' ויצא כט, יג) **אֶת כָּל-הַדְּבָרִים** – מתוך התפקיד של מרכא טפחא כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אפשר שכאן שיעקב הרחיב בסיפור ענינו מעין הפרטים שב- [תיב"ע] וזה מהווה כעין כלל סוגר ומתקבלת תבנית מידת כלל ופרט וכלל בפסוק.